

**SMK AUKŠTOJI MOKYKLA
TARPTAUTINĖS PREKYBOS IR MUITINĖS LOGISTIKOS
STUDIJŲ PROGRAMA**

LEIDŽIAMA GINTI

Studijų programos vadovas

**RUSIJOS IR UKRAINOS GINKLUOTO KONFLIKTO
POVEIKIS TARPTAUTINEI UAB „Neto logistika“ ĮMONEI**

Baigiamasis darbas

Darbo autorius
Viktorija Pakulė

Darbo vadovas
lekt. Daiva Viningienė

Klaipėda, 2023

TURINYS

TURINYS.....	2
SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. MOKSLINĖS LITERATŪROS ANALIZĖ	7
1.1. Tarptautinių konfliktų samprata.....	7
1.2. Tarptautinių konfliktų formos ir preižastys	9
1.3. Tarptautinės prekybos aspektai.....	15
1.3.1. Tarptautinės prekybos politikos formos.....	20
1.3.2. Tarptautinėje prekyboje taikomi ribojimai	22
1.3.3. Sankcijų poveikis tarptautiniam prekybai.....	26
2. TYRIMO DIZAINAS	31
2.1. Tyrimo eigos pristatymas.....	31
2.2. Tarptautinės logistikos „Neto logistika“ įmonės veiklos pristatymas	33
3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	37
3.1. „Neto logistika“ 2019 – 2022 metų veiklos analizė.....	37
3.2. Tyrimo duomenų analizė ir apžvalga.....	44
IŠVADOS.....	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
PRIEDAI.....	69

SANTRAUKA

Daugiau nei prieš metus Rusijos pradėtas, precedento neturintis karas sukėlė suirutę ne tik pasaulio ekonomikoje, bet ir tarptautinėje prekyboje, bei logistikos srityje. Dėl šios priežasties buvo nuspręsta rašyti baigiamąjį darbą tema „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniai „Neto logistika“ įmonei“. Darbo objektas - Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis, o tikslas – nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį „Neto logistika“ įmonei. Darbe išskirti keturi uždaviniai: Išnagrinėti tarptautinių konfliktų sampratą; Išanalizuoti ginkluotų konfliktų poveikį tarptautiniai prekybai teorinius aspektus; Atlikti „Neto logistika“ įmonės veiklos analizę, bei nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį „Neto logistika“ veiklai.

Siekiant nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį tarptautiniai „Neto logistika“ įmonei, buvo pasirinkti interviu, kokybinė turinio analizė ir dokumentų turinio analizė. Šie tyrimo metodai atskleidė, kad įmonės finansiniai bei krovos rodikliai, nepaisant karo yra teigiami. Pardavimo pajamos 2022 metais, lyginant su kitais metais išaugo daugiau nei 30 proc, o grynas pelnas siekia daugiau nei tris šimtus tūkstančių eurų. Dėl Ukrainoje vykstančio karo, įvestų prekybos sankcijų Rusijai ir Baltarusijai logistikos verslo aplinka šiuo metu yra labai konkurencinga. Krovinių kainų šuolis, krovinių kiekiai ir jų srautų sumažėjimas, bei vairuotojų trūkumas įvardijamos kaip pagrindinės prasidėjusio karo pasekmės tarptautinės logistikos sektoriuje.

Raktiniai žodžiai: *tarptautinis konfliktas, tarptautinė prekyba, tarifiniai apribojimai, netarifiniai apribojimai, sankcijos, ginkluoto konflikto poveikis.*

SUMMARY

The unprecedented war started by Russia caused confusion not only in the world economy but also in international trade and logistics more than a year ago. Leading by this reason, it was decided to write a thesis on the topic 'The Impact of the Armed Conflict Between Russia and Ukraine on the International Company "Neto Logistika". The object of the work is the impact of the armed conflict between Russia and Ukraine, and the goal is to determine the impact of this conflict on the company "Neto Logistika". This scientific research has four tasks: the first one is to examine the concept of international conflicts, the second one is to analyze the theoretical aspects of the impact of armed conflicts on international trade, the third one is to perform an analysis of the activities of the company "Neto Logistika", and the last one is to determine the impact of the armed conflict between Russia and Ukraine on its activities.

To determine the impact of the armed conflict between Russia and Ukraine on the international company "Neto logistika", it was chosen interviews, qualitative content analysis and document content analysis. These research methods revealed that the company's financial and handling indicators are positive despite the war. The sales revenue in 2022 compared to the previous year increased more than 30 percent, and the net profit amounts increased more than three hundred thousand euros. Due to the ongoing war in Ukraine, trade sanctions against Russia and Belarus, environment of logistics business is currently very competitive. The jump of cargo prices, the decrease in cargo volumes and their flows, and the lack of drivers are identified as the main consequences of the war in the international logistics sector.

Keywords: *international conflict, international trade, tariff restrictions, non-tariff restrictions, sanctions, impact of armed conflict.*

IVADAS

Temos aktualumas. Pasibaigus Šaltajam karui, mokslinių tyrimų srityje atsirado naujų perspektyvų akcentuoti tokius terminus, kaip konfliktas įvairiose mokslinės srityse. Platesnės ir atviresnės analitinės mokslinės platformos padeda geriau suprasti pasaulį ir atskleisti kylančių konfliktų priežastis. Po daugybės metų, paprastai stipraus globalinio bendradarbiavimo ir reliatyviai stabilaus laikotarpio, matome vis daugiau ženklų, kurie kuria nuspėjamą pasaulį. Susirūpinimą kelia ne tik prieš tai žmoniją ištikusi pandemija, klimato krizė, migracija ar tai nelygybė klausimas, bet ir prieš daugiau nei metus Rusijos pradėtas ginkluotas konfliktas prieš Ukrainą. Trumpai tariant tai reiškia ne tik karą ir begalę aukų Ukrainoje, bet taip pat didėjančią energetikos krizę ir infliaciją Europoje. Pasak Orhan (2022, p. 143, 142) „karas Ukrainoje privertė pasaulį susirūpinti, nes ekonomikos augimas staigiai ėmė lėtėti, padidėjo infliacija, skolos ir skurdo lygis“. Konflikto ekonominis poveikis sklinda įvairiais pasauliniais kanalais, įskaitant prekių ir finansų rinkas.

Galima sakyti, kad pasaulis keičiasi, o rytojys yra nuspėjamas. Pasaulis dabar taip susipynęs, kad pokyčiai tarptautinės prekybos vienoje vietoje gali turėti pasekmių kitur, dėl jau minėto ginkluoto konflikto. O dar svarbiau yra, kai besikeičiantys galios santykiai meta iššūkį nusistovėjusioms vertybėms ir bendradarbiavimo institucijoms, kurios yra atsakingos už liberalią prekybą. Pasak Jungtinių tautų (2022) prasidėjęs karas Ukrainoje smarkiai sulėtino Juodojoje jūroje įsikūrusių uostų tiekimo grandines. Tokio tipo sulėtėjimas privertė sparčiau vystyti sausumos ir jūros infrastruktūras padidindamos paslaugų poreikį, kuris visokeriopai padidino pasaulinę laivų paklausą, bei gabenimo išlaidas visame pasaulyje. Sutrikus tiekimo grandinėms, pasak Europos parlamento mokslinio tyrimo atstovo Jacobsen (2022, p. 1,2), „nepakaks pakreipti krovinių į kelius ir geležinkelius, atsižvelgiant į susijusius kiekius“. Todėl dabartiniai sukrėtimai, karas vykstantis Europoje, galima sakyti lygiagrečiai turi įtakos ekonomikai, politikai ir saugumui visoje Europoje ir daugumai likusio pasaulio. Tai smarkiai įtakoja prekybos pažeidžiamumą, bei į dienos šviesą iškelia ginkluoto konflikto pasekmes prekybai, bei prekių ir paslaugų logistikai ne tik pasauliniu ar šalies mastu, bet ir įmonių lygmeniu, kurios turi ar turėjo prekybinių santykių su Rusija, Ukraina ir Baltarusija.

Darbo problema. Ginkluotas konfliktas vykstantis Ukrainoje, palyginti naujas reiškinys, todėl tyrimai atlikti išsiaiškinti poveikį tarptautinėms įmonėms, ypač logistinėms, atliktų nėra daug. Konflikto poveikis nuo pat pradžių buvo nagrinėjamas plačiu ekonominiu ir finansiniu mastu Europai, pasauliui ir t.t. Remiantis Jenkins A. (2022) pastebėjimais, logistiką, kaip procesą anot jo, geriausia apibūdina žodis – „judėjimas“, todėl prekių judėjimo arba kitaip logistikos poveikis tarptautiniai prekybai gali būti labai platus. Verslo sėkmė logistikoje reiškia didesnę

efektyvumą, mažesnes sąnaudas, didesnę gamybos tempą, geresnę atsargų kontrolę, protingesnę sandėlio ploto naudojimą, didesnę klientų ir tiekėjų pasitenkinimą bei geresnę klientų patirtį. Kiekvienas iš šių veiksnių gali labai paveikti įmonės sėkmę.

Atsižvelgiant į tai, kad 2022 metų vasario 24 dieną prasidėjo karas Ukrainoje, turėjusi įtakos tarptautiniai „Neto logistika“ įmonei, keliamas *problematis klausimas* – Kokį poveikį turėjo Rusijos ir Ukrainos ginkluotas konfliktas UAB „Neto logistika“ įmonei?

Darbo objektas – Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis.

Darbo tikslas – nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį „Neto logistika“ įmonei.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti tarptautinių konfliktų sampratą.
2. Išanalizuoti ginkluotų konfliktų poveikį tarptautinei prekybai teorinius aspektus.
3. Atlikti „Neto logistika“ įmonės veiklos analizę.
4. Nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį „Neto logistika“ veiklai

Darbo metodai. Mokslinės literatūros dalyje naudojama įvairių pasaulio šalių mokslinė literatūra. Sukaupta literatūra analizuojama lyginamuoju metodu. Tiriamoje darbo dalyje trumpai pristatoma tyrimo eiga. Šis darbas reikalavo atlikti interviu su įmonės darbuotojais, bei atlikti kokybinę turinio bei surinktų dokumentų analizę. Gauti duomenys aprašomi, tvarkingai susisteminti, bei gautos išvados aprašomos darbo pabaigoje.

Darbo struktūra. Darbą iš viso sudaro 79 puslapiai kartu skaičiuojant ir priedus. Baigiamojo darbo skeletas sudarytas iš įvado, mokslinės literatūros analizės, tiriamosios dalies analizės, išvadų bei literatūros.

1. MOKSLINĖS LITERATŪROS ANALIZĖ

1.1. Tarptautinių konfliktų samprata

Taika ir konfliktas, terminai dėl kurių kyla daugybė diskusijų literatūros šaltiniuose, o dėl jų apibrėžtumo ir reikšmės kyla nemažai nesutarimų mokslininkų ir politologų tarpe, nes sąvoka yra plačiai nagrinėjama ir naudojama visose socialiniuose moksluose.

Po Antrojo pasaulinio karo susiformavo konkurencija tarp tautų grupių, praktikuojančių skirtingas ideologijas ir politines sistemas. Vienoje pusėje stovėjo Jungtinės Amerikos Valstijos ir jų sąjungininkės, dažnai vadinamos Vakarų bloku. Kitoje pusėje stovėjo Sovietų Sąjunga ir jos sąjungininkai, dažnai vadinami Rytų bloku. Šis šalių susiskaldymas privedė prie vadinamojo „Šaltojo karo“, kur šalys finansiškai ir kariškai rėmė kitas šalis ir organizacijas, kurios kovojo prieš kitą partiją arba jėgas, kurias rėmė kita pusė. Anot Meuricė ir Badza (2013, p. 1131) „pasibaigus šiam „Šaltojo karo“ periodui (1991) išaugo tarptautinių konfliktų skaičius“. Jiems pritaria Švedijos „Upsalos“ universiteto mokslininkai Pettersson ir Wallenstein (2015,) kurie kiek vėliau, 2015 metais pasirodžiusiose „Upsalos“ universiteto publikacijose apie vykdomą „konfliktų duomenų programą“, užfiksavo netolygų, tačiau aiškiai matomą konfliktų augimo tendenciją per pastaruosius dvidešimt metų. Nors Szayna, O'Mahony ir kt. (2017, p. 13) šiam teiginiui nepritaria, ir pabrėžia, „jok pastaraisiais dešimtmečiais bendras konfliktų lygis mažėjo. Prie konfliktų skaičiaus mažėjimo vienareikšmiškai prisideda valstybių sugebėjimas atsakingai laikytis demokratiškos ir tarptautinių ginčų sprendimo priimtų normų, nors didžiausią reikšmę anot minėtų mokslininkų turi tarptautinių organizacijų egzistavimas, bei ekonominė šalių tarpusavio priklausomybė“.

Taigi, kas yra konfliktas, ir kaip jis aiškinamas mokslinėje literatūroje? Atskiri mokslai, tiria atskiras konflikto savybes ir tipus. Ekonomika tiria konfliktus tarp ekonominių organizacijų – firmų, sąjungų ir pan. Politikos mokslų studijose konfliktai kyla tarp valstybių ir tarp didesnių organizacijos padalinių bei skyrių. Sociologija mokslas tiriantis konfliktus viduje bendruomenės ir šeimose, rasinius ir religinius, bei konfliktus grupėse ir tarp jų. Psichologija kaip mokslas tiria konfliktą žmogaus viduje (Boulding 2018). Nagrinėdami visą eilę mokslinių šaltinių, Omisore ir Abiodun (2014, p. 118, 120) priėjo išvados, kad „konfliktas sukelia didelį dviprasmiškumą, o žmogui suprasti terminą „konfliktas“ gali padėti konflikto teorijas suskirsčius į funkcinę, situacinę ir interaktyvią“. Be to, Hayes (2022) analizuodamas Karl Markso išvestą konflikto teoriją, papildė anksčiau minėtų autorių mintis, teikdamas, „kad konfliktų teorija paaiškina daugybę kylančių socialinių reiškinių, taipogi karus, diskriminaciją, skurdą ir revoliucijas“.

Yra toks posakis, kad „kai yra vienas individas, vyrauja taika, o ten, kur yra du individai, kyla konfliktai, o kai yra daugiau, prasideda sąjungos“ (Al-Rawashdeh, Al-Majali 2017, p. 3488). Taigi, tarptautiniame žodžių žodyne, konfliktas yra apibūdinamas kaip susidūrimas. Nepaisant to, Siregar ir Zulkarnain (2022, p. 11) analizuodami konflikto teorijas teigia, kad „konfliktas yra tarsi natūrali gyvenimo išraiška, kurios negalima panaikinti“. Be to, Zhang ir Chen (2021, p. 1) papildomai išskiria, kad „konfliktai yra natūrali kiekvieno individo savybė, kuri daugiau ar mažiau egzistuoja kiekviename visuomenės kampelyje“. Tačiau Tjosvold, Wong ir Yi Feng Cheng (2019) analizuodami konfliktų valdymo efektyvumą organizacijose pateikia kitokią informaciją ir akcentuoja, kad konfliktas, tai „priešingi interesai, o tarp individų jie vertinami kaip „win - lose“ kova“. Jiems pritardama Oganeseva (2021, p. 90, 91) teigia, kad „konfliktas vienu ar kitu atveju pabrėžia prieštaravimų egzistavimą, bei pasireiškia nesutarimų pavidalu“. Todėl galima teigti, kad konfliktas yra neišvengiama savybė apjungianti priešingus interesus.

Analizuojant mokslinės literatūros straipsnius pastebima, kad vis dažniau yra aptariami priešingi interesai tarp valstybių, kurie įtakoja tarptautinio konflikto sąvokos atsiradimą. Šis terminas dažniausiai apibūdinamas naudojant karinio konflikto sąvoką. Mokslininkai Yeunjae Lee ir Myoung-Gi Chon (2022), kurie analizavo Pietų Korėjos boikoto motyvus japoniškos kilmės prekėms ir paslaugoms teigia, kad mokslininkų tarpe dar nėra visuotinai priimto tarptautinio konflikto apibrėžimo, tačiau tiek Yeunjae Lee ir Myoung-Gi Chon (2022), tiek Rzhavska ir Borotkanych (2022) teigia, kad tarptautinis konfliktas geriausia konceptualizuojamas kaip situacija, kuri atsiranda, kai šalys turi, arba suvokia nesuderinamus interesus, tikslus, išteklius, prestižą, galią, konkurenciją ir panašiai. „Tarptautiniu konfliktu reikėtų laikyti dviejų ar daugiau tarptautinių santykių elementų sąveiką sistemoje, siekiant vienas kitą paneigiančių arba nesuderinamų tikslų“ (Rzhavska, Borotkanych, 2022, p. 315, 316). Šiems teiginiams iš dalies pritaria ir profesoriai Al – Rawashdeh, bei Al – Majali (2017, p. 3489) savo tyrime apie tarptautinius santykius ir aiškiai nurodo, kad „konfliktas tarptautiniuose santykiuose yra įvairių tezių rinkinys, kuris prisideda prie valstybių išorinio elgesio aiškinimo ir yra neatskiriama nuo valstybės organizavimo prigimties“. Kaip pavyzdys pateikiamas kapitalistinės valstybės, kurios valdymo formos organizavimas visada turės rezultata – konfliktą, tiek galimai vidinį, bei išorinį.

Bet pasak Malek ir Burgess (2013), tarptautinio konflikto terminą galima paaiškinti tradiciškai – „konfliktas tarp skirtingų nacionalinių valstybių ir konfliktas tarp žmonių ir organizacijų skirtingose tautinėse valstybėse“. Galiausia Szayna, O'Makony ir kt. (2017, p. 9, 10) dar priduria, kad „konflikto terminas gali reikšti pilietinį karą, etninį karą ar tarpvalstybinį didelio ir mažo intensyvumo karą, taip pat smurtą kuris nėra prilyginamas karui (militarizuoti ginčai, terorizmas, riaušės ar streikai)“.

Sujungus visus mokslininkų aiškinimus į vieną visumą galima teigti, kad tarptautinis konfliktas yra dviejų ar daugiau šalių tarpusavio susidūrimas dėl tam tikro klausimo, kuris gali būti politinis, ekonominis, teritorinis, religinis ar kultūrinis, bei gali būti skirtingų mastų, nuo regioninių iki pasaulinių. Šie konfliktai gali būti susiję su teritorijos kontrolės klausimais, karinėmis okupacijomis, prekybos susitarimų sudarymu, terorizmu, pagalba kaimyninėms šalims arba kitomis priežastimis. Svarbu paminėti, kad tarptautiniai konfliktai dažnai turi ilgalaikį poveikį valstybei, o kartais ir visam pasauliui.

1.2. Tarptautinių konfliktų formos ir priežastys

Pasaulyje lengva rasti iššūkių: klimato krizė, demokratijos priespauda, karas Ukrainoje. Bet tai tik keletas veiksnių, kurie destabilizuoja ir kelią grėsmę pasaulio tvarkai. Konfliktas tarptautiniuose santykiuose pasak Yaqing (2018), yra kur kas „sudėtingesnis reiškinys, dėl aiškiai išdėstytų tarptautinių santykių teorijų“. Williams (2022), išskiria penkias pagrindines teorijas iš kurių trys yra laikomos svarbiausiomis aiškinant konfliktus tarptautiniu mastu. Pasak „Norwich“ universiteto parengtame straipsnyje „Key theories of international relation“ (2017), „visos skelbiamos tarptautinių santykių teorijos gali padėti suprasti, kaip veikia tarptautinės sistemos, skirtingų tautų sąveika tarpusavyje ir požiūris į pasaulį“. Taipogi, mokslininkams šios teorijos padeda kur kas geriau suprasti motyvus ir tikslus lemiančius politinius sprendimus visame pasaulyje.

Realizmo teorija pasak „Norwich“ universiteto (2017) yra „tiesmukiško požiūrio“. Teorijos prigimties tikslas yra siekti aukšto moralinio tikslo, kurio vyriausybės ne visada gali pasiekti, o apgaulė ir smurtas gali būti labai veiksmingos priemonės nacionaliniams interesams propaguoti. Papildydama „Norwich“ mokslininkų mintis, Williams (2022) priduria, kad „realizmo koncepcijoje valstybės motyvuoja nacionaliniai interesai, o vyriausybė visada veikia tikslingai siekdama išlaikyti savo saugumą ir įtaką kitoms šalims“. Šioje teorijoje pagrindinis dėmesys skiriamas galiams ir valstybių tarpusavio sąveikai, tarptautinę politiką vertinant kaip kovą dėl valdžios tarp valstybių. „Šiais laikais realizmas yra akivaizdus Kinijos ir Rusijos vykdomoje užsienio politikoje“ (Norwich“ university 2017).

Liberalizmo teorija „remiasi dabartine pasaulio tvarka, kuri yra pagrįsta tikėjimu, bei kuri gali sukurti taiką pasaulio tvarką. Ši teorija nesiremia jėga ar kariniais veiksniais, bet akcentuoja tarptautinį bendradarbiavimą kaip priemonę kiekvienos tautos atitinkamiems interesams ginti“ (Norwich“ university (2017). Liberaliai mąstančios valstybės pasak Williams (2022) yra „įtakingiausios, nes pabrėžia asmens teisių ir laisvių, bei demokratijos svarbą“. Be to, sutelkia dėmesį į tai, kaip valstybės gali bendradarbiauti viena su kita, kad sukurtų tarptautinę visuomenę, kuri skatintų taiką ir gerovę visiems asmenims, nepaisant jų tautybės ar statuso.

Marksizmo teorija pasisako už klasių kovą, kaip varomą istorijos jėgą. „Kapitalizmas sukuria sąlygas konfliktams tarp šalių, kurdamas šalių ekonominę nelygybę ir priversdamas kai kurias šalis konkuruoti dėl išteklių su kitomis“ (Williams 2022). Taigi, teorija atidžiai analizuoja socialines klases ir siekia sugriauti kapitalistinę tarptautinės sistemos struktūrą. „Esant idealiam socialistiniam tarptautiniam režimui, visuomenės bendradarbiautų siekdamas užtikrinti, kad pagrindiniai žmogaus poreikiai būtų patenkinti pasauliniu mastu“ (Norwich“ university (2017).

Trumpai išdėscius esminius tarptautinių santykių teorijų aspektus matome, kad konfliktus dažniausiai sukuria prigimtis ir tam tikrų politinių ir valstybių lyderių, prigimtis. „Biologiniai veiksniai, įskaitant žmogaus įgimtus instinktus, žmogaus prigimties netobulumą, agresija ir nusivylimas yra daugiau ar mažiau pagrindinės priežastys kodėl gali išsivystyti konfliktas“ (Zakowska 2020, p. 59). Anot Avis William (2020, p. 4) „šiulaikiniai konfliktai tampa labai sudėtingi ir neretai užsitęsia ilgą laiką. Netgi apie 2 milijardus pasaulio gyventojų šiuo metu gyvena konfliktų paveiktose šalyse“. Knygoje apie karą, konfliktą ir terorizmą (2012), ketvirtame jo skyriuje išskiriami šeši tarptautinio konflikto tipai: etniniai, religiniai, ideologiniai, teritoriniai, vyriausybiniai ir galiausiai ekonominiai. Nors nagrinėjant mokslinę literatūrą detaliau išskiriami etniniai konfliktai, religiniai ir ideologiniai konfliktai, teritoriniai, ekonominiai ir politiniai konfliktai, o ypač didelis dėmesys skiriamas ginkluotam konfliktui, kuris turi svariausią reikšmę tarptautiniams santykiams.

Etninis konfliktas. Martynas Liuteris Kingas vienoje iš savo skambių kalbų yra pasakęs – „mes visi turime išmokti gyventi kaip broliai, arba visi kartu pražūsime kaip kvailiai“. Todėl etniniai konfliktai šiandien yra viena didžiausių tarptautiniu mastu pripažintų socialinių problemų. Svarbu aiškiai suprasti terminus ir teorijas, nagrinėjančias etninius konfliktus ir su tuo susijusias problemas, bei priežastis. Pasak Alcorta, Swedlund ir Smits (2020, p. 6), „etniniai konfliktai kyla dėl politinės nelygybės“. Tepfenhart (2013, p. 84) analizuodama etninio konflikto priežastis papildoma prieš tai minėtus autorius, teigdamas kad „etniniai konfliktai tai nėra naujas reiškinys, tik visuomenės centre jie atsidūrė žlugus komunizmui“. Ta pati autorė, taip pat išskiria ir paaiškina etninio konflikto sąvoką, kuri autorės žodžiais skamba taip – „Etninis konfliktas – tai konfliktas tarp dviejų etninių grupių valstybėje – vienos dominuojančios ir kitos pavaldžios. Dažnai dominuojanti grupė yra valstybė, o pavaldi ginčija jos teisėtumą“ (Tepfenhart 2013, p. 84). Šią sąvoką papildoma Reuter (2021) išskirdama apibūdindama etninį konfliktą tarsi forma, kuris pasižymi etniniu požiūriu, tai yra viskas kas susiję su žmogaus prigimtini, tik šio konflikto sprendimai būdai galimai yra suvokiami tik etniškai. Taipogi reikėtų paminėti, kad etninio tipo konfliktai kyla ne vien dėl etninių skirtumų, bet ir dėl ekonominių, politinių, socialinių kultūrinių ar teritorinių reikalų. Vandenberghe (2022, p. 2) savo moksliniame straipsnyje akcentuoja, kad „egzistuojantį etninio konflikto morfologiją ir paplitimą galima paaiškinti naudojantis naujienų

archyvais ir metraščiais“. Nagrinėdamas du skirtingus informacijos šaltinius Belgijoje, pastebėjo kad laikotarpyje tarp 1979 – 20006 metų vienas etnografinis konfliktas įvykdavo kas tris ar tai keturis mėnesius, bet laikotarpyje nuo 1995 – 2018 šis skaičius išauga iki daugiau nei vieno naujo susirėmimo kas du mėnesius. O pasak Mohapatra (2022) egzistuoja dviejų tipų etniniai konfliktai – smurtiniai ir nesmurtiniai. Be to ji paaiškina, kad nesvarbu kokio tipo ar masto etninis konfliktas vyktų, jis gali sukelti katastrofiškų pasekmių. Pasekmėms priskiriami - genocidas, masinės migracijos, ekonominiai nuosmukiai, bei žala aplinkai. Todėl galima daryti išvadą, kad tokio tipo pasekmės sudaro grėsmę tarptautinei taikai.

Religinis/Ideologiniai konfliktas. Religija dažnai yra varomoji šių dienų karų ir konfliktų jėga. Šis fenomenas vis dažniau pastebima dabar, priešingai nei dvidešimtame amžiuje, kai ideologija buvo laikoma pagrindine šimtmečio konfliktų varomoji jėga, o mokyklos suole skaityti istorijos vadovėliai primindavo, kad religija buvo svarbiausia viduramžiais, kai vyko kryžiaus žygiai. Kad tinkamai sudėlioti religinio konflikto dėlionės detales, naudinga išskirti keletą esamų, ar buvusių religinių konfliktų pasaulyje. Walters (2019) savo knygoje „Mylėti savo artimą religinių konfliktų amžiuje: nauja tarp religinių santykių darbotvarkė“ kaip religinių konfliktų pavyzdį pateikia visiems labai gerai žinomą, tarptautinio dėmesio susilaukusį „Gazos“ karą, tarp Izraelio ir Palestinos. Konflikto priežastis pasak Walters (2019, p. 11, 12, 13) išsivystė dėl trijų „Abraomo tikėjimų šalininkų. Žydams visame pasaulyje šis konfliktas simbolizuoja kovą už išlikimą tėvynėje, viso pasaulio musulmonams tai yra kova už žmonių teises žemėje, kurias jie valdė beveik keturiolika amžių. Krikščionių bendruomenėms, tai yra tarsi kova už išlikimą savo šventojoje žemėje ir galimybė, pasak teologijos mokslo, sugražinti Jėzų į jo pirmykštę būtį“. Iš dalies pritardamas Walters, Lundby (2017) savo darbe išskiria tik vieną religiją ar tikėjimą - islamą, dėl kurio pasaulyje yra pradedami kruvini konfliktai.

Teritorinis konfliktas. Pradėkime nuo to, kad nagrinėjant teritorinius konfliktus dažniausia vartojami terminai apima sienas, ribas ir pasienio vietas. Šie terminai mokslinėje literatūroje naudojami pakaitomis. Sienos yra skiriamoji linijos tarp dviejų valstybių, kurios teisiškai praneša kitoms valstybėms apie teritorines ribas. „Ribų brėžimas tarp šalių gali būti politiškai jautrus procesas, ypač kai vyriausybė ar žmonių grupė turi tam tikrą interesą toje geografinėje vietoje“ (Avis 2020, p. 4, 5). Pasak Moore (2015, p. 12, 13), kurios tyrinėjimo sritis yra teritorinis teisingumas ir istorinė neteisybė, savo knygoje „A Political Theory of Territory“ pabrėžia, kad „teritorijos sąvokos kilmė ir reikšmė yra mažų mažiausiai ginčytina“, tačiau pripažįsta, kad šio žodžio kilmė yra kilusi iš lotynų kalbos (lot. territorium). Papildydama ji teigia, kad politinėse teorijose – teritorija, kaip sąvoka ir elementai yra nagrinėjama mažiausiai, dėl savaime suvokiamos priežasties. Teritorija, vystomose politinėse teorijose prilyginama valstybės teritoriniam vientisumui, bei suvereniteto kontrolei. Tumkevič (2019, p. 62) savo darbe

komentuoja, kad „suverenitetas yra siejamas pirmiausia ne su teritoriniu vientisumu, o su informacine valstybių infrastruktūra ir jos pažeidimu arba neteisėtu naudojimu piktavališkai fiziškai esant valstybės teritorijoje“.

Petrauskaitė, Markelienė ir Gedminienė (2016) trumpai apibūdindami teritorinį konfliktą, priskiria jį procesui, kuris ivyksta siekiant užimti tam tikras teritorijas. Istorija, filmai, dokumentika ir šiandieninė situacija pasaulyje, kalbant apie Rusijos agresiją prieš Ukrainą, įrodo, kad žmonės nori daryti viską ir mirti, kad užgrobūt arba apgintų teritorijas. Ankščiau darbe minėtas Izraelio ir Palestinos karą dėl žemių išlieka, kaip geriausias pavyzdys: Jeruzalė turi didelę reikšmę krikščioniams, žydams ir musulmonams. Visi šie religiniai vienetai nenori pasiduoti vienas kito kontrolei. Johnson ir Toft (2013, 2014) tyrinėdami teritorinių konfliktų evoliuciją teigė, kad pažvelgus į praeitį, istoriškai teritorijos troškimas buvo pagrindinė karo priežastis. Pasak jų, ne vienas atliktas tyrimas rodo, kad teritorinės problemos padidina tikimybę kilti karui, lyginant su kitomis problemomis. O jeigu teritorinius klausimus pavyksta išspręsti, labai tikėtina, kad įvyks demokratizacija ir demilitarizacija. Pasak Vytauto Isodos (2019, p.186), „teritoriniams konfliktams didžiausią įtaką daro elito persiskirstymas valdančiojoje struktūroje ir korporatyviniai ryšiai tarp valstybės ir verslo“. Jam pritaria Ferreira (2021, p. 573) pabrėždamas, kad „teritoriniai konfliktai gali paaštrėti dėl santykių tarp vyriausybių, netinkamų politinių sprendimų“. Bet anot Tumkevič (2019), šių dienų valstybės vengia teritorinių konfliktų, nors tai gali turėti didelės rizikos valstybės suverenitetui. Valstybės daug labiau siekia įtakos ir gerovės. Šios išvados ji priėjo savo daktaro disertaciniame darbe nagrinėdama Ch. Z. Glaserio teorijas apie racionalų tarpvalstybinį elgesį.

Politinis konfliktas. „Politiniai konfliktai kyla dėl visuomenės susiskaldymo ir įtampos, dėl išteklių paskirstymo tarp piliečių ir socialinių grupių“ (Skoog 2019, p. 1). Remiantis moksliniais šaltiniais (Skoog, 2019., Svitkova 2014) politinis konfliktus galime stebėti kaip daugelio tyrimų dėmesio centre, bet vieningos nuomonės, bei atsakymo mokslininkai neatranda kas iš tikrųjų yra šis fenomenalus reiškinys. Tas pats Skoog (2019, p. 11) pabrėžia, kad „politiniai konfliktai ir jų užuomazgos gali skirtis priklausomai, kaip valstybė organizuojame savo administracinę sistemą šalies viduje“. Kalbant apie valstybės administracines sistemas, jos parodys centralizacijos ir decentralizacijos laipsnį šalyje. Bet anot Svitkova (2014), papildydama prieš tai esančias mintis, sako pabrėždama, kad „politiniai konfliktai daugiausia pasitaiko miesto lygmeniu“. Anot autorės taip atsitinka dėl didelio gyventojų tankio, kurie turi galios paveikti miesto infrastruktūrą. Miestai ir toliau yra vadinamieji „teatrai“ ir įvairių politinių konfliktų objektai. Pasak jos, dėl šio reiškinio atsiranda galimybė išskirti trijų tipų konfliktus miestuose: tarpvalstybiniai, vidiniai – internacionaliniai, bei kovos su maištininkais. Taipogi, miestai išlieka puiki terpė ir paskata vykdyti pilietinius karus.

Laven (2022) studijuodamas politikos mokslus, „politinius konfliktus susiejo su valstybės viduje esančių politikos veikėjų konfliktais ir apibūdino juos kaip vieną reikšmingesnių įvykių, kurie suteikia galimybę priimti demokratinius sprendimus“. Demokratiniai sprendimai, tai galimybė priimti sprendimus be prievartos ir smurto, nors nėra atmesta galimybė, kad tokio tipo konfliktai gali peraugti iki jėgos ar smurto panaudojimo. Žmogžudystės, smurtas rinkimuose, sukilimas, terorizmas ir karas yra keletas ekstremalesnių smurto politinių konfliktų pavyzdžių.

Taigi, politinis konfliktas reiškia interesų, vertybių ar galios susidūrimą tarp skirtingų politinių grupių ar individų visuomenėje. Šis konfliktas gali būti įvairių formų: nuo taikių demonstracijų ir protestų iki smurtinių susirėmimų ir pilietinių karų. O politiniai konfliktai gali kilti dėl įvairių veiksnių, tokių kaip ekonominė nelygybė, socialinė neteisybė, kultūriniai skirtumai, nesutarimai dėl politinės ideologijos ar politikos.

Ekonominis konfliktas. „Ekonominiai konfliktai reiškia nesutarimus ar ginčus tarp asmenų, organizacijų ar šalių dėl ekonominių klausimų, tokių kaip prekybos politika (CFI team, 2023), prieiga prie išteklių (Keating 2015) arba ekonominės konkurencijos (Shatz 2020, p. 12)“.

Mor (2018, p. 184.) savo moksliniame straipsnyje aiškina, kad „laisva prekyba tarp tautų yra geriausia politika“. Jeigu valstybė pasirenka vykdyti prekybos karus, tai prilyginama pirmyn ir atgal vykstančiam ginčui, kurio metu viena šalis, siekdama apriboti prekybą, įveda muitus tam tikram importui iš kitos šalies ar šalių. Pritardami Bouet ir Laborde (2017, p. 5) papildomai pabrėžia, kad „prekybos karai dažniausiai yra didelio masto, kuriuose visos šalys pralaimi gerovės atžvilgiu“. Tokio tipo nesutarimai neduoda naudos dalyvaujančioms šalims. Prekybos karai vykstantys tarp galingų valstybių parodo, kad „šiuolaikinio prekybos karo šaknys yra daug daugiau nei paprasti prekybos ir tarifų klausimai“ (Mor 2018, p. 186). „Taikydami tarifų apribojimus šalys keičia prekybos sąlygas savo prekybos partnerių sąskaita“ (Bouet ir Laborde 2017, p. 6). Galiausiai, prekybos karai prasideda tada kai šalys mano, kad kitos šalys vykdo nesąžiningą prekybos praktiką, kuri gali pakenkti rinkoms. Norėdamos apsisaugoti šalys įveda vadinamas kliūtis vykti prekybai. Dalis jų vadinasi taip: tarifai, importo kvotos, vidinės subsidijos, valiutos devalvacija ir embargas (CFI team, 2023). Apie šias ir kitas prekybos kliūtis bus kalbama kitame skyriuje.

Prieiga prie išteklių, didėjant gamtinių išteklių paklausai pasaulyje didėja ir susirūpinimas, kad tai gali paskatinti susidaryti didesnes grėsmes ir taip trapiam pasaulio taikai, žiūrint į šiandieninius įvykius. Pasak Brown (2021), ginčai dėl gamtinių išteklių kyla dėl galimybės prie jų prieiti ir naudotis, o tai paskatina smurtą ir konfliktus šalyse kuriuose gamtinių išteklių yra nedaug, arba atvirksčiai jų gausu. Pagal Jungtinių Tautų (JT) atliktus tyrimus 2018 metais daugiau nei 40 % vidaus ginkluotų konfliktų per pastaruosius 60 metų buvo susiję su gamtos ištekliais. Pritardami JT, leidinys „Conflicts and Peace: Global Perspectives“ taip pat pabrėžia,

kad per pastaruosius kelis dešimtmečius įvyko septyniolika valstybinių vidaus konfliktų, kuriuos paskatino prekyba gamtos ištekliais, tokius kaip deimantai, mediena, mineralai ir kakava. Be to, tokio tipo konfliktai vyksta neturtingose ir susiskaldžiusiose valstybėse, dėl gobšumo ir sieko valdyti. Taigi, protingai valdomi ištekliai, skurdo mažinimas probleminėse valstybėse, turėtų užkirsti kelia smurtinių konfliktų protrūkiams.

Blocksome (2019, p.9) ir Bahgat (2019, p.7) teigia, kad „konfliktai kurie yra pagrįsti ekonomine konkurencija greičiausiai niekada neperaugs į sudėtingesnius karinius konfliktus. Jie greičiau įgaus asimetrinio karo formą, kur bus panaudojama technologijos tokio tipo karui vykdyti“. Crescenzi (2010) siūlo ekonominę konkurenciją analizuoti per įmonių prizmę. Ši tipo analizė, gali padėti surasti sąveiką dėl dviejų pusių noro pradėti konfliktą. Taip pat jis priduria, kad ekonominis konkurencingumas yra naudinga visoms šalims.

Taigi ekonominiai konfliktai gali kilti dėl įvairių priežasčių įskaitant ekonominių tikslų skirtumus, nevienodą išteklių paskirstymą ar ekonominio pranašumo siekimą. Ekonominiai konfliktai gali būti įvairių formų – nuo prekybos karų tarp šalių iki teismų tarp įmonių dėl intelektinės nuosavybės teisių. Jie taip pat gali atsirasti įvairiuose visuomenės lygmenyse, įskaitant tarp asmenų, įmonių ir vyriausybių.

Tarptautinis ginkluotas konfliktas. Pradėkime nuo to, kad nevisi ginkluoti konfliktai yra tarptautiniai. O tie kurie yra vertinami kaip tarptautiniai vyksta tarp dviejų ar daugiau valstybių, o „šio tipo konfliktą reglamentuoja tarptautinė humanitarinė teisė. Kitaip tariant, karo teisė arba ginkluoto konflikto teisė, ją sudaro trys pagrindiniai teisės aktai“ (Nagaveni, Anand 2017, p. 2,3).

Nagrindama ginkluoto konflikto priežastis, Zakowska (2020, p.59) savo moksliniame darbe teigia, kad „karas kaip ir konfliktas yra natūralus žmogaus socialinės egzistencijos reiškinys“. Kitaip tariant reiškinys, kuris yra socialinė veikla tarp veikėjų, turinčių savo valią ir priešiškus jausmus, ketinimus ir emocijas, nors karo tikslas yra primesti savo valią priešininkui panaudojant jėgą. Al – Rawashdeh ir Al – Majali (2017, p. 3489) priduria, kad „konfliktai egzistuoja nuo pirmo žmogaus atsiradimo, o išskirti konflikto tipai skiriasi savo forma ir turi skirtingus diapazonus, kurių intensyvumas prasideda nuo lengvo konflikto iki karų ar ginkluoto konflikto masto“. Čia pat, Švedijos Upsalos universiteto (2022), vienos iš pirmaujančių mokslinių tyrimų institucijų, mokslininkai ginkluotą konfliktą apibrėžia kaip „ginčijamą nesuderinamumą, susijusia su vyriausybe ar teritorija, kai jėgos panaudojamos tarp dviejų šalių sukelia mažiausiai 25 su mūšiu susijusias mirtis per metus“.

Nuo šaltojo karo pabaigos, daugiau nei du dešimtmečius, pasak Deriglazova (2022, p. 23), „dauguma ginkluotų konfliktų buvo vidiniai vyriausybės ir organizuotų politinių grupuočių“. Šios grupuotės ir politinės organizacijos, anot autorės, kovodavo dėl teritorijos ir valdžios. Beje, ne maža dalis konfliktų vyko dalyvaujant kitoms šalims. Todėl visi konfliktai, kertantys sieną,

turi būti kvalifikuojami kaip tarptautiniai ginkluoti konfliktai, net jei viena iš konflikto šalių yra ginkluota grupė (Radin 2013, p. 703). Tarptautinių ginkluotų konfliktų pavyzdžiais galime laikyti Pirmasis ir Antrasis pasauliniai karai, Korėjos karas ir Persijos įlankos karas. Šiandien vykstantys tarptautiniai ginkluoti konfliktai apima konfliktus Sirijoje, Jemene ir Ukrainoje.

Taigi, išanalizavus konfliktų tipus ir priežastis apibendrinant galima teigti, kad tarptautiniai konfliktai kyla dėl daugybės priežasčių: teritorinių ginčų, ekonomės konkurencijos, etninių ir religinių skirtumų, istorinių nuoskaudų, dėl valdžios bei išorinių dirgiklių. Tarptautiniai konfliktai sudėtingi ir daugialypiai, jie gali turėti didelį poveikį tarptautinei prekybai, o tai vienareikšmiškai sukels ekonominių ir politinių pasekmių, kurias dažniausiai yra sunku atitaisyti.

1.3. Tarptautinės prekybos aspektai

Pasaulis yra glaudžiai susijęs, nei bet kada anksčiau istorijoje. Pavyzdžiui, beveik visos prekės, kurias galime įsigyti drabužių parduotuvėje, yra pagamintos kitoje šalyje ir importuojamos į Lietuvą – tarptautinės prekybos pagalba. Tiesa sakant, tai, ką vadiname tarptautine prekyba egzistavo nuo civilizacijos atsiradimo, net anksčiau nei pinigai. Archeologai pasakoja, kad ketvirtajame tūkstantmetyje prieš mūsų erą Šumerų miestų – valstybių, dabartinio Irako teritorijoje, pirkliai vykdė plačią tarptautinę prekybą.

Anot Bidabad (2015, p. 524), kuris nagrinėjo tarptautinės konvencijos prekybą, „tarptautinė prekyba sukuria galimybes šalims pasidalinti darbais ir specializacijomis, bei skatina tarptautinį bendradarbiavimą“. Papildant Bidaband, tarptautinę prekybą galima pristatyti, tarsi „besitęsiančios globalizacijos sudedamąją dalį, kuri atlieka svarbų vaidmenį dabartinėje ekonomikos eroje užtikrindama nacionalinę makroekonomikos gerovę“ (Chen, Wang 2022, p. 132). Jiems visapusiškai pritaria Salawu, Ghadiri ir Giwa (2022) įvardindami tarptautinę prekybą, kaip ekonomikos progreso rodiklį. Šiek tiek kitais žodžiais, bet remiantis tradicinėmis prekybos teorijomis Abendin ir Duan (2021, p. 1) teigia, kad „tarptautinė prekyba skatina ekonominį klestėjimą“. Tas pats „ekonominis klestėjimas skatina kapitalo pasiskirstymą, o tarptautinės prekybos ištekliai yra efektyviausiai paskirstomi laisvo režimo prekyboje“ (Eatwell 2018, p. 6139). Šalys užsiimančios prekyba, paprastai turi pranašumą, nes turi daug geriau išvystytą gamybą ir eksportą, bei bendradarbiavimą su prekybos partnerėmis. Taigi, tarptautinę prekybą sieja glaudus ir reikšmingas ryšys su pasaulio ekonomika, nes pasaulio ekonomikos centras yra tarptautinė prekyba ir su ja susijusios tarptautinės finansinės problemos.

Dėl esamo glaudaus ryšio tarp tarptautinės prekybos ir ekonomikos augimo, literatūroje buvo iškelta ne viena teorija susiejusi šias dvi sąvokas kartu. Prieš tai minėti mokslininkai Abedin ir Duan (2021, p.) išskiria tris teorijas: merkantilistinę prekybos teorija, klasikinę teorija paremta

Adamo Smitho ir Davido Ricardo, bei Heckscher – Ohlino prekybos teorija (H – O modelis). Šiam skirstymui iš dalies pritaria ir Okenna (2020) papildydamas kolegas, kad šios teorijos buvo pasiūlytos norint paaiškinti tarptautinės prekybos sampratą. Anot Abedin ir Duan (2021), bei Okenna (2020) ekonomistai pasinaudodami šiomis teorijomis bando žmonėms pateikti skirtingus požiūrius dėl šalių tarpusavio prekybos, bei įrodyti prekybos naudą tarpusavyje prekiauti nusprendusioms šalims. Šios teorijos dažnai naudojamos informuojant apie vyriausybės politiką, susijusią su prekyba, pavyzdžiui, prekybos susitarimais ir tarifais, kurias iš dalies koordinuoja keletas pagrindinių tarptautinę prekybą įtakančių institucijų.

Pasak de Melo ir Olarreaga (2017, p. 1) „tarptautinę prekybą jau senai valdo skirtumai, kurie atsirado tarp aprūpinimo ir produktyvumo, ypač dėl to, kad visame pasaulyje vykstantys kliūčių mažinimas prekyboje, panaikino sienas“. Nuo tada prekybos ekonomistai atkreipė dėmesį į institucijų vaidmenį kuriant prekybos modelius, išskirdami, kad dabartinę prekybą daugiausiai lemia sutartis sudarančios institucijos kokybė, tradicinės technologijos, bei aprūpinimo aplinka. Nagrinėdami visą eilę mokslinių tyrimų Abreo, Bustillo ir Rodriguez (2021) pastebi, kad „pagrindinis institucijų vaidmuo yra kontroliuoti individualius veiksmus, bei kurti visuomenei taisykles, kurios nulemia ekonominę sėkmę“. Vis labiau globalizuotame pasaulyje tarptautinės organizacijos atlieka svarbų vaidmenį importuojant ir eksportuojant. Jų funkcijos apima saugos užtikrinimo standartų palaikymą, pagalbą besivystančioms šalims, siekiant ekonominio saugumo.

Pirmoji ir viena svarbiausių institucijų reguliuojančių tarptautinę prekybą yra Pasaulinė prekybos organizacija (sutrumpintai ang. WTO, lt. Sutrumpinimas PPO). PPO įkurta pasauliniai prekybai prižiūrėti ir liberalizuoti. O pasak Bounds (2022), dabartinių įvykių sukuryje, kai vienoje iš Europos valstybių vyksta karas, PPT atlieka svarbų ir specifinį vaidmenį naujai besiformuojančioje pasaulio saugumo valdymo sistemoje.

Dėl intensyvaus ekonomikos augimo, ypač po antro pasaulinio karo, buvo įkurta Bendrojo susitarimo dėl muitų ir prekybos organizacija (GATT). Ji laikoma PPO pirmtake. Remiantis organizacijos pateiktais duomenimis jų oficialiame puslapyje, organizaciją savo struktūrą įgavo dar 1995 metais, o tai yra palyginus viena jauniausių tarptautinių organizacijų šiuo metu pasaulyje (WTO, 2021). „Iki 1995 metų, PPO arba tuometinei GATT priklausė 128-ios valstybės narės, o narystė sudarė apie 80 procentų pasaulio prekybos. Nuo 2016 metų, PPO turi jau 164 valstybes nares, iš kurių 117 yra besivystančios šalys, o PPO taisyklių taikymas prekybai buvo išplėstas iki beveik 98 procentų. Tai buvo reikšmingas šuolis tiek PPO, tiek pasaulinės prekybos sistemos dinamikai“ (Chemutai, Escaith 2017, p. 2, 3). Taigi GATT ir PPO ekonomiškai ir statistiškai skatina pasaulinę prekybą, sukurdama stiprią ir klestinčią prekybos sistemą iš

pagrindinė būstinė Ženevoje, Šveicarijoje. Pagrindinis šios organizacijos vadovas yra Ngozi Ohanjo – Iweala.

Pasak Anderson (2023), PPO įtvirtina taisyklę, kurios rūpinasi prekyba tarp šalių. Šios taisyklės turi bent tris tikslus:

Pirma, jie bando apsaugoti mažų ir silpnų šalių interesus nuo diskriminacinės didelių ir galingų šalių prekybos praktikos. PPO didžiausio palankumo ir nacionalinio režimo straipsniai numato, kad kiekviena PPO narė turi suteikti vienodą prieigą prie rinkos visoms kitoms narėms ir kad tiek vietiniai, tiek užsienio tiekėjai turi būti traktuojami vienodai.

Antra, taisyklės reikalauja apriboti prekybą tik taikant tarifus ir sudaryti sąlygas pateikti į nemažiau palankią rinką.

Trečia, taisyklės sukurtos padėti valstybės valdytojams sumažinti lobistines pastangas vidinėse interesų grupėse, kurios visada siekia ypatingos naudos.

Kad geriau suprasti visą organizacijos konceptą, būtina paminėti, kad visi susitarimai kurie vyksta PPO yra ilgi ir sudėtingi, dėl teisinių reglamentavimų ir tekstų teisiniuose dokumentuose, kurie yra ilgi, apimantys platų veiklos spektrą. „Tačiau tarp daugybės dokumentų ir aktų, galioja paprasti ir pagrindiniai principai:

1. Nediskriminavimas – šalys neturėtų diskriminuoti savo prekybos partnerių;
2. Atvira prekyba – prekybos kliūčių mažinimas yra akivaizdus būdas skatinti prekybą; Kliūtys šiuo atveju apima muitus arba tarifus, importo draudimai, įvedamos kvotos.
3. Skaidrumas – valstybės turi užtikrinti, kad prekybos kliūtis nebus savavališkai keliamos;
4. Sąžininga konkurencija – neskatinama ir draudžiama produktams dirbtinai sumažinti vertę, siekiant įgyti rinkos dalį. Todėl tokioms dempingo prekėms, valstybės gali įvesti papildomus importo muitus, kurie skaičiuojami siekiant kompensuoti nesąžiningos prekybos padarytą žalą;
5. Parama mažiau išsivysčiusiems šalims;
6. Rūpintis aplinkos apsauga;
7. Įtraukianti prekyba;
8. Partnerystė – nuolatos palaikomas dialogas su mažomis visuomenėmis, profesinėmis sąjungomis, universitetais ir t.t.;
9. Skaitmeninis prekybos rėmimas.“ (WTO, 2021).

Taigi bendras PPO tikslas – padėti narėms naudotis prekyba, kaip priemonę pakelti gyvenimo lygį, darbo vietoms kurti ir žmonių gerovei gerinti. „PPO valdo pasaulinę prekybos taisyklių sistemą ir padeda besivystančioms šalims stiprinti savo prekybos pajėgumus“ (WTO Annual report 2021, p. 10).

Antra organizacija veikianti globaliai, ir padedanti vystyti pasaulinę prekybą yra **Tarptautinis valiutos fondas** (TVF). Pasak Nesbitt (2021), priešingai nei PPO, „TVF daugiausia dėmesio skiria patikimos pinigų ir ekonominės politikos kūrimui, kuri yra skirta pasaulinei ekonomikai paremti“. Šią ekonominę politiką, TVF stebi net 190 pasaulio šalių, kad galėtų nustatyti rizikas ir reikalui esant pateikti patarimus. Be viso šito, teikia paskolas šalims, kad padėtų stabilizuoti ekonomiką, ir teikia mokymo programas, padedančias šalims modernizuoti savo ekonominę politiką ir darbo jėgą, kad paskatintų ekonomikos augimą. Oficialiame Lietuvos Respublikos finansų ministerijos puslapyje skelbiama (2022), kad Lietuva šiai organizacijai priklauso nuo 1992 metų. Be to Lietuvai laikotarpyje po nepriklausomybės atgavimo, 1992 iki 1994 metų buvo suteiktos trys paskolos, kurios šiuo metu jau yra gražintos, o bendradarbiavimas su šia organizacija vyksta tik pagrįstais ekonominėmis konsultacijomis.

Trečia organizacija, kurią būtina iš esmės paminėti yra **Pasaulio bankas** (World Bank), pagrindinės daugiašalės pagalbos tiekėjas tarptautiniai prekybai. Tiek anksčiau minėtas PPO, tiek TVF glaudžiai bendradarbiauja su Pasaulio banku, dėl vykstančios globalizacijos. Visos trys organizacijos veikiančios globaliai atlieka pagrindinius vaidmenis formuojant ir įgyvendinant įvairius pasaulinės ekonominės politikos sistemos elementus.

Pasaulio bankas gyvuoja nuo 1947 metų, o kooperatyvą sudaro 189 šalys narės. Pasaulio bankas yra tarptautinė finansų institucija, kurią sudaro Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas (TRPB), bei Tarptautinė plėtros asociacija. Ji teikia paskolas, daugiausia per TRPB, šalims kandidatėms, siekiant skatinti vietovių vystymąsi ir kovoti su skurdu. Pasak The Economist leidinio (2019), „banko vaidmuo prekyboje yra atsakingumo išlaikymas už lėtinį ir ilgalaikį nepriteklių, bei atsilikimo problemų sprendimą“. Pradinės šio banko misijos dalis buvo padėti atstatyti karo nuniokotą Europos infrastruktūrą.

Žvelgiant dar toliau į tarptautinę prekybą, sutinkame dar vieną instituciją – **Tarptautiniai prekybos rūmai** (ang. International Chamber of Commerce, sutrumpintai ICC). Lietuvos verslo konfederacijos puslapyje rašoma (2020), kad tai yra: „pasaulio verslo organizacija, atstovaujanti visų verslo ir pramonės šakų įmonių ir verslo organizacijų interesus bet kuriame pasaulio krašte.“

Oficialiame ICC puslapyje skelbiama organizacijos misija, kuri yra užtikrinti, kad verslas veiktų visiems, kasdien ir visur. Šiuo metu su organizacija bendradarbiauja daugiau nei 45 milijonai įmonių iš maždaug šimto skirtingų šalių. Naudodami unikalią sistemą, jie teikia patrauklias ginčų sprendimų paslaugas, skatina tarptautinę prekybą, bei skatina atsakingą verslo elgesį.

„ICC vaidina gyvybiškai svarbų vaidmenį didinant plataus masto veiksmus siekiant tvaraus vystymosi tikslų ir ilgą laiką formuoja savanoriškas taisykles, pagal kurias kasdien vykdomas

verslas – nuo tarptautiniu mastu pripažintų Incoterms® taisyklių iki UCP 600 vienodų papročių ir praktikos, skirtos akreditavimui kuris yra plačiai naudojamas tarptautiniuose finansuose.“ (ICC)

Šios institucijos iš dalies prisideda ir padeda suformuoti veiksnius, kurie skatina tarptautinę prekybą: prekybos kliūčių mažinimas (Adler, Duval, Furceri ir Poplawski-Ribeiro 2017), transporto ir ryšių patobulinimas (Connors, Gwartney, Montesinos 2020), didėjanti globalizacija (Surugiu, M., Surugiu C. 2015), išteklių ir darbo jėgos prieinamumas (Kowalski, Dittrich, Eisenmenger ir kiti 2015) bei gamybos kaštai (Hoekman, Shepherd 2015).

Prekybos kliūčių mažinimas anot Alder, Duval, Furceri ir Poplawski-Ribeiro (2017, p. 8) „vis dažniau pasauliniu lygiu stringa, tačiau naujų susitarimų raundas turėtų pakeisti esamą tendenciją“. Prekybos liberalizacija kaip rodo ankstesnės patirtys visada atnešdavo naudos. Prekybos kliūčių mažinimas visada bus susijęs su vyriausybe, kuri turi pakankamai galios mažinti tarifus, kvotas ir kitas prekybos kliūtis. Dėl tokių sprendimų, įmonėms tampa lengviau importuoti ir eksportuoti prekes į kitas šalis.

Transporto ir ryšių patobulinimai yra siejami su ekonomine revoliucija. Kiek daug gerų technologinių išradimų sumažino transporto ir ryšių išlaidas. „Vienas iš tokių mažai žinomos plieninės talpyklos, konteineriai kuriuos tūkstančiais galima pakrauti į laivus ir pigiai gabenti į viso pasaulio uostus. Arba duomenys apie krovinių gabenimą vandenynu ir oru leidžia suprasti siuntimo išlaidų pokyčių mastą. Laivyba vandenynu sudaro net 99 procentus pasaulio prekybos pagal svorį, bei didžiąją dalį vertės“ (Connors, Gwartney, Montesinos 2020, p. 156, 160, 161). Tobulėjant transporto ir ryšių technologijoms, įmonėms tampa lengviau ir pigiau prekiauti tarptautiniu mastu.

Didėjanti globalizacija lemia tarptautinės prekybos augimą. Globalizacija anot Surugiu, M., Surugiu C. (2015, p. 74) „reiškia šalių tarpusavio priklausomybę, atsirandančią dėl skirtingų ekonomikos aspektų“. Šie aspektai gali būti tokie kaip prekyba ir integracijos. Šalims tampant labiau tarpusavyje susijusioms ir priklausomoms, įmonės labiau linkusios ieškoti tarptautinės prekybos galimybių.

Išteklių ir darbo jėgos prieinamumas, daugiausiai kalba apie išteklius kurie tausoja aplinką, nes kuo mažiau išteklių ir poveikio aplinkai, tuo paslauga efektyvesnė. „Kai šalis turi prieigą prie išteklių ir darbo jėgos, kurių nėra šalyje, jos gali ieškoti tarptautinės prekybos galimybių, kad galėtų pasiekti šiuos išteklius“ (Kowalski, Dittrich, Eisenmenger ir kiti. 2015, p.14, 15).

Šalys siekdamas išlaikyti aukštą ekonomikos augimo tempą ilgą laikotarpį, visada bandys mažinti gamybos kaštų skirtumus. Patirtis rodo, kad pastangos sumažinti oficialias prekybos ir gamybos sąnaudas yra labai naudingos. Todėl šalys, turinčios santykinę pranašumą gamindamos tam tikras prekes, gali vystyti gamybą efektyviau ir mažesnėmis sąnaudomis nei kitos šalys, todėl

susidariusį efektyvumą gali išnaudoti naudingai, paskirstydama prekes ar paslaugas tarptautiniu mastu (Hoekman, Shepherd 2015)

Taigi pagrindinės ir didžiausią įtaką tarptautiniai prekybai turinčios institucijos yra Pasaulinė Prekybos organizacija, reguliuojanti ir palengvinanti prekybą tarp šalių. Ji nustato prekybos taisykles, sprendžia ginčus ir padeda besivystančioms šalims stiprinti savo prekybos pajėgumus. Tarptautinis valiutų fondas skatinanti tarptautinį bendradarbiavimą pinigų srityje ir palengvinanti tarptautinę prekybą teikdama finansinę pagalbą valstybėms narėms. Ir Pasaulio bankas kuris teikia finansinę ir techninę pagalbą besivystančioms šalims, remdamas jų ekonominę vystymąsi ir mažindamas skurdą. Be to šios institucijos padeda kurti veiksnius kurios skatina tarptautinę prekybą.

1.3.1. Tarptautinės prekybos politikos formos

Jau senai yra žinoma, kad prekyba yra naudojama kaip instrumentas vykdyti užsienio politiką, o valstybės atsižvelgdamos į vidinius ir išorinius veiksnius tam tikru laikotarpiu vykdo gana skirtingą ir daugiašalę politiką. „Šalies prekyba gali būti liberali, neutrali arba protekcionistinė“ (Drożdż 2016, p. 42). Nors politikos ir ekonomikos santykis yra toks pats senas kaip ir žmonių sąveika, todėl ryšys tarp šių dviejų sferų yra ganėtinai aiškus.

Prekybos politika apibrėžia tiek vidaus, tiek užsienio politiką valstybėse. Egzistuoja nemažai teorinių perspektyvų aptariant skirtingų nacionalinių interesų santykius ir derybas dėl tarptautinės prekybos politikos pozicijų (Melchior, Sverdrup 2020). Politiniai sprendimai priklauso nuo to, ką įmanoma įgyvendinti ekonomiškai, o prekių, paslaugų ir kitų išteklių vertė daugiausia yra politiška nulemta. Beveik nekyla abejonių, kad ekonominės sąlygos daro didelę įtaką vykdomai politikai, o politika daro didelę įtaką ekonominėms sąlygoms (Smith, El-Anis ir Farrands 2017). Anot Drożdż (2016, p. 42), „Nuo pasirinktos prekybos politikos krypties priklauso pasirenkamos prekybos reguliavimo priemonės, o vykstantys pasaulyje ekonominiai – politiniai procesai sąlygoja jos pokyčius.“

Be to, mokslinėje literatūroje dažniausiai yra minimos dvi, su tarptautine prekyba susijusios politikos formos: laisvoji prekyba ir protekcionizmas. Liberalizmo frontai – laisvoji prekyba, o protekcionistinis mąstymas priklauso realizmui. Pasak Rakauskienės (2012, p. 342) – „prekybos liberalizavimas sukelia kainų mažėjimą vietos vartotojams, atveria naujas rinkas ir padidina galimybes įsidarbinti“. Madeira (2018) iš dalies sutikdamas su Rakauskiene dar priduria, kad „egzistuoja keletas politinių aspektų, kurie turi įtakos, kokia linkme valstybės prekybos politika žingsniuos toliau“. Taipogi, mokslininkai sutinka, joki egzistuojantys politiniai aspektai yra ne tik visuomenės pageidavimai, bet ir kolektyvinių veiksmų problemos, vidaus institucijos ir tarptautiniai veiksniai. Jungtinių tautų sudarytame dokumente „*Trade policy frameworks for*

developing countries: a manual of best practices“ (2018) taip pat akcentuojama sudėtingas prekybos politikos formavimas visose šalyse, kuris kelia nemažai sunkumų besivystančioms šalims. Šie sunkumai kyla dėl to, kad esame vis labiau susieti per nacionalines sienas. Tokio tipo barjerai veda prie to, kad tiek gyventojai, tiek valstybė didžiąją dalimi tampa priklausomos nuo struktūrų ir procesų, kurių jie patys negali kontroliuoti (Smith, El-Anis ir Farrands 2017). Taip atsitinka per prekybą vis labiau globalizuojančioje tarptautinėje rinkoje.

Ekonominis liberalizmas - *laisvoji prekyba*, pasak Europos komisijos (2016) yra ekonomikos augimo šaltinis kuris padeda sukurti naujas darbo vietas. Šiandiena tai įtakingiausia politikos forma vykdoma tarptautinėje prekyboje. Pagrindinė prekybos teorija teigia, kad laisva prekyba yra optimali ekonomikos politika, bet vienintelė išimtis pasak Dani Rodrik (2018, p. 76) yra tai, kad „didelės šalys gali manipuliuoti savo prekybos sąlygomis“. Laisvojoje prekyboje, valstybės vaidmuo ekonominiuose reikaluose turėtų būti apribojamas iki minimumo, kad valstybės turėtų galimybę atvirai ir laisvai prekiauti viena su kita. Tai reiškia kad politika ir ekonomika, idealiu atveju, egzistuoja dviejuose atskiruose sferose. Liberaliai mąstantys politinės jėgos tarptautinius ekonominius santykius laiko svarbiu veiksmu palaikant taiką, nes tai padeda šalių bendradarbiavimui. Kad būtų užtikrinta laisvosios prekybos sistema ir kad laisvosios prekybos sistema būtų naudinga visoms šiose sistemoje dalyvaujančioms šalims, buvo įsteigtos institucijos, daugiausia Bretton Woods laikais. Šios ekonominės struktūros iš esmės išliko iki šių dienų, todėl liberalizmas ir laisvoji prekyba yra neatskiriama globalaus pasaulio dalis ekonominėje sistemoje (Smith, El-Anis ir Farrands 2017).

Liberalų nuomone, „prekyba yra abipusiai naudinga visoms dalyvaujančioms šalims“ (Cohn, Hira 2021, chapter 1). Laisvosios prekybos sutartys tampa vis svarbesnėmis tarptautinių santykių priemonėmis tiek ekonominiu, tiek užsienio politikos požiūriu. Laisvosios prekybos susitarimai grindžiami liberalizmo mąstymu, kai prekyba tarp valstybių yra palengvinama mažinant arba pašalinant prekybos kliūtis. Liberalizmas protekcionizmą laiko stabdančiomis ir netinkamomis priemonėmis siekiant maksimaliai padidinti valstybės interesus (Smith, El-Anis ir Farrands 2017).

Ekonominis realizmas – *protekcionizmas*. Didžioji dauguma ekonomistų yra įsitikinę, kad prekybos kliūtys mažina šalies ekonomikos augimą ir klestėjimą. Žinoma, šiam įsitikinimui apie laisvosios prekybos naudą nebūtinai pritaria dauguma žmonių, nes viešojoje erdvėje daug dažniau eskaluojamas pasipriešinimas laisvajai prekybai. Taip iš esmės yra dėl to, kad „prekybos liberalizavimas skatina visos tautos ekonomiką, bet yra tam tikros grupės kurios negauna naudos ir netgi atsiduria nepavydėtinosiose situacijose dėl prekybos liberalizavimo priemonių“ (Frieden, Lake, Schultz 2018, p. 330, 331). Protekcionistinės priemonės skirtos prekybai dažniausia

atspindi nacionalines sąlygas sukurtas valstybės, todėl prekybos kliūtys kaip bebūtų yra plačiai paplitusios.

Dėl liberalizmo triumfo gali atrodyti, kad protekcionizmas yra išimtis prekybos santykiuose, tačiau iš tikrųjų dauguma valstybių nevienodu mastu taiko protekcionistines priemones. Daugelis šalių, garsiai propaguojančių laisvą prekybą, netgi gina tam tikrus pramonės sektorius ar įmones. Nors dauguma ekonomistų ir politikų mano, kad protekcionizmas yra patikimas būdas priimti sprendimus esant nepalankiai prekybai, be to protekcionizmas vis dar yra svarbi priemonė politikams ir žiniasklaidai vaizduoti ekonomines sąlygas, ypač krizių ir ekonomikos nuosmukio akivaizdoje. Laisvosios prekybos kritikai teigia, kad „prekybos kliūčių panaikinimas palengvina konkurenciją, kuri nebūtinai yra sąžininga, o valstybės, kurios remia laisvą prekybą savo retorika, vis dėlto remiasi nacionaliniais interesais formuojant politiką“ (Smith, El-Anis, ir Farrands 2017, Frieden, Lake, Schultz 2018, p. 304). Liberalizmo šalininkai, kad tarptautinės ekonominės organizacijos, tokios kaip Tarptautinis valiutos fondas, Pasaulio bankas ir PPO yra politiškai neutralūs, siekdami tarnauti visoms valstybėms, kurios laikosi jų vykdomos liberalios ekonominės politikos. Kita vertus, realistai tvirtintų, kad šios organizacijos yra „arenos, kuriose žaidžiami galios santykiai ir kad stipriausios valstybės pritaiko reguliavimą savo nacionaliniams interesams“ (Cohn, Hira 2021, chapter 4). Realistai skiria nacionalinę ir tarptautinę politiką, pirmenybę teikdami pirmajai. Tai reiškia, kad „tikimasi jok valstybė, kaip vieninga veikėja, reaguos į išorės grėsmes, saugodama savo sienas kariniu požiūriu, arba per prekybos kliūtis ekonominiame kontekste“ (Cohn, Hira 2021, chapter 4).

Taigi realizmas yra valstybės kūrimo doktrina, kuri teigia, kad rinka turi būti pavaldi valstybės interesams ir saugumo sumetimams. Didžiausias dėmesys skiriamas santykinei valstybės pozicijai kitų valstybių atžvilgiu, todėl valstybės suvereniteto išlaikymas yra didelis prioritetas. „Tarptautiniai santykiai, ypač prekyba, laikomi nulinės galios žaidimu“ (Smith, El-Anis ir Farrands 2017).

1.3.2. Tarptautinėje prekyboje taikomi ribojimai

Tarptautinės prekybos taikomi vadinamieji instrumentus paprastai būna tarifiniai ir netarifiniai. Lietuvos Respublikos oficialiame muitinės internetiniame puslapyje (2021) skelbiama, kad šie du ribojimai pasaulio muitinės veikloje yra kintantis reiškinys.

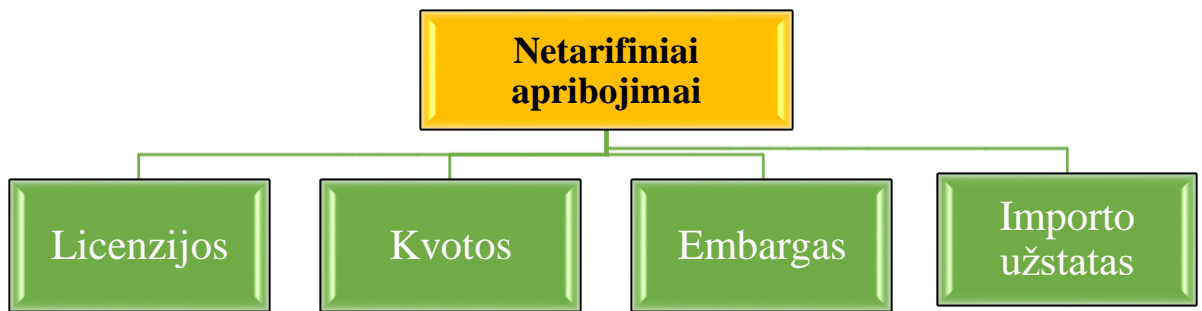
Tarifiniai apribojimai, jie suteikia kainų pranašumą vietoje pagamintoms prekėms, lyginant su panašiomis prekėmis kurios importuojamos iš kitos šalies, bet taip pat padidina ir vyriausybės pajamas (WTO, 2021). Kai vyriausybės nustato tarifus, prekės ir paslaugos iš užsienio įmonėms ir asmenims pabrangsta. Tai daro juos mažiau patrauklius vidaus vartotojams. Tarifai netiesiogiai veikia eksportuojančią šalį, nes vietinius vartotojus atbaido augančios išlaidos. „Jei vidaus šalies

vartotojui vis dar aktuali preke ar paslauga, jie galimai turės mokėti didesnius mokesčius“ (Privilago, 2022). „Aukšti tarifai nebūtinai reiškia aukštą protekcionizmo laipsnį, o tiesiog tai, kad tai yra pigiausias būdas finansuoti valstybę. Viena pagrindinių priežasčių atsirasti tarifų politikai buvo pajamų poreikis“ (Haggqvist 2018, p. 301).

Pasak Europos komisijos, tarifai yra specifiniai kiekvienam prekybiniam santykiui tarp eksportuojančios ir importuojančios šalies. Kai tarp šalių sudaromos prekybos susitarimas, tarifas kartais būna mažesnis arba iš vis panaikinamas. „Importo tarifas riboja vidaus paklausą kitų šalių eksportui ir mažina importuojamų prekių pasaulinę kainą“ (Rodrik 2018, p. 74).

Netarifiniai apribojimai, ribojimai pasirinkti sudaryti kliūtis prekybai, kurios riboja prekių ar paslaugų importą ar eksportą kitomis priemonėmis nei tarifai. Pasak Andrew Loo, kuris priklauso „Corporate Finance institute“ (2023): „Pasaulio prekybos organizacija (PPO) nustato įvairias netarifines prekybos kliūtis, įskaitant importo licencijavimą, patikrinimus prieš išsiuntimą, kilmės taisykles, muitinės uždelsimo priemones ir kitus mechanizmus, kurie užkerta kelią arba riboja prekybą“. Netarifinius apribojimus galima suskirstyti į kategorijas (1.1 paveikslėlis), arba yra galimybė suklasifikuoti pagal skyrius. Skyrių klasifikaciją pasiūlė ir sudarė Jungtinė Tautos (JT) (1.1 lentelė).

Jungtinės Tautos netarifinių apribojimų skirtyumą paaiškina nuosekliai aptardami kiekvieną žingsnį. Pirmas punktas, techninės priemonės paprastai sutrumpintai vadinamos SPS. Renkama informacija medžiagų apribojimui, kad būtų užtikrintas maisto sauga bei užkirstas kelias plisti ligoms ir kenkėjams. Šiam skyriui taip pat priklauso vertinimo priemonės susijusios su maisto sauga: sertifikavimas, bandymai, tikrinimai ir karantinas. Antrame skyriuje, TBT, dėmesys skiriamas ženklinimui, techniniams standartams, kokybės reikalavimui bei aplinkos apsaugos priemonėms. Trečias skyrius nurodo muitinius formalumus susijusius su patikrinimais prieš išsiuntimą (United Nation, 2015).

1.1 pav. Tarptautiniai prekybai taikomi netarifiniai apribojimai

Šaltinis: sudarytas autorės remiantis moksline literatūra.

1.1 lentelė Jungtinių tautų sudaryti netarifiniai apribojimai

Importas	Techninės priemonės	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sanitarinės ir fitosanitariės priemonės 2. Techniniai barjierai prekybai 3. Apžiūra prieš išsiuntimą ir kiti formalumai
	Kitos priemonės, ne techninės.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grupinės prekybos apsaugos priemonės 2. Neautomatinis licenzijavimas, kvotos, draudimai ir kiekio kontrolė, kitos priemonės išskyrus SPS ar TBT priežastis. 3. Kainū kontrolės priemonės, įskaitant papildomus privalomus mokesčius ir rinkliavas. 4. Finansinės priemonės 5. Priemonės įtakojančios konkurenciją 6. Su prekyba susijusių investicijų priemonės. 7. Platinimo apribojimai. 8. Pasalugų po pardavimo apribojimai. 9. Subsidijos 10. Valstybių pirkimų apribojimai. 11. Intelektinė nuosavybė. 12. Kilmės taisyklės
	Eksportas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eksportui taikomos priemonės

Šaltinis: Jungtinės Tautos (JT, p. 3)

„Institute for government“ (2017) aptardami netarifinius barjierus pabrėžia išskiria netarifinius barjierus kaip kliūtis, kurios gali būti labiau ribojančios prekybą nei faktiniai tarifai. Savo iškeltą hipotezę patvirtina pavyzdžiu: „1994 metais JAV taikė vidutinį 33,9% tarifą. Šiandien jis yra 3,5 proc. ES sudaro 5,3 proc., o Kinijoje – 9,5 proc.“ Juos papildydami „OECD“ (Organization for Economic) trumpoje apžvalgoje „Tariffs are the tip of the iceberg: How behind the border issues impact trade“ teigia, kad „netarifinės priemonės paprastai taikomos siekiant

pašalinti rinkos trūkumus“. Tokios priemonės gali duoti kokybės signalą, sustiprinti vartotojų pasitikėjimą bei galiausiai parodyti, kad užsienio gaminiai atitinka vidaus taisykels.

Netarifiniai apribojimai gali turėti teigiamą ir neigiamą poveikį prekybai ir investicijoms. Viena vertus, jie gali padėti apsaugoti šalies pramonę nuo užsienio konkurencijos. Kita vertus, jie taip pat gali sudaryti kliūtis užsienio įmonėms patekti į rinką, apriboti vartotojų pasirinkimą ir padidinti prekių kainą vartotojams. Apskritai netarifiniai apribojimai gali būti naudinga priemonė vyriausybėms tvarkyti tarptautinius prekybos santykius ir ginti savo piliečių interesus.

Sankcijos yra dar viena prekybos barjero forma, kurią viena šalis gali panaudoti prieš kitą. Mokslininkai, kaip grupė, neturi vieningos nuomonės apie sankcijas, nes sankcijų klausimas yra sudėtingas ir daugialypis, o skirtingi mokslininkai gali turėti skirtingus požiūrius, priklausomai nuo jų kompetencijos sričių ir asmeninių įsitikinimų. „Skirtingai nei tarifai, sankcijos pirmiausia naudojamos užsienio politikos tikslams pasiekti“ (Privilago, 2022). „Sankcijų duomenų rinkinys, apimantis visas dvišales, daugiašales sankcijas pasaulyje pagal tris aspektus pasaulyje: tipą, politiką ir sėkmės mastai yra patalpinti Pasaulinėje sankcijų duomenų bazėje (GSBD) „ (Felbermayr, Kirilakha, Syropoulos, Yalcin, Yotov 2020). Šie mokslininkai pagrindinius sankcijų tikslus linkę vis labiau susieti su demokratija ir žmogaus teisėmis.

Anot Afesorbor (2019) atliktų istorinių apžvalgų, „grasinimai sankcijomis išlieka, bet tai nebūtinai reiškia kad jos laikui einant yra įvygdomos“. Jiems pritaria Felbermayr, Kirilakha ir kiti (2020) pridurdami, kad „ekonominės sankcijos tapo galinga jėga užsienio diplomatijoje“. Taip pat jie paaiškina, kad sankcijos tai veiksmai ar grasinimai, kurių imasi sankcijas taikančios vaslybės ar tarptautinės organizacijos, siekdamos nubausti, suvaržyti ar apskritai daryti įtaką valstybių, privačių subjektų ar galingo elito elgesiui.

Sankcijų rūšis galima iš esmės suskirstyti į šias kategorijas pradedant nuo ekonominių sankcijų. Literatūros apie ekonomines sankcijas yra nemažai, bet „ekonominis sankcijų taikymas labai skiriasi nuo teorijos“ (Smeets 2018, p. 2). Mokslininkai, Wang, Wang K ir Chang (2019, p. 60, 61, 62), pabrėžia, kad „ekonominės sankcijos tai yra prievartos priemonė tarp gryno diplomatinio spaudimo ir ekstremalios karinės intervencijos, o tokio tipo sankcijos gali lemti sumažėjusį importą, mažesnes pasiūlą, didesnę infliaciją ir valiutų kurso nepastovumą. Ekonominės sankcijos jos dažniausia yra nukreiptos riboti tikslinės šalies importo ir eksporto prekybą, taip paveikdamos tikslinės šalies prekybos struktūrą. Esant nuolatinei paklausai, vidaus valiuta sparčiai nuvertėja, o valiutų kurso nepastovumas didėja. Taigi galime daryti išvadą, kad šios sankcijos skirtos apriboti prekybą, finansinius sandorius ir investicijas tikslinėje šalyje, taip darant spaudimą jos ekonomikai. Tai gali apimti importo/eksporto apribojimus, turto įšaldymą ir finansinių operacijų blokavimą“.

Diplomatinės sankcijos: ironiška, bet anot Maller (2010, p. 62, 68) „sankcijų tyrimuose daugiausia dėmesio skiriama ekonominėms sankcijoms, diplomatinės sankcijos prieš problemines valstybes buvo ir yra taikoma ne kartą“. Todėl ir šiuolaikinės diplomatinės sankcijos pirmiausia buvo naudojamos siekiant nukreipti į valstybes problemas, susijusias su terorizmu, ginklų platinimu ir kai kuriais atvejais su tuo susijusiu režimo pasikeitimo troškimu“. Be to diplomatinės sankcijos gali netgi pakenkti kitų prievartos politikos priemonių, pavyzdžiui, ekonominių sankcijų, veiksmingumui. ODU Jungtinių tautų draugijos pranešime (2020, p. 3, 6) rašoma, kad ekonominės sankcijos yra viena seniausių sankcijos rūšių, kuri apima diplomatinį ryšių su tiksline šalimi mažinimą arba nutraukimą. Tai gali būti diplomatų išsiuntimas, ambasadų uždarymas ir kelionių tarp šalių ribojimas.

Karinės sankcijos arba ginklų perdavimo draudimas, anot ODU Jungtinių tautų draugijos pranešime (2020) yra galinga priemonė, paprastai naudojama prieš šalis, kurios naudoja savo ginkluotąsias pajėgas pažeidžiant tarptautinę teisę puolant kaimynines šalis arba pažeidžia norminius principus ir žmogaus teises kai yra puolami savi žmonės. Šiuo metu galiojantis ginklų embargas yra Pietų Sudanui ir Centrinei Afrikos Respublikai. Taigi galime daryti išvadą, kad šios sankcijos apima tokias priemones kaip ginklų embargą ir karinę intervenciją, kuriomis siekiama neleisti tikslinei šaliai įsigyti karinės įrangos arba imtis agresyvių veiksmų.

Politinės sankcijos: vis dažniau politinės sankcijos yra gretinamos su ekonominėmis sankcijomis, nors politines sankcijas yra skirtos politinei šalies vadovybei ir gali apimti tokias priemones kaip atsisakymas išduoti vizas, narystės tarptautinėse organizacijose sustabdymas ir kelionių apribojimų įvedimas (Pomeranz, 2017, p. 182,).

Pomeranz (2017, p. 183, 186), kuri nagrinėja tarptautiniu santykius tarp valstybių, tarptautines „sankcijos traktuoja kaip tarptautinę politiką arba teisminę priemonę, kurios yra naudojamos kovojant su veiksmis, kurie laikomi nesuderinamai su tarptautinės teisės nuostatomis“. Todėl ar sankcijos yra veiksmingos, ar ne, priklauso nuo įvairių veiksnių, įskaitant konkrečius sankcijų tikslus, tarptautinės paramos lygį, tikslinės šalies ekonomikos atsparumą ir šalies, į kurią taikyta, vyriausybės noro daryti nuolaidas. Prieš taikant sankcijas svarbu atsižvelgti į galimą humanitarinį poveikį ir pasverti galimą naudą, bei galimą žalą.

1.3.3. Sankcijų poveikis tarptautiniai prekybai

Pasak Krpec ir Hodulak (2019, p. 152), nagrinėjant mokslinius tyrimus, bei statistinius duomenis nurodo joki „dažniausiai yra žinoma kas nutinka, kai dėl karinio konflikto sutrinka nusistovėję prekybos srautai“. Jie pabrėžia kad šalutinis karinio konflikto poveiki yra prekybos srautų sutrikdymas dėl valstybėms įvedamų priemonių ribojančių prekybą, tokių kaip blokada ar sankcijų įvedimas. Sankcijos gali turėti didelį poveikį tarptautinei prekybai tiek jas taikančiose

šalyse, tiek šalyse, į kurias jos taikomos. Kai šalis taiko sankcijas kitai šaliai, tai dažniausiai reiškia, kad ji riboja arba draudžia prekybinius ir ekonominius santykius su ta šalimi. „Sankcijos gali būti veiksmingas būdas paveikti tikslinės šalies ar vyriausybės elgesį, ypač kai diplomatinės pastangos žlugo“ (Giumelli 2013, p. 17), kaip atsitiko Rusijos ir Ukrainos atveju, kai Rusija pradėjo karinį konfliktą prieš Ukrainą. Taigi, naujienų portalai, transliuojamos žinios per televiziją kiekvieną dieną daugiau ar mažiau pateikia begalę faktus apie ginkluoto konfliktą kiekvieną dieną nuo vasario 24. dienos 2022 metų. Šio konflikto priešistorė siekia keliasdešimt metų atgal, o dėl kokios priežasties karas atkeliavo iki Europos sienų ir kokios bus /yra jo pasekmės jau dabar garsiai aptarinėjamos ekonomistų ir pasaulinių organizacijų ekspertų.

Dar 1991 metais, žlugus SSRS, Rusija savo noru perleido dešimtis tūkstančių kvadratiųjų kilometrų žemės Europos ir Azijos žemynuose. Moen (2022) cituodamas Brzezinski (1997) žodžius išsakytus leidinyje „The Grand Chessboard“ pabrėžia, kad įgyta Ukrainos nepriklausomybė atėmė iš Rusijos dominuojančią padėtį Juodojoje jūroje, bei sužlugdė tikslą būti Eurazijos imperija. Jau 1997 metais sukurta Brezezinski teorija, o Moeno (2022) cituota: „...jeigu Maskva atgaus Ukrainos kontrolę, Rusija automatiškai atgaus visas priemones tapti galinga imperialistine valstybe tiek Europoje, tiek Azijoje. Ukrainos nepriklausomybės praradimas turės tiesioginių pasekmių Vidurio Europai ir pavers Lenkiją geopolitiniu tašku prie rytinės suvienytos Europos sienos.“, puikiai atspindi šiandieninę situaciją ir spėliojimus apie karo baigties scenarijus. Tuo tarpu, Laurence Douglasas Finkas (2022), amerikietis verslininkas ir milijardierius, valdantis pasaulinę investicijų ir technologijų lyderę „BlackRock“ savo akcininkams 2022 metais dedikuotame laiške, apibūdindamas šiandieninę staciją rašė: „Pasaulis išgyvena transformaciją: žiaurus Rusijos puolimas prieš Ukrainą sugriovė pasaulio tvarką, kuri įsivyravo nuo Šaltojo karo pabaigos, daugiau nei 30 metų. Išpuolio prieš suverenią tautą Europoje nematėme beveik 80 metų – ir dauguma iš mūsų niekada neįsivaizdavome, kad per savo gyvenimą pamatysime tokį karą, kurį vykdys branduolinė supervalstybė“. „The Economist“ leidinio įžvalgos (2022) pritardamos Laurence pabrėžia pasaulines išgyvenamos transformacijos kurios atsiranda per ekonominę globalizaciją. Per pastarąjį dešimtmetį buvo suduoti trys pagrindiniai smūgiai, kurie galėtų suskirstyti taip:

- Pirmasis smūgis suduotas Donaldso Trampo, jis tapo prekybos karų iniciatoriumi.
- Antras smūgis kilo prasidėjus pandemijai, kurios metu beveik sustojo - tarpvalstybiniai kapitalo, prekių ir žmonių srautai.
- Ir galiausiai trečias dabartinis, ginkluotas konfliktas tarp Rusijos ir Ukrainos.

Nepateisinamas ir neišprovokuotas Rusijos karas prieš Ukrainą atskyrė Rusiją nuo dabartinio ekonominio pasaulio (Official Journal of the European Union 2022). Rusija kartu su savimi už nugaros tempiasi ir Baltarusiją. Nors Baltarusija oficialiai išlaikė neutralumą Ukrainos kare, kuris

prasadėjo 2014 m., Rusijai aneksavus Krymą. Viena vertus, Baltarusija palaiko glaudžius ryšius su Rusija. Be to, nuo 1994 m. yra Rusijos vadovaujamos Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos narė (Bacquelaine 2011). Baltarusija leidusi išdėstyti savo kiarinę ginkluotė prie Ukrainos sienos, buvo pripažint kaip karą palaikanti valstybė.

Po tarptautinio pasmerkimo greitai buvo įvestas plataus masto ekonominės sankcijos Rusijai. „Su prekyba susijusios sankcijos apėmė draudimus eksportuoti į Rusiją strategines prekes, įskaitant aukštųjų technologijų prekes ir komponentus, skirtus naudoti elektronikos, telekomunikacijų, aviacijos ir kosmoso srityse naftos perdirbime, be kitose sektoriuose“ (Darvas ir Martins 2022, p. 3, 4). Taip pat priimto sankcijos prieš Baltarusiją ir Iraną, reaguojant į jų įsitraukimą į agresiją (Caprile, Delivorias 2023, p. 1). Taigi remiantis moksline literatūra, sankcijos įvestos šiuo atveju Rusijai ir Baltarusijai gali ir jau turi įvairių padarinių ne tik sankcionuotų valstybių viduje, bet ir valstybėms įvedusias šias sankcijas.

Remiantis PPO (2023, p. 2, 3) išanalizuotai duomenimis žurnale „*One year of war in Ukraine*“, karo pradžioje prognozuoti pasaulio ekonomiką ir prekybą dėl duomenų trūkumo buvo sunku, sukurtas scenarijus, simuliaciniai skaičiai ir prognozės išsipildė, nors kaip nekeista blogiausių scenarijų buvo išvengta. Pasirodo, produkcija ir prekyba yra gana atsparus reiškinys, nes prekybos rezultatai buvo geresni nei tikėtasi. Pasak PPO vartojimas vis dar išliek didelis, o išsivysčiusios šalys palaiko stiprią darbo rinką. Nors Darvas ir Martinsc (2022, p. 3-6) studijuodami Rusijos invazijos į Ukrainą ekonomines pasekmes pastebi, kad „prekybos prekėmis ir paslaugomis apimtys sumažėjo 3,4 proc, o energijos kainos padidėjo apie 100 proc.“ Ne energetikos prekių kainos pakilo net 8 proc. Tęsiant toliau, pasak jų, karas galėjo būti svarbiu šių prognozių varikliu, nors įtakos turėjo ir kiti veiksniai.

Toliau išryškėja ekonominė žala, apie kurią kalbama daugiausiai. „Sankcijos gali padaryti ekonominę žalą šaliai kuriai taikomi apribojimai, ypač jei ji labai priklauso nuo eksporto. Nuo įvestų sankcijų taip pat ekonomiškai gali nukentėti ir valstybės kurios taiko sankcijas“ (Pomeranz 2017, p. 187). Karas sukėlė didžiulį sukrėtimą pasaulio ekonomikai, ypač energijos ir maisto rinkoms, sumažindamas pasiūlą ir padidindamas kainas iki precedento neturinčio lygio. Palyginti su kitais ekonomiais regionais, euro zona buvo ypač pažeidžiama ekonominių Rusijos invazijos į Ukrainą padarinių. Taip yra daugiausia dėl to, kad euro zona labai priklauso nuo energijos importo, kuris 2020 m. sudarė daugiau nei pusę euro zonos energijos suvartojimo. Be to, Rusija prieš karą buvo pagrindinė energijos tiekėja euro zonai, o ypač Vokietijai (Arce, Koester, Nickel 2023). Padaryta ekonominė žala paskatino infliaciją ir kainų padidėjimą. Nepaslaptis, kad prasidėjus karui, infliacija ėmė sparčiai augti. Didėjanti infliacija Federalinį rezervą, Europos centrinį banką ir Anglijos banką paskaitino sugriežtinti pinigų politiką daug agresyviau, nei tikėtasi anksčiau (Darvas, Martins 2022). Pasak Kryvetska (2022) „kainų kilimas išpučia

tarptautinę prekybą“. Prekių ir paslaugų kainų augimą lėmė jau nekartą minėtos energijos kainų šuolis. Sankcijos gali paskatinti infliaciją ir prekių bei paslaugų kainų padidėjimą, ypač jei šalis, į kurią kreipiamasi, labai priklauso nuo importo. Didelė infliacija, daro didelį neigiamą poveikį visoms euro zonos ekonomikos sritims ir kasdieniam žmonių gyvenimui. Tai ypač veikia mažas pajamas gaunančius namų ūkius, kuriuose maistas ir energija sudaro didelę suvartojamo kiekio dalį. „Energijos kainų šuolis, lemia neišvengiamą didelį realių pajamų praradimą, o tai blogina prekybos sąlygas. Tokiu atveju įmonės turi ieškoti būdų, kaip visiškai kompensuoti padidėjusias sąnaudas,, (Arce , Koester ir Nickel 2023). Svarbu atsiminti, kad karas ir toliau kelia didelę neigiamą įtaką ekonomikai ir gali vėl padidinti išlaidas, ypač energijai ir maistui.

Dar vienas labai svarbus aspektas, tiekimo grandinės sutrikimai. Sankcijos gali sutrikdyti pasaulines tiekimo grandines, ypač jei jos apima laivybos, transportavimo ar finansinių sandorių apribojimus. Kryvetska (2022) pabrėžia, kad „maisto trūkumas ir tiekimo grandinės sutrikimai yra vieni tamsiausių vaiduoklių, kuriuos sukėlė karas Ukrainoje“. Anot Hamilton (2023) po invazijos į Ukrainą, atitinkamose institucijose iškarto buvo susirūpinta grūdų likimu. Susirūpinimas kilo dėl didelės grėsme, kad grūdai strigs uostuose ir negalės pasiekti šalių. Tai tik vienas iš pavyzdžių, kuris parodo, kad visos pasaulio šalys buvo priverstos ieškoti naujų maisto, žaliavų, iškastinio kuro ir kitų svarbių prekių prekybos partnerių. Pasak Noble (2022) „pandemija sužlugdė pasaulinę tiekimo grandinę, bet karas Ukrainoje parvertė ją ant kelių“. Tai, kad buvo sutrikdyta tiekimo grandinė įrodo rekordinis Vokietijos ekonomikos smukimas pereinamųjų metų kovo mėnesį, 20% Vokietijoje gaminamų automobilių naudoja Ukrainoje pagamintus laidus (Wilson 2022), be to gamyklose visoje Europos Sąjungoje trūko dyzelino ir sudedamųjų dalių vykdyti gamybą (Ngoc, Viet, Tien ir kt. 2022).

Po atliktos tiekimo grandinės ir rizikos analizės Ngoc, Viet, Tien ir kt (2022, p. 635) padarė išvadą, kad „dabartinis karinis konfliktas tarp Rusijos ir Ukrainos atkirto daug svarbių laivybos maršrutų, privertė transporto įmones sustabdyti paslaugas, o sparčiai didėjantys tarifai krovinių vežimo oro transportu sukelia rimtų sutrikimų pasaulinei tiekimo grandinei“. Ukrainos jūra vis dabar sunkia nepasiekiamą, nes Ukrainos ir Rusijos karinės pajėgos užblokavo įėjimą. Dėl to daug laivų laukia perplaukti Kerčės sąsiaurį. Daugelis tiekimo pramonės įmonių sustabdė pristatymo paslaugas į Rusiją ir Ukrainą ir iš jų. Oro transportas taip pat susiduria su daugybe panašių sunkumų. Ukrainos oro erdvė uždaryta civiliniams skrydžiams. Nemaža dalis oro linijų, vengia skraidyti virš Rusijos oro erdvės, todėl tai automatiškai padidina oro transporto tarifus, o tai žymiai sumažina krovinių kiekį gabenant tokio tipo transportu. „Svarbu paminėti ir tai, kad Rusijos ir Ukrainos geografinė padėtis yra ne tik prekių tiekimo dalis, bet ir strategiškai svarbi prekių judėjimui pasaulinėse tiekimo grandinėse. Abi šios šalys stovi tarp Azijos ir didžiųjų

Europos rinkų, ir, svarbiausia, jos abi yra svarbiausiuose transporto koridoriuose“ (Wilson 2022, p. 2, 3).

Tarptautiniai laivybos rūmai (ang. ICS) perspėjo, kad tiekimo grandinės sutrikimus gali dar labiau pabloginti laivybos įgulų iš Rusijos ir Ukrainos trūkumas dėl karo situacijos poveikio. Remiantis Tarptautiniais laivybos rūmais (2022), Ukrainos ir Rusijos jūrininkai sudaro 14,5 procento pasaulio laivybos darbuotojų (ICS 2022).

Kolkas 2022 metų ekonominai duomenys vis dar apdorojimo stadijoje, todėl 100 proc. duomenų niekas negali pateikti apie tikrąjį karo poveikį, bet iki karo Ukraina daugiausia eksportavo žemės ūkio produktus, taisudare apie 46 proc., taip pat pramei skirtus produktus. Tai yra gaminiai, pusgaminiams, kurie sudarė 42 proc. O pagrindinės Ukrainos eksporto kryptys buvo Europos Sąjunga 39proc., Kinija 12,1 proc., Turkija 6,1 proc.; ir Rusija 5,1 proc. (Caprille 2023).

Didžiausias Rusijos eksportas buvo kuras ir energetikos produktai 63 proc., metalai 10 proc., mašinos ir įrenginiai 7,4 proc. bei chemijos produktai 7,4 proc. Kurie buvo daugiausia eksportuojami į Kiniją 10 proc., Vokietiją 9 proc., ir Olandiją. Verta paminėti ir tai, kad Rusija pagamina apie 25% pasaulio azoto trąšų ir yra pagrindinė energijos tiekėja Europos Sąjungai. Kviečių eksportas iš Rusijos ir Ukrainos sudarė 28% viso pasaulio kviečių eksporto (Hamilton 2023).

Taigi Rusijos agresija prieš Ukrainą, ir jos atjungimas nuo pasaulinės ekonomikos ragina įmones ir vyriausybes visame pasaulyje iš naujo įvertinti savo priklausomybes, bei iš naujo įvertinti gamybos ir tiekimo grandinių galimybes, bei atidžiau sekti savo ekonominius rodiklius. Pasaulinė prekyba priklauso nuo sudėtingos uostų ir laivų, jungiančių pasaulį, sistemos. Norint, kad pasaulinė prekyba vyktų sklandžiau, reikia užtikrinti, kad Ukrainos uostai būtų atviri tarptautinei laivybai. Taip pat naudinga ieškoti alternatyvių transporto būdų, bei skatinamos investicijos į transportą ir prekybos palengvinimą, bei kuriama parama labiausiai pažeidžiamoms ekonomikoms.

2. TYRIMO DIZAINAS

2.1. Tyrimo eigos pristatymas

Tyrimo būdas. Norint įgyvendinti tyrimo tikslą, kuris buvo išsikeltas darbo pradžioje, būtina apgalvoti vieną ar keletą tyrimo būdus iš anksto. Karo poveikį įvertinti tarptautiniai logistiniai įmonei buvo pasirinktas kokybinis metodas, kuris suteikia galimybę įgyti žinių apie sąlygas, kurias dažnai sunku kiekybiškai įvertinti ir išmatuoti skaičiais. Pasak Danijoje išsikūrusio „Aarhus“ universiteto metodologinių tyrimų katedros lektorių, kokybiniai metodai dažniausiai yra indukciniai, konstruktyvūs ir interpretaciniai, o kokybinių metodų pagalba galima pasiekti stiprų vidinį pagrįstumą, nors apibendrinimas dažnai yra mažesnis nei, pavyzdžiui, taikant kiekybinį tyrimą.

Tyrimo metodai. Siekiant nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį tarptautiniai „Neto logistika“ įmonei, pasirinkti šie tyrimo metodai: interviu, kokybinė turinio analizė, dokumentų turinio analizė.

Interviu yra „pokalbis, kai viena šalis gauna informaciją iš kitos šalies. Bet taip pat prilyginamas ir darbo metodui, bei žanrui, nors pasak literatūros šaltinių skirtingų profesijų atstovai, juos naudoja skirtingai“ (Orgeret 2018). Interviu užima pagrindinę vietą socialinių mokslų tyrimuose, o socialiniai mokslininkai praktiškai daro išvadas apie socialinį gyvenimą, remdamiesi žodiniais pasakojimais arba klausimo išraiška. Bet to, kad sustiprinti interviu patikimumą, „interviu metu patariama užduotis išsamius klausimus, apie labai konkrečius veiksmus, sandorius ir t.t.“ (Friberg 2019, p. 124).

Kokybinė turinio analizė mokslas, kurio kilmė siekia ankstyvų komunikacijos laikotarpį, naudojama, kaip tyrimo priemonė. Paprastai šioje dalyje, „dėmesys teikiamas ties surinktos medžiagos mažinimu, išfiltruojant esminį turinį ir sukuriant tam tikrą pagrindinės medžiagos vaisdą“ (Albrecht 2021). Didžiajame Norvegijos žodyne (2020) (nor. Store Norske leksikon) kokybinė turinio analizė apibūdinama kaip sistema, kuri naudojama išryškinti specifines problemas sugretinus tekstų citatas, vaizdus ar kitokio pobūdžio dokumentinius šaltinius. Taip pat yra „pabrėžtina, kad kokybinės tyrimo nuostatos padeda išvelgti, kaip veikia įvairūs socialiniai procesai, perprasti, kaip socialiniai veikėjai išjungia savo bruožus ir įpročius į elgseną, sprendimus ir veiklos rezultatus, kuriuos galima stebėti įvairiuose lygmenyse“ (Žydzūnaitė ir Sabaliauskas 2017, p.).

Dokumentų analizė, dar vadinama turinio analize, tai vienas iš labiausiai paplitusių socialinių mokslų tyrimo metodų. Jei duomenų medžiagą sudaro tekstas, dokumento analizės atlikti neįmanoma. Bet egzistuoja daugybė būdų atlikti dokumentų analizę, tačiau visiems analizės

metodams būdingas bendras vienas bruožas, kad jie leidžia sukurti sistemingą teksto turinio aprašymą. Dokumentų analizė gali būti naudojama kaip vienintelis informacijos šaltinis arba kartu su kitais rinkimo metodais. Svarbiausias ir lemtinas dalykas yra tai, kad „dokumentai gali duoti atsakymą į tai, ką norime iširti“ (Kjetil 2022). Dokumentai, kuriuos renkame ir analizuojame dokumentų analizėje, gali būti visų rūšių antriniai duomenys, šiuo atveju: internetiniai puslapiai, žodinės istorijos, vieši įmonės dokumentai bei ataskaitos ir taip toliau.

Tyrimo instrumentai. Tyrimo atlikimui buvo sudarytas interviu klausimynas iš 9 klausimų apie logistikos verslo aplinką, iššūkius versle ir taikytas priemones prasidėjus karui Ukrainoje.

Dokumentų turinio analizės metu buvo išanalizuoti UAB „Neto logistika“ finansinės ataskaitos nuo 2019 iki 2022 metų, įmonės vedami tam tikri statistinei duomenys. Dokumentų analizės metu, aktyviai bendradarbiauta su įmonės vadovu.

Tyrimo imtis ir atrankos būdai. Tyrimui atlikti buvo pasirinkti UAB „Neto logistika“ įmonės darbuotojai dirbantys ekspedijavimo srityje, bei įmonės vadovas. Daugelyje kokybinių tyrimų yra pasirenkami „išeinantys informatoriai, žmonės kurie patys atstovauja tiriamajai grupei bei kurie turi žinių apie tiriamą grupę ar reiškinį“ (Jacobsen 2022). Pagrindinis respondentų atrinkimo principas yra – kvalifikacija, tuo norima pasakyti, kad respondentams yra iškeltos būtinos sąlygos atsakyti į tai ką mes pageidaujame išstudijuoti plačiau (Askheim, Grenness 2019). Atrankos strategijos pasirinkimas grindžiamas mūsų problema, nes tyrimo metu norima atrasti atsakymus kurie yra susiję su pačių respondentų patirtimi, iššūkiais ir panašiais dalykais (Tjora 2021). Pasak, Labanausko (2019) kokybinio tyrimo imties dydis priklauso nuo tyrimo tikslų, todėl tyrimui atlikti rekomenduojama pasirinkti tokius atvejus, kurie yra informatyvūs. Pasinaudojus kokybinio tyrimo trimis imties sudarymo galimybėmis, nuspręsta, kad šiame darbe yra preliminariai numatytas imties dydis, o prireikus būtinybei jį būtų galima išplėsti.

Siekiant nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį tarptautiniai logistinei įmonei, tyrime dalyvavo UAB „Neto logistika“ įmonės vadovas ir 3 darbuotojai susiję su tiriamąja rinka. Dėl anonimiškumo ir duomenų apsaugos, kiekvienam respondentui suteikiamas numeris: *T1*, *T2*, *T3*, *T4*. Asmeninė informacija apie respondentus suteikta nebus, nes įmonėje darbuotojų skaičius nėra didelis, o tai padidina riziką, joks respondentas gali būti atpažintas bet kuriuo atveju.

Tyrimo procesas (etapai). Tyrimo atlikimo laikas labai ribotas, kad atsakyti į išsikelto tyrimo tikslą, tyrimas buvo pradėtas vykdyti jau 2023 metų., kovo 7 d.

1. 2023.03.07 patvirtintas tyrimo objektas, šiuo atveju „Neto logistika“.
2. 2023.03.10 įvyko pirmas oficialus pokalbis su įmonės vadovu, generaliniu direktoriumi Dovydu Vazgirdu, pasitelkiant šiuolaikines technologijas.

3. Tą pačią dieną, bendrai pakalbėjus apie įmonės vykdomą veiklą, nuspręstas pasirinkti kokybinis tyrimo būdas, bei metodai: interviu, kokybinė turinio analizė, dokumentų turinio analizė.

4. Interviu buvo išdalinti 2023.03.14 dieną. Įmonės vadovas atsakyta interviu raštu, bei balsu žinute pateikė 2023.03.26, dėl vėlavimo atiduoti atsakymus vadovas pasiteisino, kad buvo išvykęs.

5. Kiti atsakymai atėjo dar vėliau, 2023.03.28 – 2023.04.04

6. Dokumentų analizė, vykdoma palaipsniui nuo tyrimo pradžios iki kol teks darbą atiduoti įvertinimui, palaikomas nuolatinis ryšis su įmonės vadovu, bei vienu asmeniu dirbančiu klientų aptarnavimo srityje.

Tyrimo etika. Astrid Sund (2022) pranešime skirtame švietimo asociacijai, teigia kad „mokslinių tyrimų etika yra susijusi su požiūriu, kultūra ir gera mokslinė praktika“. Mokslinių darbų tyrimų etika turėtų prisidėti prie to, kad mokslininkai ir visuomenė apskritai suvoktu etikos problemas, kylančias dėl tyrimų, susijusiais dėl tyrimais ir gaunamais rezultatais. Toliau, pasak Ingierd (2018), tyrimai, kurie yra atliekami socialinių mokslų kryptimi yra susiję su vertybėmis ir normomis, todėl būtina tyrimo įžvalgas ir rezultatus pateikti taip, kad jie visuomenei nepadarytu didelių pasekmių. Tyrėjas yra atsakingas už tai, kaip tyrimo rezultatai pateikiami ir interpretuojami. Tyrime dalyvaujant žmonėms, susiduriama su kitų žmonių kultūra ir kalba, todėl būtina sau įsikelti ypatingus reikalavimus pagarbą kitam žmogui. Reikėtų nepamiršti atsakomybės už informaciją, taip pat svarbu užkirsti kelią priešiškamui pateikiant informaciją suprantama forma. Informuoti apie tyrimo tikslą, taikomus metodus ir dalyvavimo pasekmes. Nedaryti spaudimo dalyvauti, diskomforto ir žalos tyrimo procese. Paskutinis ir turbūt svarbiausias dalykas, užtikrinti duomenų apsaugą. Duomenų apsauga šiame amžiuje atlieka didelę reikšmę bet kokiam atliekama tyrimui, jeigu tik tyrime dalyvauja žmogus ar įmonė.

Tyrimo apribojimai ir tolimesni tyrimai. Pasyvus dalyvavimas, turbūt būtų viena iš priežasčių, kurie apriboja tyrimą atlikti išsamiai ir kiek galima kokybiškiau.

Tyrimą bus galima tęsti tiek, kiek tęsis Rusijos ir Ukrainos ginkluotas konfliktas, bei kurį laiką po to, tik spėjama jau kitais aspektais. Didelio masto karas kuriame dalyvauja dvi svarbios valstybės tiek Europai, tiek pačiai Lietuvai, duoda galimybes atlikti įvairaus spektro tyrimus, ne vien tik tarptautinėje prekybos rinkoje.

2.2. Tarptautinės logistikos „Neto logistika“ įmonės veiklos pristatymas

Kad įgyvendinti tyrimą, savo duomenimis sutiko pasidalinti viena tarptautinė logistikos įmonė – uždaroji akcinė bendrovė „Neto logistika“. Pagal pateiktus duomenis, įsikūrusi Klaipėdos mieste, adresu Baltijos pr. 12A – 19.

Įmonė savo veiklą sėkmingai pradėjo 2014 metų, šiuo metu sparčiai auga ir plėtoja logistikos paslaugų sferoje. Šiandieną įmonė yra viena iš lyderių Lietuvoje ir siūlo optimalų krovinių pervežimo būdą, užtikrinant ne tik konkurencingą kainą, tačiau ir patikimumą. Bendradarbiavimas su patikimais užsienio ir Lietuvos partneriais, jiems sėkmingai padeda laikytis stabiliai ne tik Lietuvos, bet ir užsienio rinkoje. Kvalifikuoti ekspeditoriai gali pasiūlyti geriausius logistikos sprendimus.

Svarbiausia įmonės misija – „kokybiškas ir operatyvus paslaugų tiekimas bei lojalus bendravimas su klientais“. O pagrindiniai tikslai yra:

1. Kokybė – nuolatos kelti logistinių sprendimų kokybę;
2. Paslaugų spektras – paslaugų spektro plėtimas, leidžiantis dirbti greičiau, patikimiau ir paslankiau;
3. Šiuolaikinės strategijos – naujinti informacijos perdavimo ir krovinių stebėjimo kanalus, ieškoti tinkamų ir šiuolaikiškų strategijų logistinių grandinių formavimui.

Įmonėje teikiamos paslaugos išskirstytos keturiose kategorijose: oro transportas, jūrų transportas, geležinkelis ir auto transportas, prie kurio dar prisideda sandėliavimas ir kitos paslaugos, tokios kaip ekspedijavimas, krovinių pervežimo organizavimas įvairiomis transporto rūšimis. Verta paminėti ir tai, kad klientui jie siūlo suderintą krovinių pervežimo maršrutą vadovaujantis multimodaliniu pervežimu, teikia tokias paslaugas kaip informacijos perdavimas ir kaupimas susijęs su krovinių pervežimu. UAB „Neto logistika“ teikia platų krovinių transportavimo asortimentą:

Oro transportu gabenami kroviniai į pagrindines tarptautines rinkas bei atokesnes vietas, reikalaujančių specialių sprendimų. Įmonė laikosi visų tarptautinių pervežimo oro taisyklių ir reglamentų ir atsižvelgia į individualius užsakovo poreikius.

Jūrų transportu gabenamiems kroviniams užtikrinamas kokybiškumas, bei pasirinkinama visapusišku importu ir eksportu. Įmonė organizuoja tiek pilnų FCL krovinių gabenimą, tiek dalinių LCL. FCL (ang. Full container load) ir LCL (ang. Less than container load) apibūdina konteinerių apkrovą, nors LCL terminologija naudojamas, kai konteineris yra pakraunamas ne vienos įmonės produkcija. Kai tuo tarpu FCL reiškia, kad konteineris užpildomas tik vienos įmonės prekėmis, o dėl šios priežasties jis vadinamas pristatymu nuo durų iki durų (Byrd). Bendradarbiavimas su patikimais tiekėjais padeda klientams pasiūlyti konkurencingą kainą. Pagrindė įmonė naudoja savo konteinerius, įvairaus tipo, kad krovinys pasiektų galutinį užsakovą saugiai ir patikimai. Šiuo metu įmonės savo laivų neturi, bet bendradarbiauja su populiariomis laivybos linijomis: „Evergreen“, „Yang Ming“, „MSC“, „OOCL“, „Maersk Lines“. „Evergreen“ ir „Yang Ming“ yra Taivano konteinerių ir laivybos įmonės. „MSC“ įmonė įkurta Italijoje, bet

pagrindinė būstinė Šveicarijoje, Ženevoje. „OOCL“ Honkongo konteinerių ir laivybos įmonė ir galiausiai „Maersk Lines“ tarptautinė Danijos konteinerių ir laivybos įmonė.

Geležinkeliu pervežamų krovinių paslaugos taip pat patenka į įmonės teikiamų paslaugų paketą. Kroviniai gabenami geležinkeliu Vakarų Europoje ir Rytų kryptimi. Gabenant didelius, sunkius krovinius ilgais atstumais, geležinkelio transportas yra viena iš pigiausių krovinių pervežimų priemonė.

„Neto logistika“ taip pat vykdo krovinių ekspedijavimą *auto transportu*, dažniausiai kombinuodami su kitomis aukščiau išvardintomis transportavimo rūšimis. Planuoja krovinių pristatymą nuo durų iki durų, profesionaliai perveža pavojingus ir negabaritinius krovinius. Prie to paties siūlo sandėliavimo ir kitas paslaugas.

Pagal bendrovės vadovo pateiktus duomenis, jie labiausiai specializuojasi jūrinių konteinerių gabenimo srityse, gabenant nuo durų iki durų. Pagrindinės šalys iš kurių gabena arba gabendavo kroviniu, prieš Ukrainos ir Rusijos karą, buvo NVS šalys. Dabar pagrindinis dėmesys sutelktas į Baltijos šalis, Europą, Aziją ir kitas šalis.

Taip pat, įmonė savo potencialiems klientams sako: „Krovinių transportavimas turi būti saugus, greitas ir ekonomiškai naudingas. Mes jums parinksime tokį transportavimo variantą, kuris labiausiai atitiks jūsų poreikius ir bus jums naudingiausias“.

2.1 pav. UAB „Neto logistika“ valdymo struktūra

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis įmonės vadovo pateiktais duomenimis

UAB „Neto logistika“ valdymo struktūra pateikta 2.1 paveikslėlyje. Visi dirbantys asmenys yra tarpusavyje susiję, bendradarbiaudami tarpusavyje, kad įgyvendintu išsikeltus tikslus. Įmonėje šiuo metu, paskutiniaisiais pateiktais duomenimis, dirba 17 apdraustųjų darbuotojų. Generaliniu direktoriui pagal hierarchija paklūsta: finansų skyrius, operacijų vadybininkas, komercijos vadybininkas, importo ir eksporto vadybininkai bei klientų aptarnavimo specialistai. Įmonėje yra 4 importo ir 2 eksporto vadybininkai, bei septyni klientų aptarnavimo specialistai. Vienas iš jų dirba Vilniuje, visi likę Klaipėdoje įsikūrusiame biure.

„Neto Logistika“ turi patyrusių logistikos profesionalų komandą, kuri glaudžiai bendradarbiauja su klientais, kad pateiktų individualius sprendimus, atitinkančius jų konkrečius poreikius. Bendrovė taip pat naudoja pažangias technologijas, užtikrinančias efektyvų ir savalaikį prekių pristatymą. Bendrovė daug dėmesio skiria tvarumui ir yra įsipareigojusi įvairiomis iniciatyvomis mažinti poveikį aplinkai. Apskritai „Neto Logistika“ yra geros reputacijos logistikos įmonė Lietuvoje, teikianti aukštos kokybės paslaugas įvairių pramonės šakų klientams.

3. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

3.1. „Neto logistika“ 2019 – 2022 metų veiklos analizė

Dokumentiniai turinio analizei buvo pasirinkta analizuoti „Neto logistika“ 2019 – 2022 metų duomenys, finansinės ataskaitos. Kai vieni kalba, kiti išsijusio nuolatos dirba, nes transportas ir logistika yra svarbus ekonomikos varomasis sektorius, ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje.

Žvelgiant į paskutiniuosius tris metus, pasaulis ir ekonomika patiria didžiulius iššūkius. 2020-aisiais metais prasidėjusi pandemija, logistikos ir transporto sektorių pakėlė į aukštumas, bet taip pat privertė atsisukti ir suprasti, kad šioje srityje dar yra potencialo kur tobulėti, kad geriausi logistiniai sprendimai dar neatrasti. Kai jau atrodė, kad 2021 metų pabaigoje pandemija eina žemyn, o pasaulis grįžta prie įprastinio ritmo, vasario 24 dieną, 2022 metais Rusija pradeda karą prieš Ukrainą, valstybę esančią Europos teritorijoje, kuri turi ganėtinai nemažą reikšmę ir glaudų ryšį ne tik su Europa, bet ir su visu likusiu pasauliui.

Todėl automatiškai kyla klausimas, ar dokumentų analizė, finansiniai įmonės duomenys gali mums parodyti potencialias pasekmes, o gal atvirkščiai laimėjimus dėl šiandien vykstančių įvykių.

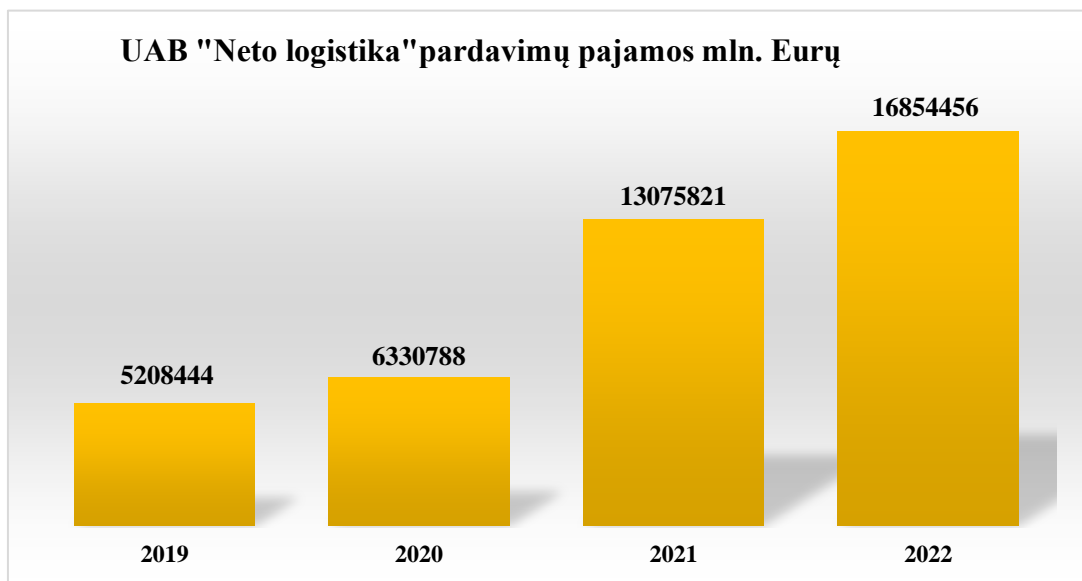
Iš žemiau esančios diagramos sudarytos remiantis finansinėmis ataskaitomis, matome, kad „Neto logistika“ pardavimo pajamos nuo 2019 iki 2022 metų nuolatos kyla. Lėtesnį pardavimų augimą įmonė patiria tik nuo 2019 iki 2020 metų, remiantis nurodytais skaičiais – pardavimų pajamos padidėjo apytiksliai 17,7 proc., Šis pajamų augimas atspindi bendrą transporto ir sandėliavimo statistiką Lietuvoje tuometiniu laikotarpiu. Statistikos departamento duomenimis su transporto ir sandėliavimo susijusios įmonių pajamos paaugo atitinkamai nuo 10,2 prov. iki 15,6 proc. 2019 metais. Nedidelį pajamų prieaugį galėjo lemti ir COVID-19 suvaldymui skirtos priemonės, nepalankios politinės situacijos kaimyninėse šalyse, bei rugpjūčio mėnesį 2020 metais įvesti tam tirkri Mobilumo paketai. Pasak transporto rinkos statistinių rodiklių, transporto paslaugų sektorius atsilaukė neblogai.

Daug didesnę pajamų šuolį matome 2021 ir 2022 metais. Pardavimų pajamos 2021 metais išaugo apytiksliai 51,5 proc. lyginant su prieš tai buvusiais metais. Šie įmonės pateikta finansinė ataskaita byloja apie sėkmingą prisitaikymą prie nuolat besikeičiančios verslo aplinkos ir sugebėjimą atlaikyti išskylančius iššūkius. Remiantis registru centro duomenimis, 2021 metų analizė parodė, kad lyginant su 2020 metais savo apyvartą pavyko padidinti net 71 proc. sektoriaus įmonių. Registru centrui pateiktų finansinių ataskaitų duomenimis, 2021 metais pelningai dirbo (uždirbo ikimokestinio pelno) 69 proc. ataskaitas pateikusi transporto rinkos

dalyvių. Įmonė registruoja rekordines pardavimų pajamas, nors kuro kainos didėjo, daugiau ar mažiau visame pasaulyje dėl užsitęsios pandemijos trūkinėjo tiekimo grandinės.

Nors dauguma ekonomistų ir verslo analitikų kalba, kad 2022 metai transporto ir logistikos įmonėms turėjo būti iššūkių ir persiorientavimo metas, iš pateiktų duomenų matome kad pajamos įmonėje vėl didėjo, bet mažesniu tempu, nei prieš tai buvusiais metais, apytiksliai 22,4 proc. Pardavimo pajamų didėjimą galėtume susieti su infliacijos didėjimu šalyje, bei ženkliai išaugusių transportavimo kainų.

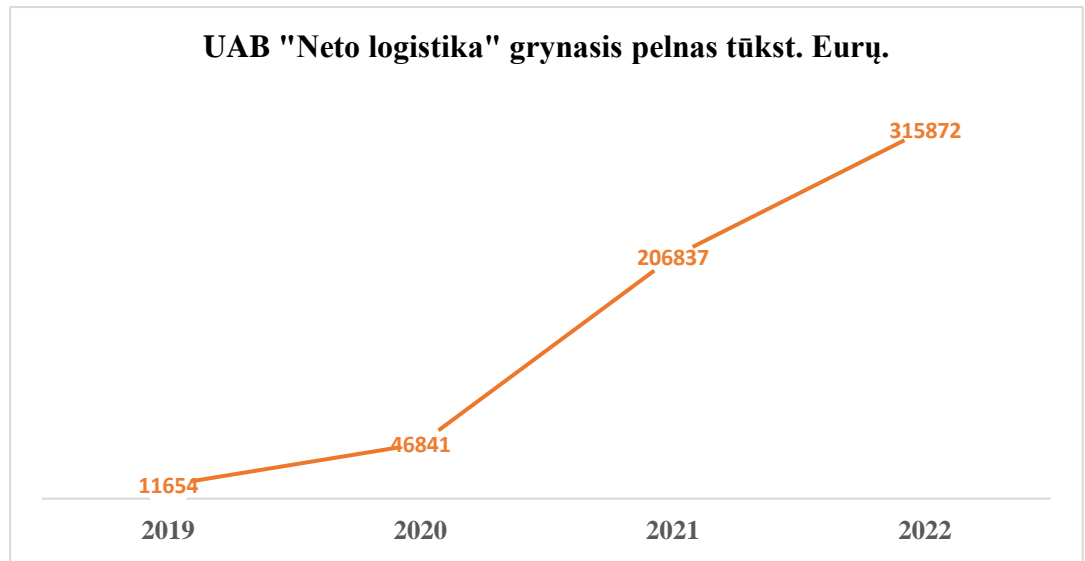
Taigi, lyginant visus metus nuo 2019 iki 2022 metų, pardavimų pelnas didėja apytiksliai 30,5 proc. kiekvienais metais, išvedus procentinį vidurkį.

3.1 pav. UAB „Neto logistika“ pardavimo pajamos 2019 – 2022 metai

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis „Neto logistika“ finansinėmis ataskaitomis

Nors įmonės pardavimų pajamos didėja kiekvienais metais, su grynuoju įmonės pelnu yra šiek tiek kitaip. Grynąjį įmonės pelną, galima pamatyti sudarytoje diagramoje, 3.2 paveikslėlyje. Iš pateiktos diagramos matome, kad grynojo pelno rodikliai ganėtinai maži 2020 metais, atidžiau išstudijavus finansinę ataskaitą galima stebėti, kad 2020 metai įmonės parduodamų paslaugų savikaina buvo kur kas didesnė, nei 2019 metais. 2019 paslaugų savikainą sudarė 92,1 proc nuo pardavimo pajamų, o 2020 metais sudarė 93,4 proc. Tai yra 1,3 proc. daugiau. Plius administracinės išlaidos 2020 metais lyginant su 2019 išaugo 10,5 proc. 2021 metais matome vėl didelį šuolį į viršų. Grynosios pajamos 2021 metais, lyginant su 2019 metais išaugo 46 proc., o lyginant 2022 ir 2021 grynosios pajamos išaugo 34,5 proc.

3.2 pav. UAB „Neto logistika“ grynasis pelnas, 2019 -2022 metai

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis „Neto logistika“ finansinėmis ataskaitomis

Toliau aptarsime įmonės krovinių gabenimo pasiskirstymą skirtingais transportavimo tipais. 3.1 lentelėje matome įvairių tipų, dalinai ir visiškai pakrautų jūrinių konteinerių judėjimą. Ankstesniame skyriuje pristatant įmonės veiklą buvo paminėta, kad įmonė daugiausia koncentruojasi į krovinių gabenimą vandens transportu, jūromis.

3.1 lentelė. UAB „Neto logistika“ jūrinių konteinerių transportavimas

Metai	FCL		EXP		LCL		
	20`DC	40`DC/HQ	20`DC	40`DC/HQ	shpm	Cvm	kg
2019	720	1321	78	378	903	4685	154123
2020	793	1782	92	350	876	4821	1802299
2021	810	1800	113	369	900	4994	2145879
2022	860	1985	120	400	1200	5421	2458947

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais duomenimis

Anot įmonės vadovo, transportavimas vandens transportu, tiksliau tariant jūromis ir konteineriniais laivais reikalauja mažiau kaštu ir automatiškai galutinį vartotoją prekės pasiekia su adekvačia kaina.

FCL (Full Container Load), įmonė siūlo transportuoti 20ft ir 40 ft pilnai pakrautus konteinerius. Kaip matome iš 4.1 lentelės, 20ft sausųjų (dry cargo) gabenimas nuo 2019 iki 2022 metų laipsniškai didėja. Jeigu išvesime prieaugio vidurkį vienetais, tai vidutiniškai 46,6 konteinerių vienetais daugiau kiekvienais metais, o tai sudaro vidutiniškai 33,28 proc. Toliau matome, kad 40`DC\HQ konteineriais tinkančias lengviems, dideliems ar didybėlių gabaritų

kroviniams, transportuojama daug daugiau nei tais pačiais metais 20`DC konteineriais. Taip pat matome transportuojamų konteinerių didėjimą vienetais kiekvienais metais. Lyginant 2019 ir 2022 metus, konteinerių transportavimas išaugo 33,45 proc per ketverius metus, tai yra 664 konteineriais daugiau 2022, nei 2019 metais.

Įmonės konteinerių srautai didėja, tiek pilnai tiek dalinai pakrautų. Ekspres siuntų poreikis per ketverius paskutinius metus taip pat išaugo, o iš viso konteinerių srautai išaugo apie 30 procentų. Didėjantį konteinerių srautą lemia nuolatos plečiama veikla, skverbimasis giliau į užsienio rinkas, tokias kaip Azija, ankstesniais metais prie to prisidėjo bendradarbiavimas su Rusijos ir Baltarusijos rinkomis.

UAB „Neto logistika“ vis labiau stiprina savo pozicijas transporto sektoriuje, kaip matome iš 3.2 lentelės, skaičiai nėra tokie iškalbingi, kaip konteinerių transportavime, bet jie reguliariai kyla kiekvienais metais. Įmonės ilgalaikės tikslas palaipsniui stiprinti savo pozicijas transporto sektoriuje, kad būtų galima sumažinti kaštus kombinuotu transportu, bei sudaryti optimaliausią krovinių pristatymo laiką. Krovinių gabenimas kelių transportu lyginant 2019 ir 2022 metus išaugo daugiau negu dvigubai, nors per paskutinius tris metus vežamų krovinių tonažas yra apyilgis, bet tonažas daugiausiai priklauso nuo užsakovo transportuojamų prekių.

3.2 lentelė. UAB „Neto logistika“ krovinių gabenimas kelių transportu

Metai	Krovinių gabenimas kelių transportu	
	shpm	kg
2019	45	125874
2020	64	456369
2021	71	377894
2022	105	477951

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais duomenimis

Toliau pateikiamas UAB „Neto logistika“ krovinių gabenimas oro transportu, bei geležinkeliais (žiūrėti 3.3 ir 3.4 lenteles). Kaip ir kelių transportas, šie du transportavimo būdai nelabai populiarūs ir plačia vystomi UAB „Neto logistika“ įmonėje. Kaip matome iš lentelių transportavimo skaičius nuolatos auga. Krovinių gabenimas oro transportu vidutiniškai auga 13,45 proc. kiekvienais metais. Didžiausias prieaugis jaučiamas 2020 metais, pandemijos įkarštyje. Anot Lietuvos statistikos departamento ir pateiktų dokumentų, į Lietuvą tuo metu buvo gabenami medicininės priemonės, didžiąją prieaugio dalį sudarė specializuoti reisai. Nenuostabu kad ir 2022 metais jaučiamas padidėjęs krovinių srautas oro transportu, preliminarias duomenimis, naudojantis „Transporto rinkos rodikliais“ krovinių per šalies oro uostus padidėjo 4proc. kalbant Lietuvos mastu.

3.3 lentelė. UAB „Neto logistika“ krovinių gabenimas oro transportu

Metai	Krovinių gabenimas oro transportu	
	shpm	kg
2019	325	39859
2020	401	81694
2021	432	128597
2022	504	1788521

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais duomenimis

Bendri Lietuvos geležinkelių statistinei duomenys rodo, kad 2020 metais geležinkelių transportas smuko apytiksliai 9,7 proc, tai galėjo turėti įtakos krovinių krovos mažėjimas Klaipėdos uoste. Taip pat sumažėjusį geležinkelio užimtumą, Lietuvos mastu, galėjo paveikti sumažėjęs tranzitas iš Klaipėdos ir Kaliningrado srities. Geležinkelių krovos sumažėjimas matomas ir įmonės UAB „Neto logistika“ duotoje ataskaitoje. Oro transportas, lyginant su transportavimu geležinkeliais ir krovinių gabenimu kelių transportu, išlieka antras pagal pasirinkimą transportavimo variantų klientams.

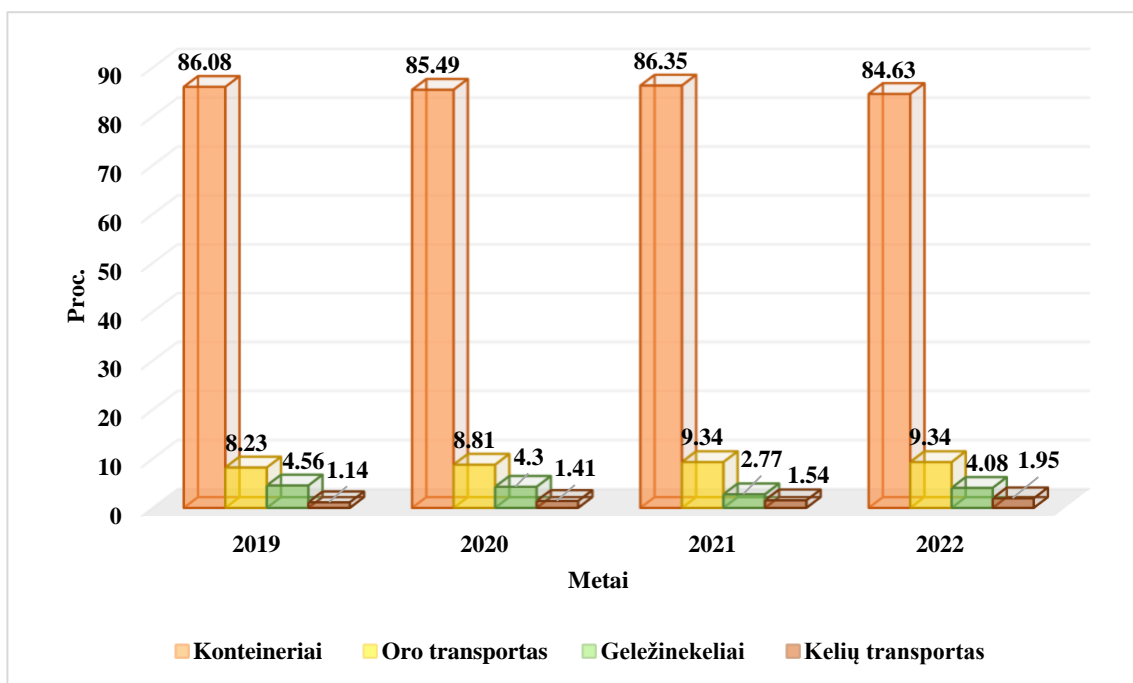
3.4 lentelė. UAB „Neto logistika“ krovinių gabenimas geležinkeliais

Metai	Krovinių gabenimas geležinkeliais		
	shpm	cbm	kg
2019	180	812	222347
2020	196	778	293653
2021	128	800	300587
2022	220	1000	345524

Šaltinis: sudarytas autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais duomenimis

Įmonės krovinių pasiskirstymą procentais galime pamatyti 3.3 paveikslėlyje. Pagal pateiktus duomenis galima daryti išvadą, kad daugiausiai krovinių yra gabenami konteineriais. 2022 metias jūrų transportui atitenka 84,63 proc, oro transportui 9,34 proc, geležinkelio transportui 4,08 proc, o kelių transportui 1,95 proc visų pervežamų krovinių. Jūra pervežamų krovinių užsakymų kiekis išlieka stabilus, kaip ir visų kitų transportavimo variantų. Pasak įmonės vadovo, įmonė turi ganėtinai platų gabenimo bei ekspedijavimo paslaugų pasirinkimą, kuri leidžia sudaryti palankią kainodarą. Įmonės konkurencingumo pagrindą sudaro kombinuotas transportas:

- Jūra – kelias;
- Jūra – geležinkelis

3.3 pav. UAB „Neto logistika“ krovinių pasiskirstymas pagal užsakymus 2019 – 2022 metais

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais dokumentais

Iš anksčiau šiame skyriuje analizuotos medžiagos matome, kad įmonė specializuojasi jūrinių konteinerių gabenimo srityje. Todėl konteinerizuotų krovinių statistika pateikiama 3.5 lentelėje, bei 3.4 paveikslėlyje.

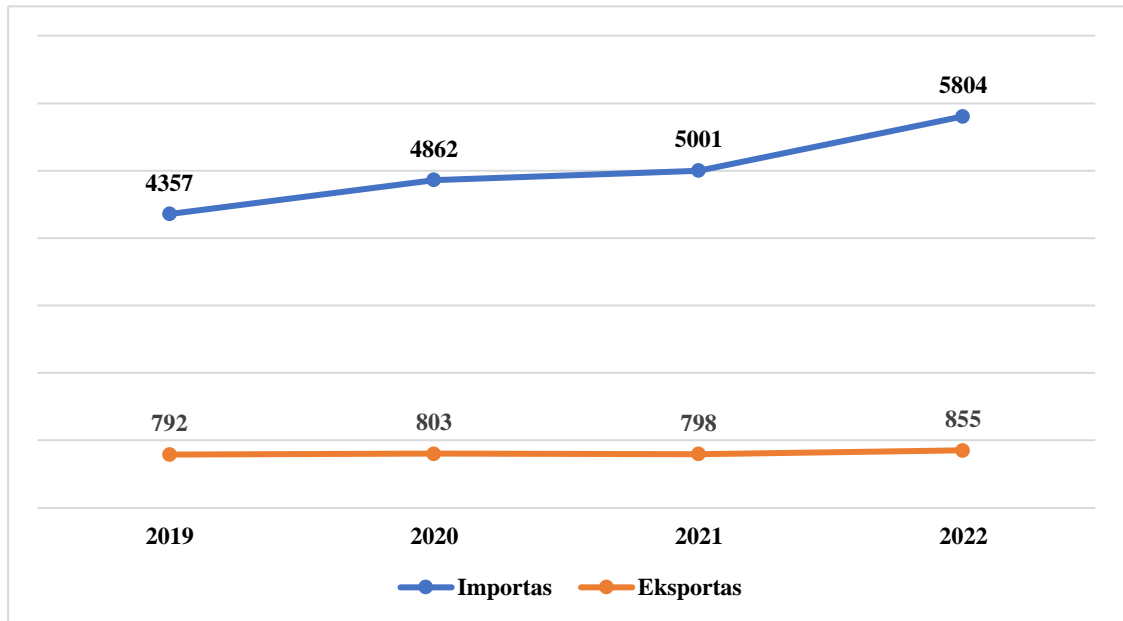
3.5 lentelė. UAB „Neto logistika“ konteinerių importas ir eksportas 2019 – 2022 metai

	2019	2020	2021	2022
Importas	4357	4862	5001	5804
Eksportas	792	803	798	855

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais dokumentais (2019 - 2022)

Kiekvienais metais nuo 2019 iki 2022 metų, konteinerių importas auga, priešingai nei eksportas, kuris lyginant su importu yra šiek tiek nestabilus arba visada eina tolygiai. 2022 metais importuojamų konteinerių kiekis siekia 5804 vnt ir tai didžiausia krova per ketverius metus, tai sudaro 24,9 proc daugiau pakraunų konteinerių, nei 2019 metais. Krovos augimą lemia nauji bei pastovūs klientai. Pasak įmonės vadovo, nuo 2018 metų bendrovė aktyviai plečia savo veiklą skverbdamasi į užsienio rinkas, tokias kaip Rusija, Baltarusija, Lenkija ir Latvija. 2019, 2020 ir 2021 metias konteinerių gabenimas buvo apylygis. Eksporto stabilumą lemia pastovių klientų

skaičius, kuris eksportuoja į tokias šalis kaip Kinija, Malaizija ir Vietnamą. Išaugęs vartojimas, automatiškai didina konteinerių krovą. Toks reiškinys yra prekybos augimo įrodymas.

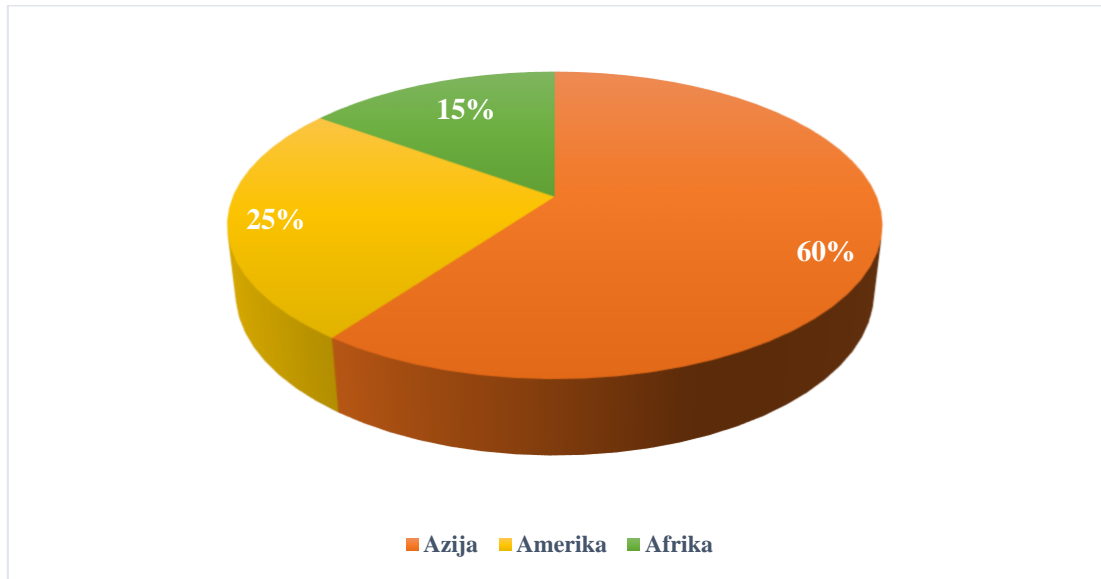
3.4 pav. UAB „Neto logistika“ konteinerių importas ir eksportas 2019 – 2022 metai

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais dokumentais (2019 - 2022)

Bendrovė „Neto logistika“ turi labai plačią krovinių gabenimo geografiją, kuri apjungia daugybę teritorijų visame pasaulyje. Didžioji dalis krovinių iki 2022 metų buvo gabenama iš Azijos į NVC šalis ir iš jų, bet 2022 metų antrąjį ketvirtį, anot įmonės vadovo, gabenamų krovinių vaizdas šiek tiek pasikeitė. Kroviniai skirti NVC šalims per Lietuvą keliauja tranzitu. 3.5 paveikslėlyje pateiktas geografinis krovinių pasiskirstymas pagal savininkų šalis.

Šalys į kurias daugiausia vyksta eksportas yra Kinija, Indija bei Japonija. Taip pat reikėtų paminėti Ameriką bei valstybes Egiptas, Jordanija, Jungtiniai Arabų Emyratai. Tranzitu keliantys kroviniai per Lietuvą daugiausia yra iš Baltarusijos ir Rusijos, tai sudaro apie 70 proc visų krovinių, likusi dalis keliauja iš pačios Lietuvos. Palyginus, tai labai nedideli skaičiai.

Taip pat buvo paminėta, kad Kinija, Indija ir Amerika yra pagrindinės šalys siuntėjos. Kinija yra viena tų valstybių kuri siunčia krovinius per Lietuvą į Baltarusiją, tai sudaro maždaug 70 – 80 proc visų vežamų krovinių. Mažiausia krovinių įmonę pasiekia iš Indijos. Prekės kurios atkeliauja konteineriais į Lietuvą priklauso nuo regiono. Ekvadoras, Costa Rika, Kolumbija – gabenami bananai ir kiti vaisiai. Šri Lanka – kaučiukas ir guma, padangos, arbata.

3.5 pav. UAB „Neto logistika“ geografinis eksportuojamų konteinerių pasiskirstymas iš Lietuvos

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis „Neto logistika“ pateiktais duomenimis (2019 - 2022)

Pagal įmonės vadovo pateiktus duomenis žodžiu, didžiausią ekspedijuojamų krovinių srautą sudaro Baltarusija. Didžiausi krovinių srautai eina iš Kinijos į Baltarusiją, kur pagrindė yra gabenama plataus vartojimo buitinės prekės, namų apyvokos prekės, apranga, avalynė, vaikiškos prekės, įvairi žalia bei komercijos ir pramonės gaminiai. Dėl įmonėje stokojamos statistikos, detalių skaičių lentelėse ar diagramose pateikti negaliu. Iš Lietuvos eksportuojama pieno miltelius į Kiniją ir Afrikos žemyną. Po 2021 metų krizės, bendradarbiavimas su Kinija atsistatinėja ir vėl bandoma sukurti patikimus ir tvarius daugiašalius santykius. Tranzitinės prekės iš esmės yra visiškai tos pačios, bet šiuo metu skiriasi tuo, kad yra įvairių ribojimų, kurų prekių vežti negalima, t.y. tarkim muitinės kodų prekės su kaisiais kurie prasideda 84, 85, 86 ir t.t., tai yra įvairūs guoliai ir t.t., nes tai gali būti panaudota karo pramonėje arba buvo uždrausta dėl kitų priežasčių.

Išanalizavus duomenis galima teigti, kad įmonės finansiniai bei krovos rodikliai yra teigiami. Pardavimo pajamos 2022 metais, lyginant su kitais metais išaugo daugiau nei 30 proc, o grynasis pelnas siekia daugiau nei tris šimtus tūkstančių eurų. Didžioji dalis krovinių gabenama jūriniu transportu konteineriuose iš ir į Azija tranzitu per Lietuvą į NVC šalis.

3.2. Tyrimo duomenų analizė ir apžvalga

Interviu metu tiriamųjų, kurie priklauso įmonei „Neto logistika“, buvo paprašyta remiantis savo asmenine patirtimi apibūdinti, kas jų nuomone yra svarbiausia vystant tarptautinę logistinę

įmonę (žr. 3.6 lentelę). Pagal pateiktus respondentų atsakymus matome, kad svarbiausia vystant tarptautinę logistikos įmonę yra kaštai, žmogiškieji ištekliai bei turimas įmonės tikslas.

Visi apklausti respondentai kaštus priskyrė kaip svarbiausią kriterijų vykdant tarptautinį logistikos verslą. Kaštai anot apklaustųjų padeda optimizuoti veiklą: <... *Pagrindinis dalykas logistikos sektoriuje yra kaštų optimizavimo sprendimai...*>; <...*Paprastai pirmiausiai yra kaštų efektyvumas, tai padeda optimizuoti logistikos įmonės veiklą...*>, bei protingai organizuoti tiekimo grandines: <... *kurti kokybiškas ir efektyvias tiekimo grandines...*>; <...*užtikrinti efektyvią ir patikimą veiklą, kuri vyktų sklandžiai ir nuspėjamai, mažinant išlaidas ir neapibrėžtumą...*>.

Dalis apklaustųjų nurodė, kad žmogiškieji ištekliai atlieka labai svarbų vaidmenį logistikos įmonėje: <... *svarbu turėti kvalifikuotų darbuotojų...*>; <...*tinkami specialistai...*>. Nuo darbuotojų ir jų kompetencijos, dažnai priklauso įmonės teikiamų paslaugų kokybė: <... *talentingi žmonės jie yra įmonių varomieji varikliai...*>; <... *verčiantis tokia veikla būtina žinoti mažiausias smulkmenas susijusias su gabenimu, jų nežinojimas gali brangiai kainuoti...*>. Dirbant tokia sektoriuje darbuotojas privalo ieškoti ir domėtis naujovėmis, nes smulkmenos kaip teigia vienas iš respondentų gali brangiai kainuoti įmonei arba klientui.

Nė viena įmonė negali egzistuoti be tikslo, todėl tikslas buvo priskirtas prie vieno iš svarbiausių kriterijų vykdant veiklą: <... *pirmiausia reikia orientuotis į ilgalaikį darbą...*>; <... *yra turėti tikslą ir sutelkti dėmesį į tai ką būtų galima padaryti geriausiai...*>; <... *Turėti bendrą tikslą...*>. Turėti tikslą vienareikšmiškai yra vykdyti verslą tiksline kryptimi, todėl kad šiandieninė logistinė veikla vystosi labai sparčiai: <... *logistika šiuolaikinėje eroje įgauna vis naujų reikšmių ir pavidalų...*>.

Taigi, galima teigti, kad vystant logistikos verslą reikėtų visų pirma atsižvelgti į kaštus, nes tik suvaldžius kaštus galima optimizuoti vygdomą veiklą. Antra svarbus dalykas yra tiekimo grandinių organizavimas, o šiems veiksams atlikti labai padeda tinkamai organizuotas personalas (žmogiškieji ištekliai).

3.6 lentelė. Svarbiausi kriterijai valdant tarptautinį logistikos verslą

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Svarbiausi kriterijai vystant tarptautinę logistikos įmonę	Kaštai	<p><...Pagrindinis dalykas logistikos sektoriuje yra kaštų optimizavimo sprendimai priklausomai nuo krovinio ir rinkos poreikio/tendencijų...> T1</p> <p><...Bet visų svarbiausia užtikrinti efektyvią ir patikimą veiklą, kuri vyktų sklandžiai ir nuspėjamai, mažinant išlaidas ir neapibrėžtumą...> T2</p> <p><...Paprastai pirmiausiai yra kaštų efektyvumas, tai padeda optimizuoti logistikos įmonės veiklą...> T3</p> <p><...kurti kokybiškas ir efektyvias tiekimo grandines...> T4</p>
	Žmogiškieji ištekliai	<p><...svarbu turėti kvalifikuotų darbuotojų, kurie išmąnytų savo darbą, talentingi žmonės jie yra įmonių varomieji varikliai...> T2</p> <p><...tinkami specialistai, nes verčiantis tokia veikla būtina žinoti mažiausias smulkmenas susijusias su gabenimu, jų nežinojimas gali brangiai kainuoti...> T3</p> <p><...kurti aplink save kokybiškus darbinius santykius...> T4</p>
	Tikslas	<p><...Vystant tarptautinę įmonę pirmiausia reikia orientuotis į ilgalaikį darbą...> T1</p> <p><...logistika šiuolaikinėje eroje įgauna vis naujų reikšmių ir pavidalų. Svarbiausia turbūt yra turėti tikslą ir sutelkti dėmesį į tai ką būtų galima padaryti geriausiai...> T2</p> <p>< ... Turėti bendrą tikslą ...> T4</p>

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Toliau respondentų buvo paprašyta įvertinti ir nusakyti tarptautinės logistikos verslo aplinką (žr. 3.7 lentelę) Visi vienareikšmiškai pabrėžia, kad šiuo metu aplinka yra labai konkurencinga: <... labai didelė konkurencija logistikos sektoriuje...>; <... šis sektorius yra labai konkurencingas...>; <... Bendrai konkurencinga...>; <... konkurencingumas išlieka...>.

Logistikos verslo aplinkos konkurencingumas anot respondento atsirado dėl karo Ukrainoje, bei įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai: <... dėl vykstančio karo Ukrainoje, įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai...> Kitas respondentas pabrėžia, kad didelė konkurencija sektoriuje atsirado dėl dalies įmonių kurios buvo priverstos pasitraukti iš rytų rinkos ir daugiau skirti dėmesio Europos rinkai: <... daugeliui pasitraukus iš rytų rinkos, stipriai suaktyvėjo ES rinka...>.

3.7 lentelė. Tarptautinės logistikos verslo aplinkos vertinimas

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Tarptautinės logistikos verslo aplinkos vertinimas	Konkurencija	<p><...dabar labai didelė konkurencija logistikos sektoriuje, nes daugeliui pasitraukus iš rytų rinkos, stipriai suaktyvėjo ES rinka...> T1</p> <p><...Šiuo metu šis sektorius yra labai konkurencingas, dėl vykstančio karo Ukrainoje, įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai...> T2</p> <p><... Bendrai konkurencinga...> T3</p> <p><... konkurencingumas išlieka...> T4</p>
	Kitos priežastys	<p><...didelės naftos kainos, kvalifikuotų darbuotojų ir vairuotojų trūkumas...> T1</p> <p><...iš dalies sudėtinga, kalbant apie Lietuvą. Susidaro įspūdis, jeigu nori išlikti privalai būti vienu žingsniu priekyje visada...> T3</p> <p><... Logistikos aplinka ir veikla visada keičiasi... bet būdavo ir blogesnių laikų...> T4</p>

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Dalis respondentų dabartinę logistikos verslo aplinką vertina neigiamai: <... sudėtinga, kalbant apie Lietuvą...>, kitas respondentas pabrėžia, kad verslo aplinka visada keičiasi <... Logistikos aplinka ir veikla visada keičiasi...>, bet būdavo ir blogesnių laikų. Neigiama verslo aplinką sukuria išaugusios energijos kainos, kvalifikuotų darbuotojų bei vairuotojų trūkumas: <... didelės naftos kainos, kvalifikuotų darbuotojų ir vairuotojų trūkumas...>, o norint išsilaikyti rinkoje privalai visada galvoti apie ateities planus <... jeigu nori išlikti privalai būti vienu žingsniu priekyje visada...>.

Galima daryti išvadą, kad logistikos verslo aplinka šiuo metu anot respondentų yra labai konkurencinga ir nestabili dėl karo Ukrainoje, įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai. Vienintelis dalykas išlikti rinkoje yra būti vienu žingsniu priekyje kitų įmonių atžvilgiu.

3.8 lentelė. Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui	Krovinių sumažėjimas	<p><...Krovinių sumažėjimas į Rusiją ir Baltarusiją...> T1</p> <p><...Netekome dalies Rusijos ir Baltarusijos rinkos...> T2</p> <p><...kroviniai skirti rytams stringa, arba dėl sankcijų jų neįmanoma pristatyti, nebent reikia ieškoti kitų kelių...> T3</p> <p><...Daug įmonių atsisakė dirbti su Rusijos rinka...> T4</p>
	Kainų didėjimas	<p><...išaugo energijos kainos kurios automatiškai didina kuro kainas, taigi ir pervežimo kainos didėjo...> T2</p> <p><...Ukraina, skaitykit buvo viena iš valstybių tiekdavusi maisto žaliavas pasauliui. Uostai jų uždaryti, todėl tenka ieškoti sausumos kelių tiekti žaliavas, o tai vėl didina kainas...> T3</p>
	Konkurencijos didėjimas	<p><...konkurencijos didėjimas logistikos sektoriuje...> T1</p> <p><...Dėl užsidariusiu kelių, vėlgi didėja konkurencija tarp Europoje įsikūrusių logistikos įmonių, visi nori užsidirbti ir būti konkurencingi išlaikyti savo verslus...> T3</p>
	Kiti poveikiai	<p><...ukrainiečių vairuotojų sumažėjimas, verslo rizikos didėjimas...> T1</p> <p><...išbalansavo tiekimo grandines... Trūksta konteinerių, vilkikų, vairuotojų... Labai didelė rizika tapo bendradarbiauti su Baltarusija...> T2</p> <p><...yra sunkumu dėl atsiskaitymo... keblu gauti apmokėjimus...> T4</p>

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Trečiuoju interviu klausimu buvo klausama apie Ukrainoje vykstančio karo poveikį logistikos sektoriui (žr. 3.8 lentelę). Išanalizavus visų respondentų atsakymus pastebima, kad visi

respondentai išskyrė tris pagrindinius dalykus kurie daugiausia anot jų buvo paveikti karo, tai yra kainos, poveikis krovinių kiekiui ir srautams, bei vėl padidėjusi konkurencija tarp įmonių.

Visi respondentai teigia, kad sumažėjo krovinių srautai, dėl užsidariusios rytų rinkos: <... *Netekome dalies Rusijos ir Baltarusijos rinkos...*>; <... *Daug įmonių atsisakė dirbti su Rusijos rinka...*>; <... *kroviniai skirti rytams stringa...*>. Rytų rinka užsidarė dėl įvestų griežtų sankcijų valstybei agresorei Rusijai ir jos dešiniajai rankai Baltarusijai: <... *dėl sankcijų jų neįmanoma pristatyti, nebent reikia ieškoti kitų kelių...*>. Antra, Karas anot respondentų paveikė kainas: <... *išaugo energijos kainos...*>; <... *didina kainas...*>. Kainos anot respondentų didėja dėl išaugusios energijos kainų visoje Europoje, bei uždarytų Ukrainos uostų iš kurių neįmanoma išgabenti produkcijos, tenka ieškoti kitų sausumos kelių: <...*išaugo energijos kainos kurios automatiškai didina kuro kainas, taigi ir pervežimo kainos didėja...*>; <...*Uostai jų uždaryti, todėl tenka ieškoti sausumos kelių tiekti žaliavas, o tai vėl didina kainas...*>. Trečia, vėl pabrėžiama konkurencija, kuri anot respondentų yra labai didelė: <... *konkurencijos didėjimas logistikos sektoriuje...*>. Konkurencija didėja dėl nemažos dalies įmonių kurios bando persiorientuoti į vakarų rinkas: <...*vėlgi didėja konkurencija tarp Europoje įsikūrusių logistikos įmonių, visi nori užsidirbti ir būti konkurencingi išlaikyti savo verslu...*>, visi anot respondento stengiasi išlikti ir įmonę išlaikyti kiek įmanoma pelningą.

Galiausiai respondentai taip pat pažymėjo, kad karas paveikė vairuotojų skaičių, jis kardinaliai sumažėjo, atsirado labai didelė rizikos versle: <... *ukrainiečių vairuotojų sumažėjimas, verslo rizikos didėjimas...*>; <...*didelė rizika tapo bendradarbiauti su Baltarusija...*>. Kitas respondentas pažymėjo, kad buvo išbalansuotos tiekimo grandinės ir taip silpnos po praėjusios pandemijos: <... *išbalansavo tiekimo grandines...*>. Dalis respondentų pažymi ir tai kad pradėjo trūkti konteinerių, vilkikų, dėl Baltarusijos ir Rusijos atjungimo nuo SWIFT tapo sunku gauti apmokėjimus, kas taip pat sukuria didelę riziką verslui.

Kaip matome karo poveikis yra pastebimas daugelyje veiklos sričių. Poveikis daugiausia susijęs su krovinių srautais kurie ženkliai sumažėjo į NVC šalis, kainos kurios privedė prie didelės infliacijos, bei didelė konkurencija tarp įmonių, kurios prieš tai turėjo glaudžius ryšius su rytų rinkomis.

Pokyčiai ir iššūkiai, jie puikiai nusako įmonės paveikslą, bei leidžia sužinoti, kaip efektyviai įmonė gali dirbti tikslo link. Todėl ketvirtuoju klausimu (žr. 3.9 lentelę) buvo domimasi kokius iššūkius patyrė įmonė karo Ukrainoje metu. Glausti respondentų atsakymai labai nustebino.

Respondentai išskyrė tris pagrindinius iššūkius. Du respondentai paminėjo, kad didžiausias iššūkis yra: <... *verslo plėtra ES ir LT rinkoje...*>; <... *iššūkiu pavadinčiau ir verslo plėtojimą...*> dėl tos pačios didelės konkurencijos. Ketvirtas ir trečias respondentai pabrėžė, kad visgi pagrindinis jo manymu iššūkis yra susijęs su rinku persiorientavimu ir naujų klientų paieška: <...

pagrindinis iššūkis manau vis viena yra susijęs su rinkų persiorientavimu, iš rytų į vakarus...>; <... naujų klientų paiešką kaip vieną pagrindinių iššūkių>.

Trečias ir antras respondentai taip pat pridėjo, kad iššūkiu jie laiko sekti naujienas apie pokyčius dėl sankcijų: *<...Turim nuolatos domėtis atsinaujinančiomis sankcijomis Rusijai ir Baltarusijai...>*, ir antrą išlaikyti įmonės stabilumą bei konkurencingumą.

Taigi, iššūkių įmonėje ne tiek ir daug, bet paminėti tokie kaip verslo plėtra dėl konkurencijos, rinkų persiorientavimas yra pakankamai sudėtingi, reikalaujantys nuolatinio situacijos stebėjimo ir analizavimo.

3.9 lentelė. Įmonės patiriami iššūkiai vykstant karui tarp Rusijos ir Ukrainos

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Įmonėje vykstantys iššūkiai vykstant karui Ukrainoje	Pagrindiniai iššūkiai	<... verslo plėtra ES ir LT rinkoje esant labai didelei konkurencijai...> T1 <...iššūkiu pavadinčiau ir verslo plėtojimą...> T2 <... naujų klientų paiešką kaip vieną pagrindinių iššūkių...> T3 <... pagrindinis iššūkis manau vis viena yra susijęs su rinkų persiorientavimu, iš rytų į vakarus...> T4
	Kiti iššūkiai	<... Turim nuolatos domėtis atsinaujinančiomis sankcijomis Rusijai ir Baltarusijai...> T3 <... išlaikyti stabilumą bei konkurencingumą...> T2

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Taigi penktuoju klausimu respondentų buvo klausama ar jie pastebėjo įmonėje ir jos atskiruose sektoriuose pokyčių kai prasidėjo karas Ukrainoje (žr. 3.10 lentelę). Visų respondentų atsakymai daugiausiai sukosi apie darbuotojų skaičiaus pasikeitimą, jų atleidimą arba pervedimą dirbti su kitomis likusiomis pasaulio rinkomis.

Respondentai didžiausią pokytį įvardino darbuotojų skaičiaus pokyčius dirbant su rytų rinkomis: *<... dalies darbuotojų atleidimas...>; <... svarstoma kai kurių darbuotojų atleidimas...>; <... atsisveikinome su kai kuriais darbuotojais...>*. Neatleisti darbuotojai su tinkama kvalifikacija ir gabumais buvo perkelti dirbti į kitus skyrius, daugiausiai su vakarų rinka: *<... dalies darbuotojų perkvalifikavimas vakarų rinkai...>; <... kiti su tinkama kvalifikacija palikti dirbti su vakarų rinka...>*

Vienas iš respondentų pastebėjo, kad jie ėmė daugiau laiko skirti naujoms strategijoms kurti, bei naujų rinkų paieškoms: *<... Daugiau laiko investavom kurti strategiją naujoms rinkoms rasti, naujų klientų paieškoms...>*.

Išvada tokia, kad respondentai interviu metu įmonės taip ir neišskirstė į atskirus sektorius, kaip buvo tikimasi, bet vieningai pasisakė, kad ryškiausi pokyčiai įvyko darbuotojų skaičiuje bei jų paskyrimo dirbti su kitomis egzistuojančiomis rinkomis.

3.10 lentelė. Įmonės pokyčiai atskiruose sektoriuose prasidėjus Rusijos ir Ukrainos ginkluotam konfliktui

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Pokyčiai atskiruose įmonės sektoriuose prasidėjus ginkluotam konfliktui	Atskiri sektoriai	<i><... dalies darbuotojų atleidimas kurie dirbo su rytų rinkomis sumažėjus poreikiui...></i> T1 <i><...svarstoma kai kurių darbuotojų atleidimas...></i> T2 <i><...atsisveikinome su kai kurias darbuotojais...></i> T3 <i><... Rytų sektoriuje keitėsi darbuotojų skaičius...></i> T4
	Darbuotojų perkvalifikavimas	<i><... dalies darbuotojų perkvalifikavimas vakarų rinkai...></i> T1 <i><... pervedimas dirbti su vakarų rinkomis...></i> T2 <i><...kiti su tinkama kvalifikacija palikti dirbti su vakarų rinka...></i> T3
	Kiti pokyčiai	<i><...Daugiau laiko investavom kurti strategiją naujoms rinkoms rasti, naujų klientų paieškoms...></i> T3

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Vis dažniau girdim kalbas apie mažą valstybės simpatiją privačiam sektoriui, šeštoju klausimu (žr. 3.11 lentelę) buvo pasidomėta, ar valstybė pasiūlė paramą susidariusiems iššūkiams įveikti prasidėjus karui Ukrainoje.

Visi respondentai gana vieningi šia tema, ir pabrėžia kad valstybės paramos jie negavo ir negauna, nes tokios paramos logistikos sektoriuje nėra: *<... valstybės pagalbos logistikos sektoriuje nebūna ir realios pagalbos neteko matyti niekada...>*; *<... niekada negirdėjau apie jokią pagalbą iš valstybės...>*; *<... įmonėje apie tai nieko negirdėjau, be to apie pagalbą neteko apskritai girdėti Lietuvos mastu...>*; *<... niekuo nepadėjo...>*.

Paramos iš valstybės nėra, nors logistikos ir transporto sektorius Lietuvoje sukuria didelę pridėtinę vertę, nemažai prisideda prie „Bendro vidaus produkto“.

3.11 lentelė. Valstybės pasiūlyta parama

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Įmonei valstybės pasiūlyta parama	Neteko girdėti	<p><... valstybės pagalbos logistikos sektoriuje nebūna ir realios pagalbos neteko matyti niekada...> T1</p> <p><... niekada negirdėjau apie jokią pagalbą iš valstybės...> T2</p> <p><... įmonėje apie tai nieko negirdėjau, be to apie pagalbą neteko apskritai girdėti Lietuvos mastu...> T3</p> <p><... niekuo nepadėjo...> T4</p>

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Respondentai pripažino, kad septintas klausimas apie patirtus nuostolius buvo vienas iš sunkesnių, nes nuostolių supratimas ir sąvoka yra labai plati (žr. 3.12 lentelę). Puse respondentų paminėjo, kad finansiniai nuostoliai yra sunkiai apskaičiuojami: <...Finansiniai nuostoliai sunkiai apskaičiuojami...>; <... Finansiskai kiek tenka girdėti ir matyti stovime stabiliai...>, o vienas iš respondentų tvirtino, kad anot jo nuomone įmonė neturėjo patirti didelių finansinių nuostolių: <... šį kartą ryškių nuostolių įmonė nepatyrė...>.

Daugiau nei pusė respondentų nuostolį įvardijo krovinių srautuose ir rinkose, įvardindami kad rinka jų skaičiavimais susitraukė net 20 proc.: <... Krovinių srautai nukrito 20 procentų per 2022 palyginus su 2021...>; <... krovinių srautų sumažėjimas visomis gabenimo sritimis ...>. Kaip nuostolį respondentai įvardija ir ryšius su NVC šalimis: <... tiesiai šviesiai, tai santyčiai su Baltarusija ir krovinių sumažėjimą šia kryptimi priskirčiau prie įmonės nuostolių ...>; <...Turim problemų su Baltarusijos ir Rusijos rinkomis...>; <...Nuostoliams priskirčiau tikriausia krovinių sumažėjimą į NVC šalis...>.

Apie bendrai logistikos sektoriuje patirtus nuostolius respondentai labai neatviravo, ir pateikė vos kelis tinkamus atsakymus. Vienas iš jų logistikos sektoriaus nuostolius įvardija, kaip milžiniškus ir pateikia konkrečius skaičius: <... Jeigu vertinti apskritai sektoriaus būklę tai nuostoliai milžiniški- sakyčiau apie 1,2-1,7 procento nuo šalies BVP...>, tas pats korespondentas įvardija konkrečias sritis, kurios anot jo nukentėjo labiausiai: <... nukentėjo tam tikras logistikos segmentas- t.y. muitinės tarpininkai, vežėjai dirbantys su rytų rinkomis ir uosto krovos kompanijos...>. Kiti respondentai tik galimai spėliojo apie logistikos sektoriaus patirtus

nuostolius: <...*Bendrai logistikos sektorius, spėju galimai patyrė nuostolių...*>; <...*Manau 2022 metų logistikos sektoriaus skaičiai turėtų būti labai smukę...*>.

Taigi galime daryti išvadą, kaip ir prieš tai nagrinėtoje literatūroje apie sankcijų poveikį tarptautiniai prekybai, finansiškai nuostolius yra sunku apskaičiuoti, nes skaičiai pereinamuoju laikotarpiu ir už nepilnus metus gali būti iškraipyti. Nuostoliai bendrai logistikos sektoriaus taip pat sunkiai įvardijami, nors spėjama kad nuostoliai yra milžiniški.

3.12 lentelė. Įmonės nuostoliai patirti prasidėjus karui

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Tarptautinės logistikos įmonėje patirti nuostoliai prasidėjus karui Ukrainoje	Finansai	<... <i>Finansiniai nuostoliai sunkiai apskaičiuojami...</i> > T1 <... <i> Finansiškai kiek tenka girdėti ir matyti stovime stabiliai...</i> > T3 <... <i> šį kartą ryškių nuostolių įmonė nepatyrė...</i> > T4 <... <i> Krovinių srautai nukrito 20 procentų per 2022 palyginus su 2021...</i> > T1
	Krovinių srautai	<... <i> krovinių srautų sumažėjimas visomis gabenimo sritimis ...</i> > T2 <... <i> tiesiai šviesiai, tai santykiai su Baltarusija ir krovinių sumažėjimą šia kryptimi priskirčiau prie įmonės nuostolių ...</i> > T2 <... <i>Turim problemų su Baltarusijos ir Rusijos rinkomis...</i> > T3 <... <i>Nuostoliams priskirčiau tikriausia krovinių sumažėjimą į NVC šalis...</i> > T3
Poveikis logistikos sektoriui	Įvairios	<... <i> Jeigu vertinti apskritai sektoriaus būklę tai nuostoliai milžiniški- sakyčiau apie 1,2-1,7 procento nuo šalies BVP...</i> > T1 <... <i> nukentėjo tam tikras logistikos segmentas- t.y. muitinės tarpininkai, vežėjai dirbantys su rytų rinkomis ir uosto krovos kompanijos...</i> > T1 <... <i>Bendrai logistikos sektorius, spėju galimai patyrė nuostolių...</i> > T2

		<... Manau 2022 metų logistikos sektoriaus skaičiai turėtų būti labai smukę...> T4
--	--	--

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Išsiaiškinus pagrindinius iššūkius, aštuntojo klausimo tikslas (žr. 3.13 lentelę) buvo išgirsti kokios priemonės yra arba bus taikomos įveikti esamus ir būsimus iššūkius įmonėje.

Pirmas respondentas trumpai atsakė, kad yra ir bus vykdomi mokymai bei kvalifikuotų darbuotojų paieška: <... mokymai ir tinkamų darbuotojų paieška...>. Antras respondentas išskyrė dvi priemones kurias taiko įveikti esantiems iššūkiams, visų pirma atliekama nuodugni analizė skirta vakarų rinkai, jam pritarė ir antras respondentas <... bandome analizuoti vakarų rinkas, pasitelkdami statistiką, bendraudami su nuolatiniais savo klientais...>; <... mano nuomone gal daugiau laiko skiriame analizei...>, bei stengiamasi išlaikyti pasitikėjimą klientų tarpe: <... Stengiamės išlaikyti susikurta pasitikėjimą klientų tarpe...>. Trečias respondentas taip pat pabrėžia, kad viena iš priemonių įveikti iššūkiams yra visiška koncentracija į naujai išsikeltus tikslus.

Anot respondentų, įmonės atstovų, įveikti iššūkius galima analizuojant vakarų rinkas, visą dėmesį sutelkus į naujai išsikeltus tikslus, bei pakankamai dėmesio skiriant esamiems ir naujiems klientams.

3.13 lentelė. Priemonės taikomos iššūkiams įveikti

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Priemonės taikomos įmonėje anksčiau įvardintiems iššūkiams įveikti	Rinkų analizė	<... bandome analizuoti vakarų rinkas, pasitelkdami statistiką, bendraudami su nuolatiniais savo klientais...> T2 <... mano nuomone gal daugiau laiko skiriame analizei...> T3
	Kitos priemonės	<... mokymai ir tinkamų darbuotojų paieška...> T1 <... Visiška koncentracija į naujai išsikeltus tikslus...> T3 <...Stengiamės išlaikyti susikurta pasitikėjimą klientų tarpe...> T2

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Paskutiniuoju klausimu buvo nuspręsta korespondentų paklausti ar svarbu nuolatos vertinti situaciją dėl karo tiek Lietuvos, tiek ir Europos mastu (žr. 3.14 lentelę). Šioje dalyje interviu

atsakymus išskirti į subkategorijas buvo labai sunku. Vienas iš respondentų pasisako, kad nuolatos vertinti ir analizuoti galimai susidariusias pasekmės dėl karo Ukrainoje yra svarbu dėl potencialios galimybės, kad bus paliestas verslo gelbėjimo klausimas: <... manau reiktų daugiau kalbėti apie verslo gelbėjimą, ir bendrą pagalbą sektoriuje...>, jo nuomone rinkoje ir taip egzistuoja elementarus paklausos ir pasiūlos mechanizmas: <..., nes rinkoje veikia elementarus paklausos ir pasiūlos mechanizmas, o situacija tokia, kad vežėjai dirbantys su rytais neatitinka euro standartų ir negali persikvalifikuoti vakarų rinkoje, t.y. rinkoje daug pasiūlos, o mažai paklausos...>, verslo gelbėjimo planas turėtų išspręsti kylančias problemas dėl persiorientavimo. Stebėjimas gali suteikti papildomo laiko įveikti kilusius sunkumus: <... Jeigu stebėsime busime pirmi kurie galės imtis veiksmų jeigu situacija pasikeistu...>; <... nes situacija iš pat pradžių labai greitai keisdavosi... Nuolatinė analizė gali išgelbėti nuo chaoso ir panikos, priverčia dirbti koncentruotai į tikslą...>.

Kita dalis respondentų yra įsitikinę, kad šitokia analizė paprastam darbuotojui yra nebūtina, bet su tam tikromis išimtimis: <... Nemanau kad būtina kiekvieną dieną narplioti reglamentus ir įstatymus kuriuos priima Lietuva ir Europos komisija, bet sveikas žinių galinimas dar nė vieno nesužalojo...>; <...Norėčiau šį darbą palikti ekspertams ir analitikams kurie gali vertinti ir stebėti dabartinę situaciją. Įmonės atžvilgiu naudinga būtų tai daryti dėl žinių, kad pasikeitimai būtų kuo greičiau priimami darbo aplinkoje...>.

3.14 lentelė. Dabartinės situacijos vertinimas ir analizė Europoje ir Lietuvoje

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys
Karo vykstančio Ukrainoje vertinimas ir analizė Europos ir Lietuvos atžvilgiu	Svarbu	<p><... manau reiktų daugiau kalbėti apie verslo gelbėjimą, ir bendrą pagalbą sektoriuje...> T1</p> <p><... Jeigu stebėsime busime pirmi kurie galės imtis veiksmų jeigu situacija pasikeistu...> T2</p> <p><... nes situacija iš pat pradžių labai greitai keisdavosi... Nuolatinė analizė gali išgelbėti nuo chaoso ir panikos, priverčia dirbti koncentruotai į tikslą...> T3</p> <p><..., nes rinkoje veikia elementarus paklausos ir pasiūlos mechanizmas, o situacija tokia, kad vežėjai dirbantys su rytais neatitinka euro standartų ir negali persikvalifikuoti vakarų rinkoje, t.y. rinkoje daug pasiūlos, o mažai paklausos...> T1</p>

	Nebūtina	<p><i><...laiku pastebėjus tiek neigiamus tiek teigiamus dalykus greičiau ir efektyviau galima persiorientuoti...> T2</i></p> <p><i><... Nemanau kad būtina kiekvieną dieną narplioti reglamentus ir įstatymus kuriuos priima Lietuva ir Europos komisija, bet sveikas žinių galinimas dar nė vieno nesužalojo...> T3</i></p> <p><i><...Norėčiau šį darbą palikti ekspertams ir analitikams kurie gali vertinti ir stebėti dabartinę situaciją. Įmonės atžvilgiu naudinga būtų tai daryti dėl žinių, kad pasikeitimai būtų kuo greičiau priimami darbo aplinkoje...> T4</i></p>
--	----------	---

Šaltinis: sudarytas autorės pagal tyrimo metu gautus duomenis, 2023

Galime daryti išvadą, kad vykstant karui nuolatinė situacijų analizė yra svarbi, kad būtų galima kuo greičiau imtis veiksmų. Jeigu karinės pasekmės verslui būtų analizuojamos daug daugiau nekiltų persiorientavimo problemų, chaoso ir panikos, o verslai galėtų dirbti koncentruotai į tikslą.

IŠVADOS

1. Konflikto sąvoka yra nagrinėjama daugumoje mokslo sričių ir apibrėžiamas dažniausiai kaip individų priešingi interesai, o priešingi valstybių interesai įtakoja atsirasti tarptautinio konflikto sąvokai. Ši sąvoka mokslininkai aiškina pasitelkdami tris pagrindines teorijas: realizmo, liberalizmo ir marksizmo. Sujungus visus mokslininkų aiškinimus į vieną visumą galima teigti, kad tarptautinis konfliktas yra dviejų ar daugiau šalių tarpusavio susidūrimas dėl tam tikro klausimo, kuris gali būti politinis, ekonominis, teritorinis, religinis ar kultūrinis. Jie gali būti susiję su teritorijos kontrolės klausimais, karinėmis okupacijomis, prekybos susitarimų sudarymu, terorizmu, pagalba kaimyninėms šalims arba kitomis priežastimis. O konfliktus dažniausiai sukuria prigimtis ir tam tikrų politinių ir valstybių lyderių, prigimtis. Taip pat biologiniai veiksniai, įskaitant žmogaus įgimtus instinktus, žmogaus prigimties netobulumas, agresija ir nusivylimas.

2. Tarptautinė prekyba skatina tarptautinį bendradarbiavimą, bei atlieka svarbų vaidmenį dabartinėje ekonomikos eroje. Norint vykdyti sklandų tarptautinį bendradarbiavimą tarp šalių, buvo įkurtos tarptautinės prekybos instancijos iš kurių svarbiausios yra Pasaulinė Prekybos organizacija, Tarptautinis valiutų fondas skatinanti tarptautinį bendradarbiavimą pinigų srityje ir Pasaulio bankas. Jau senai yra žinoma, kad prekyba yra naudojama kaip instrumentas vykdyti užsienio politiką, kuri gali būti liberali, neutrali arba protekcionistinė. Taikomi prekybos ribojimai tarifiniai ir netarifiniai, o pažeidus tarptautinės teisės normas, kaip pvz. pradėjus precedento neturintį ginkluotą konfliktą tarptautiniu mastu gali būti įvestos sankcijos šaliai agresorei, bei ją palaikančioms šalims. Pasak mokslinių šaltinių, parėjus šiek tiek daugiau nei metams po Rusijos invazijos į Ukrainą, prekybos rezultatai yra kur kas geresni nei buvo tikėtasi, bet smarkiau išryškėjo žala ekonomikai, ypač energijos ir maisto rinkose. Padidėjusi infliacija paskatino imtis agresyvios pinigų politikos. Įvedus sankcijas sutrinka prekybos srautai, pasaulinės tiekimo grandinės kurios yra vieni tamsiausių vaiduoklių, kuriuos sukėlė karas Ukrainoje. Dabartinis karinis konfliktas tarp Rusijos ir Ukrainos atkirto daug svarbių laivybos maršrutų, priverė transporto įmones sustabdyti paslaugas. Taigi Rusijos agresija prieš Ukrainą, ir jos atjungimas nuo pasaulinės ekonomikos ragina įmones ir vyriausybes visame pasaulyje iš naujo įvertinti savo priklausomybes, bei iš naujo įvertinti gamybos ir tiekimo grandinių galimybes, bei atidžiau sekti savo ekonominius rodiklius.

3. Žvelgiant į paskutiniuosius tris metus, pasaulis ir ekonomika patiria didžiulius iššūkius. Todėl išanalizavus tarptautinės logistikos įmonės „Neto logistika“ 2019 – 2022 metų įmonės finansines ataskaitas galime teigti, kad įmonė su finansiniais iššūkiais susidoroja

puikia, pardavimo pajamas nuo 2019 metų iki 2022 metų kyla apytiksliai 30,5% kiekvienais metais, o grynasis pelnas ženkliai didėja nuo 2020 metų. Kroviniai įmonėje pagal kiekį daugiausiai gabenami jūrų, oro, geležinkelio ir kelių transportu. Jūrą gabenamų krovinių kaštai yra mažiausi, todėl įmonė specializuojasi daugiausiai šioje srityje. Tiek 20ft, tiek 40 ft konteinerių transportavimas kiekvienais metais didėja apytiksliai nuo 30 iki 33 proc, tai lemia nuolatinis skverbimasis į Azijos rinkas. Nors kelių transportas įmonėje užima paskutinę vietą, bet čia taip pat matomas nuolatinis augimas, kaip ir oro transportavime. Transportavimas geležinkeliu išlieka nestabilus. Iš pateiktų duomenų matome, kad konteinerių importas į Lietuvos teritoriją auga, o eksportas kaip bebūtų gaila įmonės atžvilgiu kiekvienais metais išlieka pastovus. Tokį pastovumą galima paaiškinti stabiliu klientų srautu, nes įmonė turi ganėtinai platų krovinių gabenimo geografiją. Iki 2022 metų didžioji krovinių dalis buvo gabenama iš Azijos į NVC šalis tranzitu per Lietuvą. Lyginant su 2021 metais, pasak įmonės vadovo srautai nukrito 20proc. 2022 metais, nes įmonės ekspedijuojamų krovinių srautą sudarė kroviniai iš ir į Baltarusiją.

4. Jeigu dokumentų analizė parodė, kad įmonė finansiškai nenukentėjo, tai giluminis interviu atskleidžia įmonės ir tarptautinės logistikos sektoriaus verslo aplinką ir patirtas pasekmes prasidėjus precedento neturinčiam karui Ukrainoje. Vystant logistikos verslą visų pirma reikėtų atsižvelgti į kaštus, veiklos optimizavimą pasitelkiant tinkamus žmogiškuosius išteklius, nes verslo aplinka šiuo metu yra labai konkurencinga, dėl Ukrainoje vykstančio karo, įvestų prekybos sankcijų Rusijai ir Baltarusijai. Krovinių kainų šuolis, krovinių kiekiai ir jų srautų sumažėjimas, vairuotojų trūkumas įvardijamos kaip pagrindinės pasekmės bendrai tarptautinės logistikos sektoriuje. Kalbant įmonės lygiu, respondentai interviu metu įmonės taip ir neišskirstė į atskirus sektorius, pagrindiniais iššūkiais įvardijo konkurencija, rinkos persiorientavimas ir naujų klientų paieška, nuolatinis susidariusios situacijos analizė. Visi vieningai pasisakė, kad ryškiausi pokyčiai įvyko darbuotojų skaičiuje bei jų paskyrimo dirbti su kitomis egzistuojančiomis rinkomis. kaip ir prieš tai nagrinėtoje literatūroje apie sankcijų poveikį tarptautiniam prekybai, finansiškai nuostolius yra sunku apskaičiuoti, nes skaičiai pereinamuoju laikotarpiu ir už nepilnus metus gali būti iškraipyti. Nuostoliai bendrai logistikos sektoriaus taip pat sunkiai įvardijami, , nors spėjama kad nuostoliai yra milžiniški. Anot respondentų, įmonės atstovų, įveikti iššūkius galima analizuojant vakarų rinkas, visą dėmesį sutelkus į naujai išsikeltus tikslus, bei pakankamai dėmesio skiriant esamiems ir naujiems klientams. Nuolatinė karinės situacijos analizė yra svarbi, kad būtų galima kuo greičiau imtis veiksmų.

LITERATŪROS SARAŠAS

1. Avis, W. (2020). Border disputes and micro-conflicts in South and Southeast Asia. *Knowledge, evidence and learning for development*. University of Birmingham. UK: Brighton.
2. Aarhus universitet (2023). *Kvalitative metoder, metodeguiden* [žiūrėta 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://metodeguiden.au.dk/kvalitativ-metode>
3. Abreo, C., Bustillo, R., Rodriguez, C. (2021). The role of institutional quality in the international trade of a Latin American country: evidence from Colombian export performance. *Journal of Economic structures*. 10 (24).
4. Abendin, S., Duan, P., Nsiah, Ch. (2021). International trade and economic growth in Africa: The role of the digital economy. *Cogent Economics & Finance*. 9 Doi: <https://doi.org/10.1080/23322039.2021.1911767>
5. Adler, G., Duval, R., Furceri, D., Celik, S.K., Koloskova, K., Poplawski-Ribeiro, M. (2017). Gone with the headwinds: Global Productivity. *International monetary fund*.
6. Albrecht, R. (2021). Qualitative content analysis. *Education* [žiūrėta 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.grin.com/document/1151652> .
7. Al-Rawashdeh, M. S., Al-Majali, A. S. (2017). The phenomenon of International Conflict in International Relations. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*. 4 (5), 3488 – 3502. doi: [10.18535/ijsshi/v4i5.05](https://doi.org/10.18535/ijsshi/v4i5.05)
8. Afesorgborg, K.S., (2019). The impact of economic sanction on international trade: How do threatened sanctions compare with imposed sanctions? *European Journal of Political Economy*. [žiūrėta 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S017626801730616X>
9. Alcorta, L., Swedlund, H.J., Smits, J. (2020). Discrimination and ethnic conflict: a dyadic analysis of politically-excluded groups in sub – Saharan Africa. *International Interaction. Empirical an theoretical research in international relation*. 46 (2). 251 – 273
10. Anderson, K. (2023). World Trade Organization. International trade. *Britannica*. [žiūrėta 2023 m. gegužės 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/topic/World-Trade-Organization/Resolution-of-trade-disputes>
11. Arce, O., Koester, G., Nickel, Ch. (2023). One year since Russia's invasion of Ukraine – the effects on euro area inflation. *European central bank*. [žiūrėta 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog20230224~3b75362af3.en.html>
12. Askheim, O.G.A., Grenness, T. (2019) *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

13. Bahgat, G. (2019). Subject matter expert contributions. *The character of global competition and conflict, 2019 -2029*. NSI: A virtual think tank report. [žiūrėta 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: https://nsiteam.com/social/wp-content/uploads/2019/09/Future-of-Global-Competition-and-Conflict-ViTTa-Q1-Report_final.pdf .
14. Bacquelaine, D. (2011). Belarus – a difficult partner. *NATO parliamentary assembly*. [žiūrėta 2023 m. gegužės 01 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.ft.dk/samling/20111/almdel/NPA/bilag/7/1042258.pdf>
15. Bidabad, B. (2015). A convention for international trade (based on Islamic Sufi teachings). *International Journal of Law and Management*. 57 (5). 522 – 551.
16. Blocksome, P.J. (2019). Emerging trends global competition and conflict. *The character of global competition and conflict, 2019 -2029*. NSI: A virtual think tank report. [žiūrėta 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: https://nsiteam.com/social/wp-content/uploads/2019/09/Future-of-Global-Competition-and-Conflict-ViTTa-Q1-Report_final.pdf .
17. Boulding, K. E. (2018). *Conflict and defense a general theory*. Valmy Publishing.
18. Bounds, A. (2022). The WTO`S lonely struggle to defend global trade. *Financial times*. . [žiūrėta 2023 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.ft.com/content/f81e4abe-cf53-485c-afbf-1b3870872384>
19. Bouet, A., Laborde, D. (2017). US trade wars with emerging countries in the 21st century. Make America and its partners lose again. *International food policy research institute*.
20. Brown, L. (2021). The role of natural resources in conflict. *Intelligent fusion*. [žiūrėta 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.intelligencefusion.co.uk/insights/resources/article/the-role-of-natural-resources-in-conflict/> .
21. Caprile, A., Delivorias, A. (2023). EU sanctions on Russia: Overview, impact, challenges. *European Parliamentary Research Service*. [žiūrėta 2023 m. balandžio 05d.]. Prieiga per internetą:[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739366/EPRS_BRI\(2023\)739366_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739366/EPRS_BRI(2023)739366_EN.pdf)
22. Chemutai, V., Escaith, H. (2017). An empirical assessment of the Economic effects of WTO accession and its commitments. *World Trade Organization. Economic Research and Statistics Division*. Switzerland. Doi: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2916258>
23. Chen, W., Wang, N. (2022). Visualizing the changing geographies of international trade, 2000 – 19. *Regional Graphic*. 9 (1). 132 – 134 doi: <https://doi.org/10.1080/21681376.2022.2043770>

24. CFI team (2023). Non-tariff barriers. [žiūrėtia 2023 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/non-tariff-barriers/> .
25. Crescenzi, M. (2010). *Economic competition, market power and conflict*. North Carolina: University of North Carolina, Department of Political Science.
26. Cohn, Th. H., Hira, A. (2021). *Global political economy. Theory and Practise*. New York.
27. Corporate finansial institute. (2023). *Trade wars. Economic conflicts between countries through trade barriers*. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 02 d.]. Prieiga per internetą: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/trade-wars/> .
28. Connors, J., Gwartney, J.D., Montesinos, H.M. (2020). The transportation – comunication revolution: 50 years of dramatic change in economic developement. *Cato Journal*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2020-02/cj-v40n1-9.pdf>
29. Conflict, war and terrorism. (2012). *Chapter 4*. 107 – 162. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 02 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.pearsonhighered.com/assets/samplechapter/0/2/0/5/0205875238.pdf>
30. Darvas, Z., Martins, G. (2022). The impact of the ukraine crisis on international trade. *Working paper*. Bruegel. [žiūrėtia 2023 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.bruegel.org/sites/default/files/2022-12/WP%2020.pdf>
31. Deriglazova, L.V, (2022). Victories and losses og the United States and Russia in Asymetric conflicts in the 21st century. *Herald of the Russian academy of sciences*. 92 (9). doi: <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2022-13-2-23-42> .
32. Drożdż, J. (2016). Traptautinės prekybos sąlygų kaita ir jos poveikis Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportui. *Vilniaus universitetas: Vilnius*.
33. Eatwell J. (2018). Import substitution and Export – Led Growth. 6139-6140
34. Jacobs, K. (2022). Russia´s war on Ukraine: maritime logistics and connectivity. *European Parliament*. žiūrėtia 2023 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733603/EPRS_ATA\(2022\)733603_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733603/EPRS_ATA(2022)733603_EN.pdf)
35. Ferreira, C. (2021). Entrapped in a failing course of action: Explaining the territorial crisis in 2017 Catalonia. *Regional and fedral studies*. 32 (5) 573 – 592. doi: <https://doi.org/10.1080/13597566.2021.1907570>
36. Felbermayr, G., Kirilakha, A., Syropoulos, C., Yalcin, E., Yotov, Y. (2020). The global sancyion data base. *European Economic Rewiev*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 07 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292120301914>

37. Fink, L. (2022). To our shareholders. *BlackRock* [žiūrėta 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter> .
38. Friberg, J.H. (2019). Tvilsomme informanter, troverdig forskning? *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(2), 119 – 136. doi: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-02-02> .
39. Frieden., Lake, J.A., Schultz, D.A., Kenneth, A. (2018). *World Politics*. New Yourk.
40. Giumelli, F. (2013). How EU sanctions work: a new narrative. *Chaillot Papers. European Union*. [žiūrėta 2023 m. gegužės 01 d.]. Prieiga per internetą: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Chaillot_129.pdf
41. Grønmo, S. (2022). Innholdsanalyse. *Store norske leksikon* [žiūrėta 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://snl.no/innholdsanalyse> .
42. Haggqvist, H. (2018). Foreign trade as fiscal policy: tariff setting and customs revenue in Sweden, 1830 – 1913. *Scandinavian economic history review*. 66(3). 298 – 316. doi: <https://doi.org/10.1080/03585522.2018.1511468> .
43. Hamilton, E. (2023). The global supply chain consequences of the Russia-Ukraine war. [žiūrėta 2023 m. gegužės 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://news.ufl.edu/2023/02/russia-ukraine-global-supply-chain/>
44. Hayes, A. (2022). Conflict theory definicion, founder, and examples. What you need to know about the Karl Marx theory. [žiūrėta 2023 m. gegužės 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/c/conflict-theory.asp>
45. Hoekman, B., Shepherd, B. (2015). Who profits from trade facilitation initiatives? Implications for african countries.
46. Isoda, V. (2019). *Europos saugumo architektūra po Jungtinės Karalystės pasitraukimo iš Europos Sąjungos: ateities scenarijai*. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija: Lietuvos metinė straeginė apžvalga. 17. 177 – 193
47. International Chamber of Shipping. (2022). *Russian and Ukrainian seafarers make up 14,5% of global shipping workforce, according to ICS*. [žiūrėta 2023 m. Balandžio 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.ics-shipping.org/press-release/russian-and-ukrainian-seafarers-make-up-14-5-of-global-shipping-workforce-according-to-ics/>
48. Yaqing, Q. (2018). Understanding international conflict. *Conflux center* [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.confluxcenter.org/understanding-international-conflict/>
49. Yeunjae, Lee., Myoung-Gi, Chon. (2022). „Dont Go, Dont Buy“: Understanding the motivation of the Anti-Japan Boycott movement in South Korea during an international conflict. *International association for konflikt managment*. 15 (1), 6 – 31.

50. Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Oslo: Cappelen Damm AS
51. Johnson, D. D. P., Toft, M. D. (2013/2014). Grounds for war. The evolution of territorial conflict. *International Security*. 38 (3). 7 – 38. doi: https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00149 .
52. Keating, M. (2015). How do resources creat konflikt? *World economic forum*. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 02 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/how-do-resources-create-conflict/> .
53. Kryvetska, O. (2022). Russia's aggression against Ukraine: implivations after 7 months of war. *International institute for sustainable development*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.iisd.org/articles/policy-analysis/russia-ukraine-trade-implications>
54. Krpec, O., Hodulak, V. (2019). War and international trade: Impact of trade disruption on international trade patterns and economic development. *Brazilian Journal of Political Economy*. 1(154). 152 – 172. Doi: <http://dx.doi.org/10.1590/0101-35172019-2854>
55. Kowalski F. M., Dittrich, M., Eisenmenger, N., Fulton, J. (2015). Interantional trade in resources. A biophysical assessment. *Report by the International Resource Panel*.
56. Labanauskas, L. (2019). *Nepykantos nusikaltimų pažeidžiamų bendruomenių kokybinio tyrimo metodologija*. Vilnius: Vidaus reikalų ministerija.
57. Laven, W. (2022). Conflict analysis. *Encyclopedia of Violence, Peace and Conflict (Third edition)*. 1. 139 – 148. Doi: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-820195-4.00184-9> .
58. Lietuvos finansų ministerija (2022). *Tarptautinis valiutos fondas* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/es-ir-tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-finansu-institucijos/tarptautinis-valiutos-fondas> .
59. *Lietuvos Respublikos muitinė* (2021). Apribojimai ir draudimai. Netarifinis užsienio prekybos reguliavimas. [žiūrėtia 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lrmuitine.lt/web/guest/verslui/apribojimai/bendra> .
60. Lietuvos verslo konfederacija (2020). *Icc pasaulyje* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://lvk.lt/apie-mus/icc-pasaulyje/> .
61. Lundby, K. (2017). Mediebruk og konflikter om religion i Norge. *Norsk medietidsskrift*. Universitete i Oslo. 24 (4). 1 – 19.
62. Madeira, M.A. (2018). The politics of International Trade. *Oxford university* [žiūrėtia 2023 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <https://oxfordre.com/politics/display/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-598#acrefore-9780190228637-e-598-div2-1>

63. Malek, K., Burgess, H. (2013). Interantional conflict. *Beyond intractability* [žiūrėtia 2023 m. vasario 07 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.beyondintractability.org/coreknowledge/international-conflict> .
64. Maller, T. (2010). Diplomacy Derailed: The cosequences of diplomatic sanctions. *The Washington Quarterly* 33(3). 61 – 67. Doi: [0.1080/0163660X.2010.492341](https://doi.org/10.1080/0163660X.2010.492341)
65. Melo, de J., Olarreaga, M. (2017). Trade related institutions and development. *Fondation pour les etudes et recherches sur le developpement international*.
66. Melchior, A., Sverdrup, U. (2015). Interessekonflikter i norsk handelspolitik. Oslo
67. Meurice, V.D., Bandza, M (2013). Tarptautinių operacijų teisinio reglamentavimo ypatumai. *Jurisprudencija*. 20(3) 1131 – 1151. doi: [10.13165/JUR-13-20-3-14](https://doi.org/10.13165/JUR-13-20-3-14) .
68. Moen, O.D., (2022). Ukraina: Den lange veien til krig. *Sivilisasjonen* [žiūrėtia 2023 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://sivilisasjonen.no/samfunn/57297/ukraina-den-lange-veien-til-krig-dybdelesning/>
69. Mohapatra, P. (2022). Ethnic konflikt: causes, tensions and examples. *Study* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://study.com/learn/lesson/ethnic-conflict-causes-tensions-examples.html>
70. Moore, M. (2015). *A political theory of territory*. Oxford university press.
71. Mor, S. (2018). US-China trade war: Learning by doing. *Culture of learning and experimentation for Well-Being*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą:
72. Nagaveni, L., Preethi, Anand, A. (2017). International and Non-International Armed Conflicts and Application of International Humanitarian Law as Lex Specialis. *Chotanagpur Law Journal*. 11 (11). 78-91. [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: [https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/125074/1/International and Non International Armed Conflicts and Application of International Humanitarian Law as Lex Specialis.pdf](https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/125074/1/International%20and%20Non%20International%20Armed%20Conflicts%20and%20Application%20of%20International%20Humanitarian%20Law%20as%20Lex%20Specialis.pdf) .
73. Nesbitt, J. (2021). *A quick guide to international trade organizations*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.tradeready.ca/2021/topics/a-quick-guide-to-international-trade-organizations/>
74. Neto logistika. *Oficialus įmonės puslapis*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.neto.lt/>
75. Ngoc, N.M., Viet, D.Th., Tien, N. H., Hiep, Ph. M., Anh, N.T., Anh, L.D.H., Truong, N. T., ... Thao, L.T.H. (2022). Russia – Ukraine war and risk to global supply chains. *International Journal of Mechanical Engineering*, 7(6) 633 – 639.
76. Non-tariff measures (2019). *Trade policy brief. OECD*. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 06 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/trade/topics/non-tariff-measures/> .

77. ODU United Nations Society (2020). The role of the sanctions in diplomacy. *UN general assembly fourth committee*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://ww1.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/docs/ib-4th-sanctions-in-diplomacy.pdf>
78. Oganosova, I.S. (2021). Conflict and its main sings. *Journal of Economy and Business*. 3-2 (73). 89 – 91.
79. Okenna, N.P. (2020). Impact of corruption on Nigeria economic development. *International journal of engineering applied sciences and technology*. 5(3). 39 – 44.
80. Omisore B.O., Abiodun Ash. R. (2014). Organizational conflicts: causes, effects and remedies. *International journal of academic research in economics and management sciences*. 3 (6). 118 – 137. doi: [10.6007/IJAREMS/v3-i6/1351](https://doi.org/10.6007/IJAREMS/v3-i6/1351) .
81. Orgeret, K. S. (20118). Intervju. *Store Norske leksikon* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://snl.no/intervju> .
82. Orhan, E. (2022). The Effects of the Russia – Ukraine war on global trade. *Journal of International trade, Logistics and Law*. 8(1). 141 – 146.
83. Petrauskaitė, A., Markelienė, R. K., Gedminienė, R. (2016). *Šaslies ssaugumas ir gynyba*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
84. Pettersson, Th., Wallenstein, R. (2015). Armed conflicts, 1946 – 2014. *Journal of Peace Research*. 52 (4) 536 – 550. [žiūrėtia 2023 m. vasario 02 d.]. Prieiga per internetą: https://pcr.uu.se/digitalAssets/667/c_667482-1_1-k_journal-of-peace-research-2015-pettersson-536-50.pdf
85. Pomeranz, L (2017). Economic sanctions as political instrument in international relations: the case of the Russian Federation. *Revista tempo do mundo*. 3(1). [žiūrėtia 2023 m. gagužės 01 d.]. Prieiga per internetą: https://portalantigo.ipea.gov.br/agencia/images/stories/PDFs/rtm/170104_rtm_vol3_n1_art06.pdf
86. Radin, S. (2013). Global Armed Conflict? The threshold of extraterritorial non-international armed conflicts. *International Law Studies. U.S. Naval War College*. 89.
87. Rakauskienė, O. G., Krinickienė E. (2012). Foreign trade policy: gender aspect. *Mykolo Romerio universitetas. Itelektinė ekonomika*. 3(15). 341 – 354. [žiūrėtia 2023 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: https://repository-mruni-eu.ezproxy.smk.lt/bitstream/handle/007/11349/Rakauskiene_2012.pdf?sequence=2&isAllowed=y
88. Reuter, T.K. (2021). Ethnic Conflict. *Encyclopaedia Britannica* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/topic/ethnic-conflict> .

89. Rodrik, D. (2018). What do trade agreements really do? *Journal of Economic perspectives*. 32(2). 73 – 90. Doi: [10.1257/jep.32.2.73](https://doi.org/10.1257/jep.32.2.73).
90. Rzhavska, N.F., Borotkanych, N.P. (2022). International experience in conflict resolution: US – China conflict of interest. *Revista Científica General Jose Marie Cordova*. . 20 (38), 307 – 321.
91. Salawu, Y.O., Ghadiri, S.M., Giwa, M.O. (2022). Effects of trade logistics on international trade: A systematic literature review. *Cogent Business & Management*. 9 doi: <https://doi.org/10.1080/23311975.2022.2074341>Page 2 of 11
92. Siregar I., Zulkarnain. (2022). The relationship between conflict and social change in the perspective of expert theory:a literature review. *Interanational journal of arts and humanities studies*. 9 – 16. doi: <https://doi.org/10.32996/bjahs.2022.2.1.2>
93. Shatz, H.J. (2020). *Economic competition in the 21st century*. Santa Monika: Rand corporation.
94. Skoog, L. (2019). *Political Konflikts. Dissent and antagonism among political parties in local government*. Gothenburg: University of Gothenberg.
95. Smeets, M. (2018). Can economic sanction be effective? *World Trade organization: Economic research and statistics division*. [žiūrētā 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201803_e.pdf .
96. Smih, R., El-Anis, I., Farrands, Ch. (2017). *International political economy in the 21st century. Contemporary issues and analyses*. New Yourk.
97. Surugiu, M. R., Surugiu C. (2015). Heritage tourism entrepreneurship and social media: oppurtunities and challenges. *Procedia, Social and behavior sciences*. 188, 78 -81.
98. Svitkova, K. (2014). Cities and political conflict in the era of comunication. *Interantional security studies group*. Granada. [žiūrētā 2023 m. Vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.seguridadinternacional.es/?q=es/content/cities-and-political-conflict-era-communication> .
99. Szayna, S.TH., O'Mahony, A., Kavanagh, J., Watts, S., Frederick, B., Norlen, C.T., Voorhies, P. (2017). Conflict trends and conflict drivers. An empirical assessment of historical conflict patterns and future conflit projection. *Rand Corporation, Santa Monica, California*.
100. Tepfenhart, M. (2013). The causes of Ethnic conflicts. *Comparative civilizations review*. 68 (68). 84 – 97.
101. Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.

102. Tjosvold, D., Wong, A. S. H., Yi Feng Chen N. (2019). Managing Conflict for Effective Leadership and Organizations. *Business and Management*. Oxford Research Encyclopedias. doi: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190224851.013.240> .
103. *The Economist* (2022). *Confronting Russia shows the tension between free trade and freedom* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.economist.com/leaders/2022/03/19/confronting-russia-shows-the-tension-between-free-trade-and-freedom> .
104. *The Economist* (2019). *How does the World Bank work?* [žiūrėtia 2023 m. balandžio 02 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2019/04/09/how-does-the-world-bank-work> .
105. *The Norwich University* (2017). *Key theories of international relations*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/key-theories-of-international-relations>
106. Tumkevič, A. (2019). *Tarptautinio bendradarbiavimo ir konflikto potencialas kibernetinėje erdvėje* (daktaro disertacija) [žiūrėtia 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:35330595/datastreams/MAIN/content> .
107. United Nation (2018). *Trade policy frameworks for developing countries: a manual of best practices*. New Yourk ir Geneva: UNCTAD.
108. United Nation (2015). *International classification of non-tariff measures*. New Yourk ir Geneva: UNCTAD. [žiūrėtia 2023 m. kovo 05 d.]. Prieiga per internetą: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20122_en.pdf
109. United Nation (2022). *Maritime trade disrupted. The war in Ukraine and its effects on maritime trade logistics*. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: https://unctad.org/system/files/official-document/osginf2022d2_en.pdf
110. Vandenberghe, M. (2022). Power-Sharing and the Paradox of Federalism: Federalization and the Evolution of Ethno-Territorial Conflict in the Case of Belgium (1979 - 2018). *Ethnopolitics* doi: <https://doi.org/10.1080/17449057.2022.2045828>
111. Walters, J. (2019). *Loving your neighbour in an age of religious conflict: a new agenda for interfaith relations*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
112. Wang, Y., Wang, K., Chang. Ch-P. (2019). The impacts of economic sanctions on exchange rate volatility. *Economic modelling*, 82. 58 – 65. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.07.004>
113. Williams, K. (2022). Theories of international relations. *Study* [žiūrėtia 2023 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://study.com/learn/lesson/international-relations-overview-theories.html>

114. Wilson, M. (2022). The war in Ukraine and its Long-term impact on global supply chains. [žiūrėtia 2023 m. Balandžio 04 d.]. Prieiga per internetą: https://www.cardiff.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0004/2628166/PARC-Industry-Insight_The-War-in-Ukraine-and-its-Impact-on-Global-Supply-Chains_FINAL.pdf
115. What are tariffs and restrictions in global trade? (2022). Privalgo. [žiūrėtia 2023 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.privalgo.co.uk/what-are-tariffs-and-restrictions-in-global-trade/>
116. World Trade Organization secretariat (2021). WTO in brief. *World Trade Organization* [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr_e.htm .
117. World Trade Organization secretariat (2021). Annual Report. *World Trade Organization*. [žiūrėtia 2023 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anrep21_e.pdf
118. World Trade Organization secretariat (2023). One year of war in Ukraine. *World Trade Organization* [žiūrėtia 2023 m. gegužės 04 d.]. Prieiga per internetą: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/oneyukr_e.pdf
119. Zhang, X., Chen, J. (2022). Three-hierarchical three-way decision models for conflict analysis: A qualitative improvement and a quantitative extension. *Information Sciences*. 587, 485 – 514.
120. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. (2017). Kokybiniai tyrimai, principai ir metodai. *Vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vaga, Lietuva.
121. Zakowska, M. (2020). The roots of armed conflicts: multilevel security perspective. *Security and defence*. Doi: <http://doi.org/10.35467/sdq/124962>

PRIEDAI

Priedas numeris 1

Gerbiamas (-a) respondente,

Nuoširdžiai dėkoju už tai, kad sutikote atsakyti į šio tyrimo klausimus.

SMK aukštosios mokyklos Tarptautinės prekybos ir muitinės logistikos profesinio bakalauro studentė Viktorija Pakulė atlieka tyrimą „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikio nustatymui tarptautinėje logistikos įmonėje“. Atsakydami į klausimus Jūs padėsite identifikuoti galimus poveikius tarptautiniai įmonei.

Jūsų dalyvavimas tyrime yra itin svarbus ir reikšmingas. Jeigu pageidausite, Jums bus pateikti tyrimo rezultatai.

Užpildytą klausimyną prašome siųsti el. pašto adresu: viktorija.pakule@stud.smk.lt

INTERVIU KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, remdamiesi savo asmenine patirtimi, kas yra svarbiausia valdant tarptautinę logistinę įmonę?
2. Jūsų nuomonė, kaip vertinate dabartinę tarptautinio logistikos sektoriaus verslo aplinką?
3. Koks Jūsų nuomone yra Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui?
4. Kokius pagrindinius iššūkius įmonėj galėtumėte įvardinti karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?
5. Kokius reikšmingus pokyčius pastebėjote atskirose įmonės sektoriuose karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?
6. Ar buvo pasiūlyta vyriausybės pagalba (jeigu taip, kokia) iššūkiams įveikti prasidėjus karui tarp Rusijos ir Ukrainos?
7. Jūsų nuomone, kokius nuostolius patyrė jūsų įmonė ir aplamai logistikos sektorius Lietuvoje nuo 2022 metų vasario 24 dienos?
8. Kokias priemones taikėte ir/arba ruošiatės taikyti kilusiems iššūkiams įveikti?
9. Kodėl jūsų nuomone yra svarbu vertinti, stebėti ir analizuoti dabartinę situaciją dėl karo Europoje bei Lietuvoje?

Dėkoju už atsakymus!

PRIEDAI**Priedas numeris 2****ĮMONĖS SUTIKIMAS DĖL PLANUOJAMO TYRIMO IR ĮMONĖS VARDŲ NAUDOJIMO
MOKSLINIAME TYRIME****2023.04.02**
(data)

Klaipėda

Įmonė UAB „Neto logistika“ sutinka, kad VšĮ SMK aukštosios mokyklos studentas-(ė) **Viktorija Pakulė** atliktų įmonėje tyrimą ir naudotų duomenis bei įmonės vardą moksliniame – tyriamajame darbe.

Darbo tema: Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniai UAB „Neto logistika“ įmonei. Darbo tikslas: nustatyti Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikį „Neto logistika“ įmonei.

„UAB Neto logistika“

Dovydas Vazgirdas

..... (A.V.)
(pareigos).....
(parašas).....
(vardas, pavardė)

PRIEDAI**Priedas numeris 3****PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO BAIGIAMOJO DARBO
SAVARANKIŠKUMĄ**

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis darbas „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautinei „Neto logistika“ įmonei“ yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas Kolegijos kitų studijų programų bei kursų studentams.
2. Nebuvo naudotas kitoje kolegijoje, universitete ar kitose mokslo institucijose Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikiamas visas panaudotos literatūros sąrašas.

(parašas)

Viktorija Pakulė
(studento vardas, pavardė)

PRIEDAI

Priedas numeris 4

Gerbiamas (-a) respondente,

Nuoširdžiai dėkoju už tai, kad sutikote atsakyti į šio tyrimo klausimus.

SMK aukštosios mokyklos Tarptautinės prekybos ir muitinės logistikos profesinio bakalauro studentė Viktorija Pakulė atlieka tyrimą „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikio nustatymui tarptautinėje logistikos įmonėje“. Atsakydami į klausimus Jūs padėsite identifikuoti galimus poveikius tarptautiniai įmonei.

Jūsų dalyvavimas tyrime yra itin svarbus ir reikšmingas. Jeigu pageidausite, Jums bus pateikti tyrimo rezultatai.

Užpildytą klausimyną prašome siųsti el. pašto adresu: viktorija.pakule@stud.smk.lt, arba susisiekti su manimi asmenine žinute telefonu: +4792501956.

T1

INTERVIU KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, remdamiesi savo asmenine patirtimi, kas yra svarbiausia valdant tarptautinę logistinę įmonę?

Vystant tarptautinę įmonę pirmiausia reikia orientuotis į ilgalaikį darbą, o vienos ar kitos krizės dėl įstatymų bazės ar geopolitinių veiksnių yra tik iššūkiai. Pagrindinis dalykas logistikos sektoriuje yra kaštų optimizavimo sprendimai priklausomai nuo krovinių ir rinkos poreikio/tendencijų.

2. Jūsų nuomonė, kaip vertinate dabartinę tarptautinio logistikos sektoriaus verslo aplinką?

Karas Ukrainoje, naftos kainos, kvalifikuotų darbuotojų ir vairuotojų trūkumas, ir be abejo, dabar labai didelė konkurencija logistikos sektoriuje, nes daugeliui pasitraukus iš rytų rinkos, stipriai suaktyvėjo ES rinka.

3. Koks Jūsų nuomone yra Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui?

Krovinių sumažėjimas į Rusiją ir Baltarusiją, ukrainiečių vairuotojų sumažėjimas, verslo rizikos didėjimas, ir konkurencijos didėjimas logistikos sektoriuje.

4. Kokius pagrindinius iššūkius įmonė galėtų patirti karą tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

verslo plėtra ES ir LT rinkoje esant labai didelei konkurencijai

5. Kokius reikšmingus pokyčius pastebėjote atskirose įmonės sektoriuose karą tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

dalies darbuotojų atleidimas, kurie dirbo su rytų rinkomis sumažėjus poreikiui, o dalies darbuotojų perkvalifikavimas vakarų rinkai.

6. Ar buvo pasiūlyta vyriausybės pagalba (jeigu taip, kokia) iššūkiams įveikti prasidėjus karui tarp Rusijos ir Ukrainos?

valstybės pagalbos logistikos sektoriuje nebūna ir realios pagalbos neteko matyti niekada. Čia galima kalbėti tik apie valstybinių įmonių pagalbos paketus, o komercinėms įmonėms net teisinę bazę sureguliuoti sunkiai sekasi.

7. Jūsų nuomone, kokius nuostolius patyrė jūsų įmonė ir aplamai logistikos sektorius Lietuvoje nuo 2022 metų vasario 24 dienos?

čia vertinti reikia skirtingus dalykus, nes supratimas nuostoliai labai platus. Finansiniai nuostoliai sunkiai apskaičiuojami, nes tiesiog dalis įmonių nutraukė ryšius, sumažėjo krova ir t.t. Krovinių srautai nukrito 20 procentų per 2022 palyginus su 2021, tačiau ar galima lyginti karo metus ir pandemijos metus kaip atsvaros tašką, - nežinau. Jeigu vertinti apskritai sektoriaus būklę tai nuostoliai milžiniški- sakyčiau apie 1,2-1,7 procento nuo šalies BVP. Blogiausia, kad nukentėjo tam tikras logistikos segmentas- t.y. muitinės tarpininkai, vežėjai dirbantys su rytų rinkomis ir uosto krovos kompanijos.

8. Kokias priemones taikėte ir/arba ruošiatės taikyti kilusiems iššūkiams įveikti?

mokymai ir tinkamų darbuotojų paieška

9. Kodėl jūsų nuomone yra svarbu vertinti, stebėti ir analizuoti dabartinę situaciją dėl karo Europoje bei Lietuvoje?

manau reiktų daugiau kalbėti apie verslo gelbėjimą, ir bendrą pagalbą sektoriuje. Analizuoti vien krovinių srautus ar tiesiog situaciją būtų neprotinga, nes rinkoje veikia elementarus paklausos ir pasiūlos mechanizmas, o situacija tokia, kad vežėjai dirbantys su rytais neatitinka euro standartų ir negali persikvalifikuoti vakarų rinkoje, t.y. rinkoje daug pasiūlos, o mažai paklausos. Tačiau čia kalbama apie tik šį segmentą.

Dėkoju už atsakymus!

PRIEDAI**Priedas numeris 5****Gerbiamas (-a) respondente,**

Nuoširdžiai dėkoju už tai, kad sutikote atsakyti į šio tyrimo klausimus.

SMK aukštosios mokyklos Tarptautinės prekybos ir muitinės logistikos profesinio bakalauro studentė Viktorija Pakulė atlieka tyrimą „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikio nustatymui tarptautinėje logistikos įmonėje“. Atsakydami į klausimus Jūs padėsite identifikuoti galimus poveikius tarptautiniai įmonei.

Jūsų dalyvavimas tyrime yra itin svarbus ir reikšmingas. Jeigu pageidausite, Jums bus pateikti tyrimo rezultatai.

Užpildytą klausimyną prašome siųsti el. pašto adresu: viktorija.pakule@stud.smk.lt, arba susisiekti su manimi asmenine žinute telefonu: +4792501956.

T2

INTERVIU KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, remdamiesi savo asmenine patirtimi, kas yra svarbiausia valdant tarptautinę logistinę įmonę?

Sunku pasakyti, bet manau kad logistika šiuolaikinėje eroje įgauna vis naujų reikšmių ir pavidalų. Svarbiausia turbūt yra turėti tikslą ir sutelkti dėmesį į tai ką būtų galima padaryti geriausiai. Taip pat svarbu turėti kvalifikuotų darbuotojų, kurie išmanytų savo darbą, talentingi žmonės jie yra įmonių varomieji varikliai. Bet visų svarbiausia užtikrinti efektyvią ir patikimą veiklą, kuri vyktų sklandžiai ir nuspėjamai, mažinant išlaidas ir neapibrėžtumą. Be to, geras tarptautinės logistikos valdymas gali padėti pagerinti santykius su klientais, partneriais ir net su potencialiais klientais.

2. Jūsų nuomonė, kaip vertinate dabartinę tarptautinio logistikos sektoriaus verslo aplinką?

Šiuo metu šis sektorius yra labai konkurencingas, dėl vykstančio karo Ukrainoje, įvestų sankcijų Rusijai ir Baltarusijai. Nepaslaptis, kad Lietuvos įmonės glaudžiai bendradarbiavo su rytų rinkomis, arba kitaip tariant NVC.

3. Koks Jūsų nuomone yra Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui?

Šio konflikto poveikis manau skiriasi nuo pandemijos sukeltų pasekmių. Konfliktas išbalansavo tiekimo grandines, kurios sunkiai atsigavo po covid pandemijos. Trūksta konteinerių, vilkikų, vairuotojų. Labai daug vilkikų vairuotoju dirbo iš Ukrainos. Labai didelė rizika tapo bendradarbiauti su Baltarusija, išaugo energijos kainos kurios automatiškai didina kuro kainas, taigi ir pervežimo kainos didėjo. Netekome dalies Rusijos ir Baltarusijos rinkos.

4. Kokius pagrindinius iššūkius įmonėj galėtumėte įvardinti karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

išlaikyti stabilumą bei konkurencingumą, taip pat iššūkiu pavadinčiau ir verslo plėtojimą. Jeigu netingima, galima daug jų prigalvoti, esamų ir susikurtų.

5. Kokius reikšmingus pokyčius pastebėjote atskirose įmonės sektoriuose karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

tie kurie dirbo su Rusijos ir Baltarusijos rinkomis iš pradžių buvo svarstoma kai kurių darbuotojų atleidimas, arba esant būtinybei ir atitinkamoms žinioms pervedimas dirbti su vakarų rinkomis.

6. Ar buvo pasiūlyta vyriausybės pagalba (jeigu taip, kokia) iššūkiams įveikti prasidėjus karui tarp Rusijos ir Ukrainos?

sudėtinga situacija, niekada negirdėjau apie jokią pagalbą iš valstybės, todėl atsakymo į šį klausimą platesnio neturiu. Būtų smagu, kad valstybė kada atkreiptu dėmesį į sektorių kuris iš dalies generuoja dali BVP.

7. Jūsų nuomone, kokius nuostolius patyrė jūsų įmonė ir aplamai logistikos sektorius Lietuvoje nuo 2022 metų vasario 24 dienos?

pirmoji mintis yra krovinių srautų sumažėjimas visomis gabenimo sritimis.. Pradžioje susidaręs chaosas, nežinomybė, kaip bus dirbama toliau, bet čia tikriausiai ne nuostolis, o nuogastavimas. Jeigu tiesiai šviesiai, tai santykiai su Baltarusija priskirčiau prie įmonės nuostolių. Detalių įmonės skaičių, finansinių rodiklių nežinau. Bendrai logistikos sektorius, spėju galimai patyrė nuostolių, skaičiais neįvardysiu.

8. Kokias priemones taikėte ir/arba ruošiatės taikyti kilusiems iššūkiams įveikti?

bandome analizuoti vakarų rinkas, pasitelkdami statistiką, bendraudami su nuolatiniais savo klientais. Stengiamės išlaikyti susikurta pasitikėjimą klientų tarpe.

9. Kodėl jūsų nuomone yra svarbu vertinti, stebėti ir analizuoti dabartinę situaciją dėl karo Europoje bei Lietuvoje?

Jeigu stebėsime busime pirmi kurie galės imtis veiksmų jeigu situacija pasikeistu. Patirtis rodo, kad laiku pastebėjus tiek neigiamus tiek teigiamus dalykus greičiau ir efektyviau galima persiorientuoti, taip yra ir gyvenime ir darbe.

Dėkoju už atsakymus!

PRIEDAI

Priedas numeris 6

Gerbiamas (-a) respondente,

Nuoširdžiai dėkoju už tai, kad sutikote atsakyti į šio tyrimo klausimus.

SMK aukštosios mokyklos Tarptautinės prekybos ir muitinės logistikos profesinio bakalauro studentė Viktorija Pakulė atlieka tyrimą „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikio nustatymui tarptautinėje logistikos įmonėje“. Atsakydami į klausimus Jūs padėsite identifikuoti galimus poveikius tarptautiniai įmonei.

Jūsų dalyvavimas tyrime yra itin svarbus ir reikšmingas. Jeigu pageidausite, Jums bus pateikti tyrimo rezultatai.

Užpildytą klausimyną prašome siųsti el. pašto adresu: viktorija.pakule@stud.smk.lt, arba susisiekti su manimi asmenine žinute telefonu: +4792501956.

T3

INTERVIU KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, remdamiesi savo asmenine patirtimi, kas yra svarbiausia valdant tarptautinę logistinę įmonę?

Paprastai pirmiausiai yra kaštų efektyvumas, tai padeda optimizuoti logistikos įmonės veiklą. Tarptautinis verslas gali būti brangus užsiėmimas. Antra tinkami specialistai, nes verčiantis tokia veikla būtina žinoti mažiausias smulkmenas susijusias su gabenimu, jų nežinojimas gali brangiai kainuoti. Kaip pavyzdžiui dabar esanti geopolitinė situacija Europoje, sankcijos Rusijai ir Baltarusijai. Smulkmenos sukuria klientų pasitikėjimą, o tai taip pat svarbu vystant tarptautinę logistikos įmonę.

2. Jūsų nuomonė, kaip vertinate dabartinę tarptautinio logistikos sektoriaus verslo aplinką?

Bendrai konkurencinga ir iš dalies sudėtinga, kalbant apie Lietuvą. Susidaro įspūdis, jeigu nori išlikti privalai būti vienu žingsniu priekyje visada.

3. Koks Jūsų nuomone yra Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui?

Kalbant apie bendrą situaciją, tai Rusija neteko Europos rinkos, kroviniai skirti rytams stringa, arba dėl sankcijų jų neįmanoma pristatyti, nebent reikia ieškoti kitų kelių. Bet žmonės gi šiais laikais protingi. Ukraina, skaitykit buvo viena iš valstybių tiekdavusi maisto žaliavas pasauliui. Uostai jų uždaryti, todėl tenka ieškoti sausumos kelių tiekti žaliavas, o tai vėl didina kainas. Dėl užsidariusiu kelių, vėlgi didėja konkurencija tarp Europoje įsikūrusių logistikos įmonių, visi nori užsidirbti ir būti konkurencingi išlaikyti savo verslus.

4. Kokius pagrindinius iššūkius įmonė galėtų įvardinti karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

įvardinčiau naujų klientų paiešką kaip vieną pagrindinių iššūkių, rytų rinka mums buvo daug geriau pažystama. Turim nuolatos domėtis atsinaujinančiomis sankcijomis Rusijai ir Baltarusijai. Išsiaiškinti ar klientai kuriems reikia pristatyti krovinius nėra susiję su sankcionuoto valdžia, pvz Baltarusijoje.

5. Kokius reikšmingus pokyčius pastebėjote atskirose įmonės sektoriuose karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

labai didelių pokyčių, kardinalių nebuvo. Gal tiek kad atsisveikinome su kai kurias darbuotojais. Daugiau laiko investavom kurti strategiją naujoms rinkoms rasti, naujų klientų paieškoms

6. Ar buvo pasiūlyta vyriausybės pagalba (jeigu taip, kokia) iššūkiams įveikti prasidėjus karui tarp Rusijos ir Ukrainos?

įmonėje apie tai nieko negirdėjau, be to apie pagalbą neteko apskritai girdėti Lietuvos mastu. Nemanau, kad valstybė labai didelį dėmesį skiria privačiam sektoriui, turi lipti laiptais pats, o jei nusirideni žemyn, tai tik tavo reikalas.

7. Jūsų nuomone, kokius nuostolius patyrė jūsų įmonė ir aplamai logistikos sektorius Lietuvoje nuo 2022 metų vasario 24 dienos?

Finansiškai kiek tenka girdėti ir matyti stovime stabiliai. Turim problemų su Baltarusijos ir Rusijos rinkomis. Nuostoliams priskirčiau tikriausia krovinių sumažėjimą į NVC šalis.

8. Kokias priemones taikėte ir/arba ruošiatės taikyti kilusiems iššūkiams įveikti?

mano nuomone gal daugiau laiko skiriame analizei, skiriam laiko bei kalbamės daugiau ieškodami sprendimų. Visiška koncentracija į naujai išsikeltus tikslus.

9. Kodėl jūsų nuomone yra svarbu vertinti, stebėti ir analizuoti dabartinę situaciją dėl karo Europoje bei Lietuvoje?

Svarbu, nes situacija iš pat pradžių labai greitai keisdavosi. Sankcijų paketai įvesti vienas po kito Rusijai. Baltarusijos atjungimas nuo tiekimo grandinių. Šie dalykai iš pradžių gali priversti panikuoti. Nuolatinė analizė gali išgelbėti nuo chaoso ir panikos, priverčia dirbti koncentruotai į tikslą. Nemanau kad būtina kiekvieną dieną narplioti reglamentus ir įstatymus kuriuos priima Lietuva ir Europos komisija, bet sveikas žinių galinimas dar nė vieno nesužalojo.

Dėkoju už atsakymus!

PRIEDAI**Priedas numeris 7****Gerbiamas (-a) respondente,**

Nuoširdžiai dėkoju už tai, kad sutikote atsakyti į šio tyrimo klausimus.

SMK aukštosios mokyklos Tarptautinės prekybos ir muitinės logistikos profesinio bakalauro studentė Viktorija Pakulė atlieka tyrimą „Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikio nustatymui tarptautinėje logistikos įmonėje“. Atsakydami į klausimus Jūs padėsite identifikuoti galimus poveikius tarptautiniai įmonei.

Jūsų dalyvavimas tyrime yra itin svarbus ir reikšmingas. Jeigu pageidausite, Jums bus pateikti tyrimo rezultatai.

Užpildytą klausimyną prašome siųsti el. pašto adresu: viktorija.pakule@stud.smk.lt, arba susisiekti su manimi asmenine žinute telefonu: +4792501956.

T4

INTERVIU KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, remdamiesi savo asmenine patirtimi, kas yra svarbiausia valdant tarptautinę logistinę įmonę?

Trumpai būtų ryžtas, nebijoti rizikuoti, kurti kokybiškas ir efektyvias tiekimo grandines. Turėti bendrą tikslą, kurti aplink save kokybiškus darbinius santykius. Kalba eina apie esamą ir būsimus klientus, apie darbuotojus kurie kartu dirba ir dirbs.

2. Jūsų nuomonė, kaip vertinate dabartinę tarptautinio logistikos sektoriaus verslo aplinką?

Logistikos aplinka ir veikla visada keičiasi, konkurencingumas išlieka, bet būdavo ir blogesnių laikų.

3. Koks Jūsų nuomone yra Rusijos ir Ukrainos ginkluoto konflikto poveikis tarptautiniam logistikos sektoriui?

Daug įmonių atsisakė dirbti su Rusijos rinka, taip pat yra sunkumu dėl atsiskaitymo nes atjungus didžiuosius bankus nuo SWIFT tapo keblu gauti apmokėjimus.

4. Kokius pagrindinius iššūkius įmonė galėtų meti įvardinti karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

sunku pasakyti, pagrindinis iššūkis manau vis viena yra susijęs su rinkų persiorientavimu, iš rytų į vakarus.

5. Kokius reikšmingus pokyčius pastebėjote atskirose įmonės sektoriuose karo tarp Rusijos ir Ukrainos metu?

gaila kad dalis įmonių dirbusių su Rusija ir jos rinka turėjo skelbti bankrotus, o mūsų įmonėje pokyčių kai ir nebuvo. Rytų sektoriuje keitėsi darbuotojų skaičius. Vieni atleisti, kiti su tinkama kvalifikacija palikti dirbti su vakarų rinka, nes automatiškai pradėjome dirbti daugiau į tą kryptį.

6. Ar buvo pasiūlyta vyriausybės pagalba (jeigu taip, kokia) iššūkiams įveikti prasidėjus karui tarp Rusijos ir Ukrainos?

niekuo nepadėjo, tik darė viską kad įmonės atsisakytu dirbti su Rusija ir Baltarusija.

7. Jūsų nuomone, kokius nuostolius patyrė jūsų įmonė ir aplamai logistikos sektorius Lietuvoje nuo 2022 metų vasario 24 dienos?

Visada yra gerų ir blogų laikų, manau ir šį kartą ryškių nuostolių įmonė nepatyrė, o jeigu būtų patyrusi visi darbuotojai apie tai žinotų. Logistikos sektorius, reikia sekti naujienas, bet logiškai mąstant kad daug Lietuvoje įsikūrusių įmonių bendradarbiavo su rytų rinkomis ir Baltarusija. Manau 2022 metų logistikos sektoriaus skaičiai turėtų būti labai smukę.

8. Kokias priemones taikėte ir/arba ruošiatės taikyti kilusiems iššūkiams įveikti?

negaliu atsakyti į šį klausimą, neturiu pakankamai informacijos apie tai.

9. Kodėl jūsų nuomone yra svarbu vertinti, stebėti ir analizuoti dabartinę situaciją dėl karo Europoje bei Lietuvoje?

Norėčiau šį darbą palikti ekspertams ir analitikams kurie gali vertinti ir stebėti dabartinę situaciją. Įmonės atžvilgiu naudinga būtų tai daryti dėl žinių, kad pasikeitimai būtų kuo greičiau priimami darbo aplinkoje. Greitis lygus sėkmei.

Dėkoju už atsakymus!